

Holy Bible

Aionian Edition®

Õkhs' I Ts n Ik S n Ni Matthew Ot S n Ai Pi

Blackfoot Matthew

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as " The Purple Bible "

Holy Bible Aionian Edition ®

Õkhs' I Tsñn Ik Sñn Ni Matthew Ot Sñn Ai Pi
Blackfoot Matthew

Creative Commons Attribution 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 6/13/2025

Source copyright: Public Domain
British and Foreign Bible Society, 1890

Formatted by Speedata Publisher 5.1.14 (Pro) on 7/11/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Siksiká at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation!* What is an *un-translation?* Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is *eternal!* However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Siksiká at AionianBible.org/History

- 06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEPBible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
- 08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
- 08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
- 10/20/24 - Gospel Primer handout format.
- 11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
- 01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
- 03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
- 05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
- 05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.
- 06/21/25 - 469 translations now available in 230 languages.

Table of Contents

NEW TESTAMENT

Matthew 11

APPENDIX

Reader's Guide

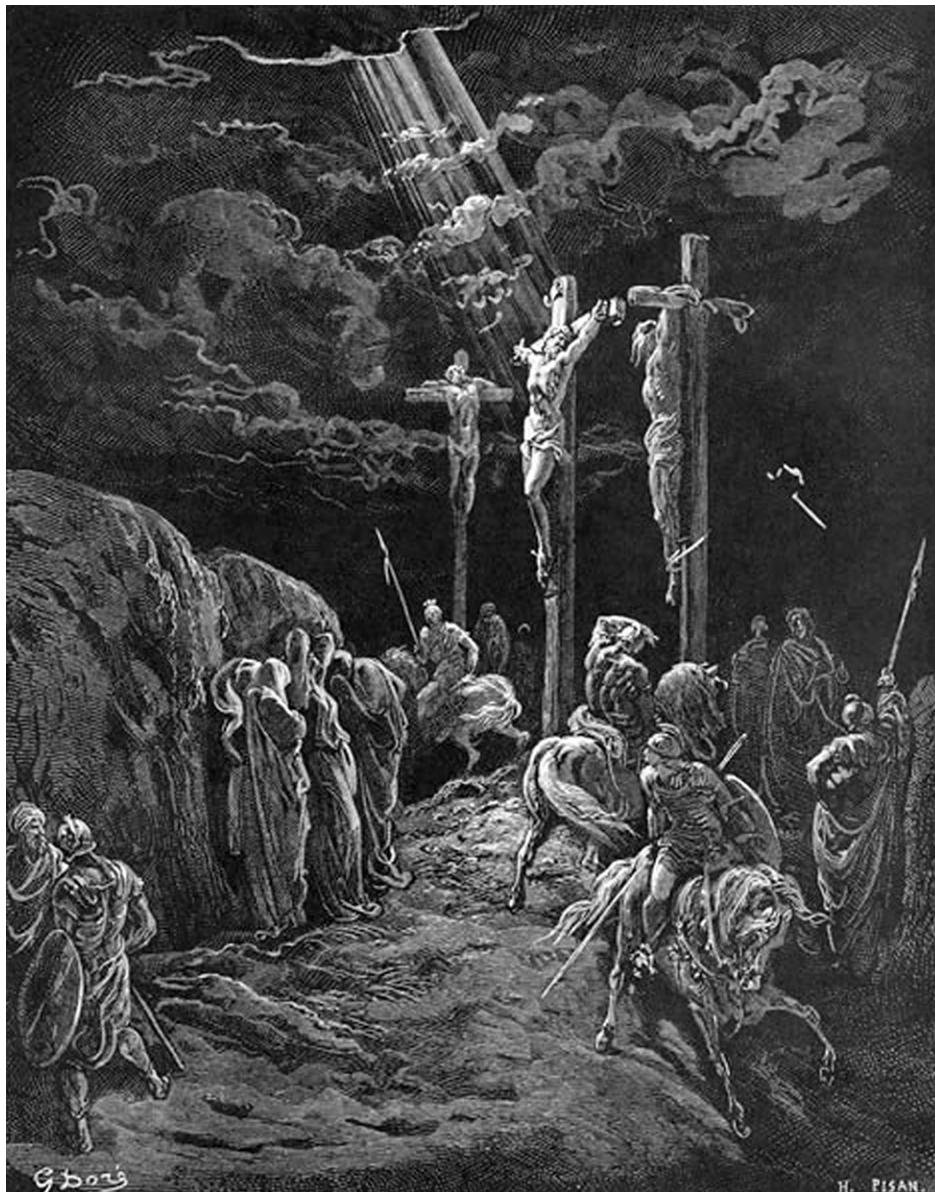
Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'

Dividing his garments among them, they cast lots."

Luke 23:34

Matthew

1 SIN AK'SIN Jesus Christ David okkuai' Abraham okkuai'
un'ix o s̄inaks' oaiěxěsts. **2** Abraham ikuyiu' Isaac; ki
Isaac ikuyiu' Jacob; ki Jacob ikuyiau' Judas ki omu'
pappiipix; **3** Ki Judas ikuyiu' Phares ki Zara, Thamar
ipau'kaīmmiuax; ki Phares ikuyiu' Esrom; ki Esrom
ikuyiu' Aram; **4** Ki Aram ikuyiu' Aminadab; ki Aminadab
ikuyiu' Naasson; ki Naasson ikuyiu' Salmon; **5** Ki Salmon
ikuyiu' Booz, Rachab ipau'kaīmmiuiae; ki Booz ikuyiu'
Obed, Ruth ipau'kaīmmiuiae; ki Obed ikuyiu' Jesse; **6**
Ki Jesse ikuyiu' David om̄x'nin'a; ki David om̄x'ina
ikuyiu' Solomon, annōk' ake'uōk itom'itomiuōk Urias
man'itotsipokāmmiuiae; **7** Ki Solomon ikuyiu'. Roboam;
ki Roboam ikuyiu' Abia; ki Abia ikuyiu' Asa; **8** Ki Asa
ikuyiu' Josaphat; ki Josaphat ikuyiu' Joram; ki Joram
ikuyiu' Ozias; **9** Ki Ozias ikuyiu' Joatham; ki Joatham
ikuyiu' Achaz; ki Achaz ikuyiu' Ezekias; **10** Ki Ezekias
ikuyiu' Manasses; ki Manasses ikuyiu' Amon; ki Amon
ikuyiu' Josias; **11** Ki Josias ikuyiu' Jechonias ki o mu'
pap piipix, annik' ito'toōpikau Babylon; **12** Ki ot'sitotos
au Babylon, Jechonias ikuyiu' Salathiel; ki Salathiel
ikuyiu' Zorobabel; **13** Ki Zorobabel ikuyiu' Abiud; ki
Abiud ikuyiu' Eliakim; ki Eliakim ikuyiu' Azor; **14** Ki
Azor ikuyiu' Sadoc; ki Sadoc ikuyiu' Achim; ki Achim
ikuyiu' Eliud; **15** Ki Eliud ikuyi u' Eleazar; ki Eleazar
ikuyiu' Matthan; ki Matthan ikuyiu' Jacob; **16** Ki Jacob
ikuyiu' Joseph, Mary om'i, annok ipau'kaīmmiuōk Jesus,
an̄istau Christ. **17** David ots̄s'tsits'unoauai Abraham
itsipuk' s̄üpokos̄inimotseiau ke'pitappiiau n̄issekoputtsi;

ki ot'sitotosau Babylon omats'ıstsits'unoauai David
mats'itsipuksüpokosımmotseiau, matsısse'koputtsi;
Christ omats'ıstsits'unoauai ot'sitotosau Babylon
mats'itsipuksüpokosımmotseiau matsısse'koputtsi.

18 Jesus Christ, otsipokai'isınni ün'niniitsiu: Annik'
Mary, Jesus oksı's'tsi, Joseph otak'okemattösaie
itop itappi'inai, otse'kosatsok Atsım'istaaw.

19 Joseph om'i mokök'motsitappiu, ki
matsitsitau'ats mök'aiitsınniköttösaie; osıme'tsitan
möksisım'ianıstüpskoösaie. **20** Ki otai'ksımstatosaie,
Satsit, Ap'ıstotokiuaoto'tokatatsıs otsipopök'toakaie
ki otan'ikaie, Joseph, David okku'i, pinstünnos Mary
kök'okemattosi, otse'kosatsok Atsım'iStaaw. **21** Ki
ai'aksipokaiımmiuiae okku'yi, ki kitak'anıstsınnikötttau
Jesus: tükka, otsitappim'ix otsauum'itsitappi'isauuësts
aiakitaikömötse'piuax. **22** Itün'nitsiuiae
mök'itsenüpänıstösi Ap'ıstotokiua otse'poawsısts,
otsipropheti itotse'poawsıñësts, ki an'ımai, **23** Satsik,
mokök'iate ai'akopitappiu, ki ai'aksipokaiımmiuiae
okku'yi, ki ak'anıstsınnikötttsiuiae Emmanuel,
ito'kısasattop Ap'ıstotokiua ipokai'tappiımmau.
24 Joseph otsipuawk'si otso'kani, ün'niitsitappiu
Ap'ıstotokiua oto'tokatatsıs otan'iipiae, ki ito'tuyiuiae
otokem'an: **25** Ki ototom'okkuyi otsauomai'pokaiısaie
matpoksokamiu'atsiae: kinitsın'nikötttsiuiae JESUS.

2 JESUS otai'pokaiisi Bethlehem, auösın'ım Judæa,
annists'ısk ksıstsiku'ıstsk, Herod otsıtsınaipi,
Satsik, mokök'ietappix umut'autstsipi apinök'kuyi
itsipuk'sipuiau Jerusalem, **2** An'iau, ünan'ök

manipok'auōk Jews otsin'aimoaiauaie? Tūkkā, annim'
apinōk'kuyi stai'tappiosi nitsino'ūnan okōkatosim,
ki nimut'otopīnan nōk'itauatsimmimmōsīnan. 3
Herod omūx'ina otokh'tsīsaie, otap'itsi-tanaie, ki
Jerusalem īstokōnai'tappix ikōno-nokap'aitsitamiuax.
4 Ikōnaumoi'piūsax omūk'atoiapiekuaax ki ai'sīnakix,
sūppoōttsesattsiuax Christ mōk'itsipokaiipiaie. 5
Ki an'īstsiauaie, Bethlehem, Judæa īstauōsīn'im,
ūn'nimaie; ūn'anīstappi prophet osīn'aksīn; 6
Ki ksēsto'a Bethlehem, Judæa īstauōsīn'im,
kimats'inūkstspuaua, Judah īstsīn'ax; Nin'auōk, ksesto'a
ak'itsīstauasiu ki osto'i ai'akaukōkitsīmau nitsitappim'īx
Israel. 7 Herod, sīmi'nikōtūssax mokōk'ietappix,
sokap'sūppoōttsesattsiuax otsokap'īnōkuyisaie kōkatosi.
8 Ki itūpūt'okōttsiuax Bethlehem; kian'iu, kūkko'
sokap'apsūmmok pokau'ōk; ki ikonoainoeniki,
itūm'ūtskītsīnikokīk nōk'itsitotosi nōk'it a tsīm mīm mosi.
9 Otokh'tsīsau omūxina otan'īipiaie, itsīs'tapuiau; ki satīsk,
anni'isk kōk'atosiīsk otsitsinoauaiīsk umut'autstsipi
apinōk'uyi otsitom'akoiauaie, ki otai'totosi inūk'sipokai
ot'sitaupipiaie itots'iketsipuyiuiae. **10** Otsīnno'ōssauaie
kōk'atosi, eks'kamūk otse'tametūksuaii. **11** Ki otaitsipī'sau
nap'oyīs, Mary oksis'tsi ipīnnu'yiauaie pokai'īsk, ki
īnnīssi'iau, ki itatsīm'mīmmiau: ki otaipasuk'īnīssauēsts
otakomūtskotuksauēsts, īssak'okotsiauaie gold
ki frankincense ki myrrh. **12** Ap'īstotokiua
papaukōkianīstcsax mōkstaiskīto'tosau, noke'tsi
moksokui itūp'akaiiau. **13** Ki otau'mattosau, satsīk,
Ap'īstotokiua sto'tokatatscs papauta'atsiuiae Joseph,

an'ſitouaie, Nipuat', ki mattos'au pokau' ki oksis'tsi ki
ikum'itappoat Egypt, ki stau'pit ki kítak'otúmanísto;
tük'kä, Herod ai'akapsúmmiuiae inük'sipokau
moks'enitðsaie. **14** Otai'puawksi, sepiai'akotuyiuax
inük'sipokau ki oksis'tsi ki Egypt itüp'itappoiau: **15**
Ki itau'puaie otai'insaie Herod, moksenüp'anistosi
Ap'istotokiua otse'poawsin, otsiprophet i totsi'uaie,
Egypt, ūn'nimaie nitsit' ütúmmau noko'a. **16** Herod,
otai'noösax mokök'ietappix otap'apistotoyisax,
eks'kaiistsetükkiu, ki itüp'otokötsiuax (otsen'nakemix)
Bethlehem ki sa'akapotsim, ai'stokistuyimix
sök'umappix ikön'ainittsiauax; küttaistoki'stuyimix
sök'umappix mat'okönaïnttsiauax, umut'otsksinippi
otsokap'süppoötsesattüsax mokök'ietappix. **17**
Itüm'enüpanistomaie Jeremy prophet otse'poawsin
otan'ipi, **18** Epo'awsinni itsik'kitokhtsip Rama, asain'sinni
ki aiim'motseiñnni ki omükoyesinni, Rachel o'kosix
itau'asñniu ki matokuikiawpiketükkiu'ats, tükka,
itsen'iau. **19** Herod otse'insi, sat'sik, Ap'istotokiua
oto'tokatatsis Joseph otsipapau'takaie, Egypt
otsitai'tappiisaie. **20** An'istsiuaie, Nipuat'ki mattos'au
inük'sipokau ki oksis'tsi, ki itüp'itappoat Israel
istau'ösñim; tük'kä ini'au anniks'isk ap'üssummiiskaie
otsipai'tappiisinni. **21** Ki itsipuau ki aiako'tuyiuax
pokau'a ki o ksis'tsi, ki Israel istauösñ'im ito'to. **22**
Ki otokh'tsissi Archelaus otau'atsuaitapai'naiisi
un'ni otsin'naiisinni, issstün'imaie mök'ittapposaie;
ki Ap'istotokiua otsipapauanistosaie, Galilee
itanis'tüpítappo: **23** Ki akapiyoyis, Nazareth anistau, ito'to

kiitoko'yiu; mōkenūpan̄stosae prophetix otan'iipiax,
akan̄stai'niköttau Nazaren'aikuün.

3 ANNISTS'ISK ks̄stsiku'istsk John Baptist ito'to
Judæa istoks̄s'tapiksökkui, itüs'-ks̄nimatstokiu,
2 Ki an'iū sauai'tsitak, spots'im ītsin'naiisinni
aststsiu'. **3** Am'auk annök' matap'piuök Isaiah prophet
an'iū Nitsitappiuā ks̄stapitausinim sokse'puyiu,
Sūppoats̄stotokh'sattoat Nin'a oksokui, oksoku'īsts
moköm'otstsisests. **4** Ki John, Camel oku'ȳsts,
its̄s'totosiu, ki ītsiköp'okui itsep'siu; ki otso'ōssinests
tsikatsix ki namap'iniu. **5** Jerusalem istokönai'tappix
otokönitota'akax, ki Judæa ītokönai'tappix, ki Jordan
īstauōssin'im ītokönai'tappix mat'okönitautaakax. **6**
Ki nie'tüktaí Jordan (an'istop), otsit'üstapinopiax, ki
otsauum'itsitappiisüests aiinüp'an̄stomiauësts. **7** Ki
otsinno'ōssax otas'taaïssax akai'tappiiax Pharisees
ki Saducees, otsittüp'auauökössax otsitüsta'pínükipi,
an'ītsiuax, Pítseksinau'kosix, tükka' k̄itan'ikoau
kōkanistüp'istüpiksatosuai annik' īstse'tüks̄nik
astai'tsiik? **8** Ai'süsksattok matsiin'īsts mōk'itan̄stosi
k̄itsauai'itsitani: **9** Pini'tsitsiikasik k̄itsitsi' tanauësts
kok'k̄itünissuai K̄in'un Abrahami; k̄itan'īstopuau
Ap'īstotokiua, am'oxim okotokix ikots̄stauatomoaiau
Abraham pokax. **10** Kiannok' kōts'eks̄sts kaxa'kin
itsipo'toua: kōnai'ītsiis saiiñnasissi ak'aikakiaiau
ki ak'aututsaiau. **11** Okke' kimut'sitüstapinopuau
kōkk̄itsisauai'itsitasuai: apatots'ik annök' ai'aksakootoök
aiñs'skunitapsiu, nimatsikkokotopa'tomoauats
matsiksts': Ostoi' kimutak'īstapinokoau Atsim'istaaw ki

ſ's'tsi: **12** Ose'kotükkiatsiſ ai'ſinimaię, kiaupūx'ixtoxiſ
otsiſ'aisuisuitsipik'iakipi aiaksokapse'maię,
osos'tsipikiapioyiſ aiakitsiſptsipotoměsts
otapaien'insimmaniſts; ki iſtotox'ksiſts iſtsi'i
matakatsiu'ats ai'aketsiſsiměsts. **13** Jesus Galilee
itum'aumatto, Jordani nie'tuktai ito'to, John
mōkitsiſtapiñiſsaie. **14** Ki John paiau'tsimiuaię, ki
otan'ikaie, ksěsto'a iſ ta' pín o kít, kitaketak'sipukſipat
to kōkokotsiſ'tapiñnōksi, ki kumauksipuksipaakiſ? **15**
Jesus an'iſtsiuaię pokitse'tsiſ annok': nōks'iſtutsiſnan
mokom'motsitappiſiſnni. Itumiſpaio'kīts etomoyiuaię.
16 Ki Jesus aiis'tapiñnōſſi, itopiſſiſſoa'tomaie okke': ki,
sat'sik, spots'im kau'opiu, ki nan'nuyiuaię Ap'iſtotokiua
otatsim'istaaw itutui'süpünümaie ſiſtsi'i itsiňauüni'īnai,
ki itokhitopi'īnai: **17** Ki, satsik, epo'awsiſnni spots'im
itunni'u amok'auk nītük'omimokoa, nitsekōkh'siſmau.

4 ATSIM'ISTAAW ksis'tapiksōkkui itumiſtuppiſ'iuaię
Jesus, sauum'itsitappiua mōk saksksiňnooſſaie. **2**
Ki nīſip'puyi koku'iſts, ki nīſip'puyi ksīſtsikuſts
otsiſ'saioyipists, itsakoo'notsiu. **3** Ki Issaks'ksiňmaitappi
itoto'yinaie an'iīnai, Ikum'ūmeniki Ap'iſtotokiua okku'i,
am'oxim ok'otokixim ſiſtſip'satsisau mōkitapaiěnasau. **4** Ki
ituniſ'tsiuaie, Sīnaip Matap'pi matokot'otsipaitappi'iuats
napaien, Ap'iſtotokiua maoi'i umutokōnai'poawsiſts
aiakotsepaitappiui. **5** Sauum'itsitappiuă otsiſsitapippiok
Atsim'akapioyiſ, ki itokhit'sipotoyeik Nato'iapioyiſ,
6 Ki an'iſtsiuaię, Ikum'ūmeniki Ap'iſtotokiua okku'i,
iňiſ'suiauünit: ſiň'aip, akaniſtsiuax oto'tokatatsix
ksěsto'a: ki otsu'auěsts kitakitotsiketsi'enokiau,

koköt'sists kökstai'tükökhsau ok'otoki. **7** Jesus itünis'tsiuaie, mat'sïnaip, kimataksaksksïnoau'ats Nin'a, kitap'ïstotokä. **8** Sauum'itsitappiuä spaïstükki otsittümmi'piokaie itaiïstummüt'tsiikaie kõnauau'ösinists ki istsap'inatsiikiests; **9** Ki anïstsiaie, am'ostsim kõnauau'ösinists kitak'okoto, apïs'tuksïsanopieniki, atsim'mimmokeniki. **10** Jesus itüman'ïtsiuaie, Mïs'taput, Satan: sïn'aip, Nina Ap'ïstotokiua kitak'atsimmimmau, ki kitak'aitanïstaitoau. **11** Ki Sauum'itsitappiuä otai'skikaie ki, sat'sïk, oto'tokatatsix ito'toyikiax ki otspum 'okax. **12** Jesus otokh'tsïmsi John eën'ösaie itsitap'po Galilee: **13** Ki otünïstüpa'atosiae Nazareth, Capernaum ito'to ki itoko'yi, ïssoots'i omük'sikïmi ai'aketsksökkui Zebulon ki Nephtalim: **14** Isaiah otse'poawsin möksenüpanïstosi otanipi, **15** Zebulon ïstau'ossïnni ki Nephthalim ïstau'össïnni o mük'sikïmi ïsta'potsim, Jordan ap'ümmotsim, Galilee ïstok'auaax; **16** Anniks'ïsk matap'pixk, ski'natsi itau'pixk omük'anatsi nan'ïmmiau: ki anniks'ïsk matap'pixk auössin'ni eïnsïn'ni itstsi'ipi ki eïniu'tüxißïnni itstsi'ipi, itau'pixk, ksïstsikui'natsiu otsüs'köpsi. **17** Annik' Jesus aumütüpokse'puyiu, ki an'iu, Sauai'tsitak; Spots' ïmistokök'itsimani äststsiu'. **18** Ki Jesus, auau'ökassi, Galilee ïstomük'sikïmi, itsïnnu'yuax aiïs'künnïmotseiyix, Simon, an'ïstau Peter; ki oskün' anïstau Andrew, ïksïmmatük'kiomikatsüs omük'sikïmi itai'suiapïximiauaie, tük'ka itomik'aitappiisau. **19** Ki itünis'tsiuax, noksüppa'akik, ki kitakitaumik'ottaiau matap'pix. **20** Ki atomik'atsuai itskïm'miau ki itopokiuo'iauaie. **21** O müt'tükkiösi matsïtsïnnuyeuax

mat'toskūn'immotseiix, James, Zebedee o ku'yi,
ki John oskūn', ipit'süpinnuyiuax ak'iosatsš,
Zebedee, iin'oauaie, aip'sšimiax otomik'atsuauax: ki
itsin'niköttsiuax. **22** Ki ipit'skittsiiuaie un'oauaie ki
ak'iosatsš, ki itopokiuo'iuaie. **23** Ki Jesus Galilee
řistokönau'össinni itap'auauđkau, otatoiapioko'auěsts
itai'přstsksinimatstokiu ki aisokse'puyiu spots' im
istsetam'itsníksinni; ki matap'pix opüs'tsímmesuai
ki otok'tokossínuauěsts ikön an'kuttutuyiuax.
24 Ki otap'řistutüksinni ikönauanetünřistopae
Syria řistau'össinni; ki ikönai'oktokosix, ki
amianřstsipüs'tsímisix, ki anniks'isk matap' pixk
sauumitsitappiuă itsips'tokoyiau, ki mat'tsapix, ki
an'auxenix, ikönitautsíppotoaiax; ki ikönau'kuttutuyiuax
25 Ki Galilee řistokönai'tappix ikönawk'pokiuoiaue, ki
Decapolis, ki Jeiusalem, ki Judæa, ki Jordan ap'ümmotsim
řistökönai'tappix matsekönawkpokiuo'iuaie.

5 Kř otsinno'ossax akai'tappix ni tum'mo ita'mišso:
ki otau'pissi otsitappim'ix ototaakax: **2** Ki
itsipa'kuiaku ki itüsksinim'atsiuax, ki itüni,
3 Anniks'isk matap'pixk oskëttsipöppuauěk
řikikin'etükkiisk, etam'etükkiaw: spots'im řstsín'naiisinni
osto'auai otsinan'oaiau. **4** Au'yesix etam'etükkiaw:
aiaksikiawpiksřstotoai. **5** Ikkinap'itappiix
etam'etükkiaw: ksök'kum otaksin'an'oaiau. **6**
Ino'tättomix moköm'motsipaitappiisinni ki
inäk'attomix moköm'motsipaitappiisinni etam'etükkiaw:
ai'akokuyian. **7** Kämpi'itappix etam'etükkiaw:
otak'sikimokiau **8** Ksíkus'skëttsipöppix etam'etükkiaw:

ai'aksinnuyiauaie Ap'istotokiuă. **9** Inūs'tsetappix etam'etükkiau: akan̄stainiköttaiau Ap'istotokiuă o'kosix. **10** Anniks'isk matap'pixk itsikim'atsistotoaiau ot̄kommo'tsitappiuōsoauēsts etam'etükkiau; otsinan'oaiau spots' im istsñ'naiisñnni. **11** Oks̄s'totokoeni ki maka'pi s̄itsip'sükkoeni, ki aisiimmim'motsenikiau, tükka kïtük'omimmokoau kitse'tametüksuai. **12** So poke'tametükkik, spopai'piik; kitakitakai'sakinnosuko spots'im: apatots'ik neto'yik ünninetoksistotoiyuax Ap'istotokiuă otsiprophetix. **13** Kësto'akauk ksök'kum īstsistsixipoku: atstosai'e umut'aiawxipi itsix'ipokuyi, tsan̄stapiu ksök'kum umutaiaksitsixipokuistungsi? Matütokoapi'uats, ki aks̄s'tapixip, ki akitsitautütsamiai'osi. **14** Kësto'akauk ksök'kum īstün'natsii. Akap'ioyis aitokittokhi netum'moyi matokotsiks̄sattop'ats. **15** Matap'pix matotstsim'axauaie anak'imatsis mökitsitaistakhtotosauaie assuyin'i, itai'süppatomiau itai'süpanakimatsopi, ki matap'pix itsips'taupix napioyis itokönnauan'akimaiau. **16** Neto'yik kitan'akimatsis īstot'ünnasayit matap'pix mök'itsinniisau kitawx'istutsipists mök'itstsaküttosauaie kin'a spots'im. **17** Pinstak nimut'otopi nökítünnistupipotsisau okök'itsimani, ki prophet ix otün' issuai: nimatütoipa nökítünnistüpotsisau, nimut'oto mökitsüpanis'tsistotsisau. **18** Kitau'mün̄stopauau spots'im ki ksök'kum otsauomai'ts̄nikasi, ki okök'itsimani otsitsauomsüpanätsiopi tük'skai sikük'sinaksin okök'itsimani itstsi'ipi mat'akitsinikauatsaie. **19** Annök tukskai am'ostsim inüxe'poawsists

kūttai'aksistutsimōkaie, ki ai'akksinimatsokax matap'pix mōk'staiistutsisaxaie, ak'anistainikōttau inūks'tsim spots' im; annōk' ai'aksistutsimests ki ai'akksinimatsokax matap'pix mōks'istutsimēsts, ak'anistainikōttau omūk'sim spots'im. **20** Kit an'istopuau kitokōmotsipaitappiisinni saīs'tüpükuiōkhsissi Scribes ki Pharisees ot'okōmotsipaitappisuēsts kimatakitsipiuauats spots'im īstsin'naiisinni.

21 Kikai'okhtsipuau ūkkaiiap'ix otan'ikoaiau, Pinuye'nīkik: ki annōk'ai'akoyenikiuōk ai'akesetsimaike okōk'itsimani: **22** Ki kitan'istopuau annōk' ksistap'istsim'iūōk ox'okoä ai'akesetsimaike okōk'itsimani; ki annōk' ak'anistsiuōk ox'okoa Raca, aiakesetsimaike okok'itsimani: ki annōk' ak'anistsiuōk, kītūt'tsapsi, ai'akesetsimaike Gihenni ots'tsiiimaike. (**Geenna g1067**)

23 Puksipip'potominiiki kitak'iksistomūtskotūksinni natoi'apioyiš, ki īksinim'īniki kixokoa kītsis'tsimmok,

24 Ūn'nim altar īstsskit' kitakiksistomūtskotūksinni, ki matskot'; matom'ots matsin'nūtseik ksēsto'a ki kixokoa, ki tūm'ūtsipuksiput ki sakumūts'kotoat kitsiksist'omūtskotūksinni. **25** Kipinnūs'tseimis kikakhtum'o, kītsakiokhpokau'pimōssi: kōkstaiistapipiok au'kōkitsimaii, ki au'kōkitsimaii ōk'staukotsei eēnake'nai, ki kitakitsips'tapixik itai'īnūkiopi, **26** Kitau' mūnisto kitsauomai'ponitatossi kitak'sakookotossi, kimataksuxpa. **27** Kikai'okhtsipuau otanipuauēsts ūkkaiiap'ix, Kimatakauōkotapuua: **28** Ki nestoa kitan'istopuau, annōk' ūs'sūmmiuōk ake'uōk mōk'sta tossaie, ūkaukhtauauōkautāttseuaie

u'skëttsipöppi. **29** Kinet'oopspi itsuyisseeniki,
sauau'tos ki mís'tüpapiksists: ökh'siu tüks'küma
mök'saiñakuaïssi koöpspi, ökstaiïs'tüpapiksís kostüm
Gehenna. (**Geenna g1067**) **30** Kinet'otsís itsuyisse'eniki
kawksinnit', ki mís'tüpapixit: ökh'siu tuks'kaii
kotsís'i mök'saiñakuaïssi, ökstaiïs'tüpapiksís kostüm
Gehenna. (**Geenna g1067**) **31** Ük'auanistop annök'
aiaksiksiuatsiuök otokem'ani ünnianist'okotsís
iksiuo'isnaksin: **32** Ki kitan'istopuau annök'
aiaksiksiuatsiuök otokem'ani, otsauomauau'öketasi,
nokets'ínaï otauöketats'okaie; ki annök' aiakokkem'iuök
otai'ksiuatai'isk itau'ökatau. **33** Stsik'i, kikai'okhtsipuau
otan'ipuauësts ük'kaiiap'ix, kimataksiksistapatauün'i'pa,
ki, kitakitauanistau Ap'istotokiua kitatauün'issinni:
34 Ki kitan'istopuau, Pinüt'auünik; spots'im
pinitüpütauünik; tük'ka Ap'istotokiua otspiso'pötsisaie:
35 Ksök'kum pini'tüpütauünik; itsissuikau'piu:
Jerusalem pini'tüpütauünik; tükka Omük'ina
ot'akapiyimaie. **36** Kimat'akitüpütauunipa
kotokön', kimatkotsiksixistutsipats nitu'kuyekai
ki kimatkotsiksixistutsipats. **37** Ki anik' A, A;
Sa, Sa; mato'ketauanieniki, mat'ökhsiu. **38**
Kikai'okhtsipuau, ük'auanistop sauau'toainiki
moöps'pi, kitak'okötanistotoko: ki sauau'tsiminiki
mokhpe'kinni, kitak'okötanistotoko. **39** Ki kitan'istopuau
pinstsimmim'motsemis sauuum'itsitappiuä: ki annök'
kitakauaiak'ikök kitsets'stoksís matoko'tsís ki
mat'stoksís'. **40** Ki matap'pi makitotsissip'puyissaie
au'kökitsimaiii, ki stakhts'isokösim mök'otsisaie,

mat ūn'něstotsšis kisau'tütsisokösüm. **41** Ki annök' kitätsitappa'atsokök tuks'ka ūskak'sinni, pokom'is na'toki iskak'sinni. **42** Annök' kitau'kõmõnikök, ko'tsš, ki annök' kitai'akükkumatükök, pino'tükaatsis. **43** Kikai'okhtsipuau ūk'auaněstop kitak'ükommämaau kitopokau 'pimokä ki kitak'aukimaukikakhtum'o. **44** Ki kitan'ěstopuau ükomim'misau kikakhtum'ix, Atsim'mimmisau anniks'isk matap'pixk kitai'pakosõnikokoauaxk õkhs'istutosau anniks'isk matap'pixk kitau'kimokoauaxk, ki aua'tsimoiikatomosau anniks'isk matap'pixk kitse'ksistotokoauaxk, ki kitai'kimatsistotokoauaxk; **45** Kokaukosõmmi'issuai Kín'oau spots'im: tük'ka ikkünats'iuaie natos'i sauum'itsitappix ki õkh'sitappix, ki soio'tümstuyiuax moköm'otsitappix ki sau'okömotsitappix. **46** Ukomim'mainoainikiau anniks'isk matap'pixk kitük'omimmokoauixk, tsaak'aněstappiuats kisa'kinosuai? Küttonünistauükommimmotsein'axau publicanix? **47** Ki namiksematsim'ainoainikiau kixokoax, tsaněstapiu'ats kumutaumotsapiau stsík'ix? Küttonünistaikeematsimmotseiu'axau publicanix? **48** Ki súp-puiap'sík manist'súppuiapsi kín'oau spots'im.

6 ISKSKATS'ÍK kökstau'kõmmotsitappisuai matap'pix kökainu'yissi; ikümits'tsiki kín'oau spots'im kimataksakinosúkoauats. **2** Mak'aumütskotükkiieniki pinik'it manistsik'ipi aiksistapokömotsitappikasix itai'puyissax natoi'apioyists ki moksoku'ists, matappix moksinnu'yissax. Kitau'müněstopuau sakino'sattaiau. **3** Ki aumüts'kotükkiieniki pinsksin'is' i'aksissautsš kinet'otsisi otai'ěstutsipi; **4** Móksisim'si kitaumüts'kotüksinni; ki

Kīn'a, ais̄immiūs'süppiuōk, kitaks̄innoam'sakinosūk.

5 Ki ats̄imoi'ikainoeniki pinet'oman̄stsīk
aiks̄istap'ok̄omotsitappikasix: otūk'omets̄imanoaiau
mōkauats̄moiikasau otsitai'puyisau natoi'apioyists ki
moksoku'īsts itsi'kokeīsts, matap'pix mōks̄innu'yissau.
Kitau'mūn̄istopua, sakino'sattaiau. 6 Ki Ksēsto'a,
a'ts̄moiikainiki, īstsipi koko'ai, ok̄im'īniki,
a'ts̄moiikamīs kīn'a ai's̄immiapsiuā; ki kīn'a,
ais̄immiūs'süppiuōk, kitaks̄innoam'sakinosūk.

7 Ki ats̄imoi'ikainoeniki piniks̄istape'puawts̄īs,
man̄istaiks̄istapepoattopiauaie saie'tūkkix: tūk'ka ū'taiau
ak'aiokhtokiau otakai'puyissau. 8 Pinet'oman̄stsik,
tūkka Kin'oau īks̄inīm'ests kitsipu'īnakitsipists
kitsauomauan'īstopi. 9 Ūn'an̄istütt̄s̄moiikak: Nīn'an
spots' im kitsitau'pipi, ūnan̄istats̄īm'mets̄īs kitsīn'ik̄osim:
10 Ūnan̄isto'tos Kitotūmap's̄inni: spots'im Kitsitsi'tan
kanīs'tutsipi, annom' ksūk'kum nokūt'an̄stutsit:
11 Annok' ks̄istsiku'ik nokkok'inan aaū'ōssīn: 12
Ki ūnnikks̄inīt'au nitsauum'itsitappiis̄inanēsts,
man̄istūs'ks̄inoawpi anniks̄'īsk matap'pixk
nitsauum'itsitotokinanīxk: 13 Ki pin̄istskīm'ūkīnan,
ki nokitsikōmotse'piōkīnan Sauum'itsitappiuā;
kitusk'sainaniau nīn'naiis̄inni, ki otūnmap's̄inni, ki
īstsapīna's̄inni. Amen. 14 Ūnnikks̄inno'ainoeniki
matap'pix otsauum'itsitappiis̄uuēsts, Kin'oau spots'
im kitak'oksks̄inokoau. 15 Ki sauoksks̄inno'ainoemki
matap'pix otsauum'itsitappiis̄uuēsts, Kīn'oau
Spots'im kimatakoksks̄inokoau'ats. 16
Kūttaioyienoeniki pinomūs'süppik man̄ist'omūssüppipiau

ks̄stapok̄motsitappikasix: t̄ukka iks̄stuts'imiāu
ostokso'auēsts, matap'pix mōks'ks̄noōsax kūttaau'yiau.
Kitau'mūn̄istopuauūk'otsimiau saiakinosattopiau. **17**
Ki ks̄esto'a, kūttaiau'yeniki pu'ik̄niit, ki ūss̄'kiosit; **18**
Matap'pix kōkstai'is̄ks̄nokiau kik̄tauyi, kōksks̄nnu'yissi
K̄n'a ais̄immiūss̄ppiuā: ki K̄n'a ais̄immiūs's̄ppiuā
kitaks̄nnnoam'sakinosūk. **19** Pinaumoi'potosik
akau'tsap̄sinni annom' ks̄ök kum, ap̄n'ix ki
ap̄issu'yei ots̄ts'oyipi, ki kōm os'iep̄tsix otsip̄s'sax
ki otsik̄mos'sax: **20** Ki aumoi'potosik akau'tsap̄sinni
spots'im, ap̄n'ix ki ap̄issu'yei otsitsau'oyipiau, ki
kōmosiep̄tsix otsitsauaisis̄ppokatūn'akiapiau ki
otsitsauai'kōmospiau: **21** Itstsi'piau kitsinan'īsts,
ūn'nimauk ku'sk̄ettsp̄oppi. **22** Mostūm'i ūsta'natsii
moōps'piina; nituks'kūssi koopspi, kostūm' ak'otuitsiu
anat'sii: **23** Ki koōps'pi min̄ix'issi, kostūm'i
ak'otuitsiu ski'natsii. Anat'sii annik' i ts̄ispsts'tsiik
kostūm'i ski'nats̄ssi maum'aumūko ski'nats̄nni!
24 Tukskūm matap'pi matokotsapotomoyiuatsax
na'tok̄mix n̄in'ax: aksik̄mokk̄miu tukskum ki
aks'ik̄mūkomīmmiu sts̄k'i; akik̄ume'eni tuks'kūm ki
aksik̄m'ūts̄immīmmiu sts̄k'i. Kimatokotapotomoauaxau
Ap'ūstotokiuaā ki sauum'itsitappiuā. **25** Ūnnikaie
kitan'ūstopuau pinap'itsitatoat kitsipai'tappiis̄nni
kitaks'oattoppi ki kitak's̄imattoppi: ki pinap'itsitatoat
kostūm'i kitai'aks̄upskawsattoppi. Tse'ka ūss̄k̄ts'tau
opai'tappiis̄nni ki aau'ōss̄n, mostūm'i ki istotos'ists?
26 Sūm'mokau paiu'tax: mat'omaiins̄immauaxau ki
matomaipokiakuaxau, ki matomaumoi potūkkiii'axau

īnsim'apioȳsts; ki Kīn'oau spots'im ai'īssoyiux. Tūkka'
īsskīts'tau, ksēsto'a ki osto'auai? **27** Ū's'tainoeniki
kōk'spitappisuai, tsiks̄m a' ak'aatspitappiu? **28**
Kumauk'apaitsitatoppuaisksistsaii īstotos'ists? Sat'sīkau
anat'suiopokists itai'sūskiau; matapotūkkiu'astsau,
matap̄s tutūkkiu 'āsts'au īstotos'ists. **29** Ki kitan'istopuau
Solomon otstsap'īstotossi mat sk̄it stom'atsēsts
annists'isk suio'pokistsk. **30** Is'totosatstopiēsts
saiūs'kīsts maništ̄s'totosatstopiēsts annists'isk annok'
ks̄stsikuik na'paitappiisk ki apinōk'w̄s apittūp'ap̄xipiau
ītsi'i: kikūttomaiakstaiīsttūp'īstotosatskokoaauats,
kitsenūk'aumaitūkkipuau. **31** Ūn'nikiae pinapai'tsitatoak
kōk'anīssuai Tse'a nōks'auattopīnan? Ki, Tse'a
nōk'sīmattopīnan; ki; Tse'a nōks'īstotosattopīnan?
32 (Tūk'ka annists'isk, Gentiles ap'ūssatsimēsts:)
Kīn'oau spots'im īsksīn̄m'aie kits̄m'mūkitatosēsts.
33 Ki Matom'apsatsik Ap'īstotokiuā otsīn'naiisīnni
ki otokōmotsitappiisīnni ki annists'isk
kitak'ūtokōnokokēsts. **34** Ūn'nikiae pin ap'itsitatok
apinok'w̄s; api'nok'w̄s ak'apitsitasiu. Tuks'kai ksistsikui,
maka'pi sup'anistsiu.

7 PINOKŌK'ITSIMAK ki kimatakokōkitsimūk o'a **2**
Kanīstau'kōkitsīmapuai kitakanīstaukōkitsimūkosuai; ki
kanīstau'kotawpi kitakanistau'kuyīssi. **3** Ki kumauk'satsiks
kēskūn' osūppa'kōmosīnni, ki kimatstatopats
kitomūksūppa'kōmosīnni? **4** Ki kikūttaukot'anīstau
kēskūn' nōk'sauautsīssi kitsūppa'kōmosīnni; ki
sat'sit, omūk'o kitauūtsūppa'kōmosīnni? **5**
Kitsiksīstapo'komotsitappiansi, Matom'-sauautsit

kitomük'süppakōmosinni, ki kitakotūmsokapsatsip
kōksauauts̄ssi kēskün' o süppa'kōmosinni. **6**
Annists'isk natoap'ıstsk piniko'tokau imitax, ki pearls
pinitüp'ıstüpapixikau ak'sňix, öksíkkümitauau'ōkaiau
ki akotūmotükau'ayyiau ki kitak'otümsixipok. **7** Anik:
ki kitak'okoko; apsatsik, ki kitak'okonip; ıstok'iakik, ki
kitaksikauai'pixik. **8** Anniks'isk matap'pixk au'kōmōnixk
au'kuyiiau; ki annök' ap'satsimök, au'konimiae: annök
ıstok'iakiuök, otak'sikauaipixikaie. **9** Tükka' nřn'naua,
aukōm'ónıstüssi okku'i napaien, aiakokotsiuiae okotoki?
10 Ki aukōm'ónıstüssi mammi', aiakikotsiuiae pítse'ksina?
11 Ksěsto'au, kitsauum'itsitappiipuau, ıksinim'enoainiki
kök'okotosuai ko'kosoauax ökh'sısts, Křn'oau spots'im
kütтомаiакоkotsiu'atsax ökh'sısts anniks'isk matap'pixk
otau'kōmōnikixk? **12** Kanıst'sitsitatopnai matap'pix
kökünıstsitsitaiıssuaiau, kitak'ünıstsitsitattaiau:
ünnianıstap'piu okök'itsimani ki prophetix otse'puawsuai.
13 Apüt'okitsimi pi'ik; sokokit'simi apük'oksokui
itüp'itsiau akotap'sinni, ki akai'tappi itsipim'ix: **14**
Annik' kítsim'ik, ki annik' moksoku'ik itüp'itsiikiau
opai'tappiisinni, aput'tsiau; ki unna'tsitappi
ikon'imix. **15** Stim'nokau ksıs'tapatoiapiekua
kit'sitotaakıxk emük'ikınaıstotosıxk, ki o'pıstokini
itapis'onotsiau. **16** Kit-aks'ksinoiau otsın'asoauěsts.
Matap'pix kütтомautuyiu'atsauax ksıssi'ix mřn'ısts,
ki ksıs'tapsıskiısts kütтомautsım'axau figs? **17**
Neto'i kónai'ókhsıstsix ai'ókhsınasiau: ki makap'ıstsix
makap'inasiau. **18** Ókhsıstsıs matokotokapinasıu'ats,
ki makap'ıstsıs matokot'ókhsinasıuats. **19**

Kõnai'istsix küttaõkhsinasiix kakiok'au, ki ī's'tsi
its̄s'tüpapiks̄staiau. **20** Ün'nikiae kitaks'ks̄noaiau
ots̄n'asoauēsts. **21** Kõnai'tappix nitan'ikixk, Nin'a, Nin'a,
matakokõnitaipim'axau spots'im īsts̄'in'naiis̄nni: annõk'
ap̄īstutsimõk Nin'a spots' im otsitsi'taniaie, ai'akitsipim.
22 Annik' ks̄stsiku'ik akai'tappii nitak'anikiau,
Nin'a, Nin'a, niküttomais̄tsipspinanats kīts̄n'ikōsim?
Ki niküttomais̄uskounaniauaxau sauum'itsistaawx
kits̄n'ikōsim? Niküttommutaip̄issatskas̄pnana
kits̄n'ikōsim? **23** Ki nitakotūman̄staiau, kimats'ks̄nopu
aua; M̄istüpa'akik, ks̄esto'au kitsauum'its̄stutsipuaii.
24 Annõk' aiokh'ts̄miuõk ann̄ists'isk nītse'poaws̄stsk
aks̄'istutsiu mokokiin'ai annõk itokh̄it'okoškauõk
ok'otoki: **25** Ki ai'sotau, ki ai'sauksik̄mskau, ki ai'sopu, ki
annik' napioȳs itot's̄uppu; ki mats̄stokhopiu'ats; tük'ka,
itokh̄'itokoškau ok'otoki. **26** Ki annõk' aiokh'ts̄miuõk
ann̄ists'isk nitse'poaws̄stsk, ki mats̄stutsim'ats̄ests
aks̄'istutsiu mattaps̄n'ai, annõk' itokhit'okoškauõk
spõts' ikui: **27** Ki ai'sotau, ki ai'sauksik̄mskau, ki
ai'sopu, ki annik' nap'ioȳs itot's̄uppu; ki īstokhopi'u;
ki omõk'o ots̄s'tokhopiis̄nni. **28** Ki ün'nitsiu, Jesus
otaiks̄ste'poattos̄ests ann̄ists'isk epo'aws̄stsk, matap'pix
skaie'tükkiuau otsks̄niimats'tüks̄nni; **29** Ototūmap's̄nni
itüs'ks̄niimatsiuax, ki s̄nak'ix man̄stüs'ks̄niimatsawpiax,
matušks̄niimatsiu'atsax.

8 OTS̄N'N̄ISAATOSSI nitum'mo akai'tappiii
itopokiuo'iauaie **2** Ki, sats̄k, n̄nuau leper otsittotaakaie
ki ots̄it'ats̄immimmokaie, Id ots̄it'anikaie, Nin'a,
atsi'tatom̄niki kitokotsiks̄xitotok. **3** Ki Jesus

itsau'ksikin̄st̄siakiu, ki its̄xen'iuiae, ki an'iu,
nitak'an̄stutsip; ks̄ks̄t'. Ki soksiks̄'suaie. **4** Ki
Jesus an̄st̄suaie, Sat's̄t, pinaiitsinikos matap'pi;
m̄s'taput, ann̄s'ts̄nnosatts̄s natoi'apiekuūn, ki aniiik'
otan'ipik Moses īssa'kumūtskotoat mōks'ks̄niīsau.
5 Ki Jesus otsito'taipiīssi Capernaum, eēn'aken'ai
ots̄tto'taakaie, ki otau'kōmōnikaie, **6** Ki otan'ikaie
Nin'a, anrōk' nitapotomokōk noko'ai its̄s'tokhaitsiu,
ai'papuyiu, eks'kaaipuīnūm. **7** Ki Jesus an̄īstsuaie,
nitak'ittappo nitak'okuttutoau. **8** Eēnaken'ai an̄īstsuaie,
Nin'a, nimat'sipumapspa kōk̄tsipīssi noko'ai:
kakse'puyit, ki ann̄ōk' nitapotomokōk ak'okuttutoau. **9**
Nēsto'a nitap'otomoki, ki eēn'akex nitap'otomokiau;
ki nitan'īstau am'ok m̄s'taput, ki ai'īstapu; ki
nitan'īstau sts̄k'i, puk'siput ki ai'paksipu; ki ann̄ōk'
nitap'otomokōk nitan'īstau, am'oi ūnnian̄s'tutsit, ki
au'an̄stutsimaie. **10** Jesus otokh'ts̄imsaie, skai'etūkkiu,
ki an̄īstsuaax anniks'isk matap'pixk ipokiuo'ixk,
Kitau'mūnīstopuau man̄st'omūkopi otaumai'tūks̄nni
nimatūnīstokonip'ats Israel īstauōs̄n'im. **11** Ki
kitan'īstopuau akai'tappi umutautstsipi apinōk'kuyi
ki ots̄t'tistūkkōpipi ak'ūtotoiau, ki akopokau'pimuax
Abraham ki Isaac ki Jacob spots' im īts̄n'nais̄nni.
12 Ki n̄n'nais̄nni īstokos'ix ak'satūpiks̄stsuaax
ski'natsii; annim asain's̄nni ki satse'kīnan
ak'itstsian. **13** Jesus an̄īstsuaie eēnaken'ai m̄s'taput,
kan̄st'aumaitūkkipi kitakūnīsttutoko ki ann̄ōk'
otap'otomokōk itsok'okuttutoau. **14** Ki Jesus ots̄tsipissaie
Peter oko'aiaie, nannuyiuiae otokem'ani o'ks̄stsiaie

its̄s'tokhaitsīnaie, ai'okhtok̄m p̄s'ts̄imes̄nni. **15**
Ki kaien'̄maie ots̄ssi, ki p̄s'ts̄mes̄nni itsk̄maie: ki
itsipau', ki ito'yiuax, **16** Aut̄kkus'si ito'ts̄potuyiauaie
akai'tappiau sauum'itsistaawx pakh'tok̄nattsiikiauax:
ki otse'poaws̄nni itsa'tüpiks̄sts̄iuax staawx, ki
ikut'tutuyiuax ik̄nai'okhtokosix: **17** Mōks'enüpan̄stosi
otan'ipiaie Esias prophet, ki an'iu, Osto'i mat's̄m̄sts
k̄tsauūt' tsikotsaps̄nun̄sts, ki ipa'tom̄sts
kitokh'tokos̄nun̄sts. **18** Jesus ots̄inno'össax akai'tappiix
oto'tüksipuyimokax, ik̄ök'its̄mau mōk'opümmosau. **19**
Ki tuksk̄üm̄ni ais̄naki'̄na itoto'ȳnaie ki an'̄sts̄iuiae,
Nin'a kitak'ittappopi nitak'opokiuo. **20** Jesus an'̄sts̄iuiae,
ota'tuyix au'öttsimaniau, ki paui'tax au'yiiiau; ki N̄n'nau
okku'yi mats̄stokhotom'atsaie otok̄n'. **21** Ki sts̄k'i
otüks̄n̄mats'aie an'̄sts̄iuiae Nin'a, nōk'otomitappo
nōk'akits̄osi n̄n'a. **22** Ki Jesus an'̄sts̄iuiae, s̄uppa'kit;
ki enix ünan̄istak'its̄sauax enix. **23** Ki ots̄üppop̄s'si
akh'iosats̄s, otüs'ks̄n̄matsax ipokits̄uppo'piiay. **24** Ki
satsit iek'opaik̄imskau, ki ai'sikopaik̄imskau akh'iosats̄s;
ki ai'okau. **25** Ki otüs'ks̄n̄matsax ots̄it'totaakikax
ki otsitsiksekenokikax, ki an'̄sts̄iuiae, Nin'a
kōmotse'piok̄nan: nitaks'̄netsp̄inan. **26** Ki an'̄sts̄iuax
kumauk'sikopupuauaisks kitsenükumaitükkipuan?
It̄mit'sipuau, ki ai's̄ts̄ipsattom̄sts sopu'̄sts ki
pai'k̄imskaīsts; ki ik̄nau' maitsīsts. **27** Ki n̄n'ax
skai'etükkiau, ki an'iau, Tsökhtan̄istap'̄inanökhtauts,
sopu'̄sts ki om̄k' sik̄mi man̄stse'tok̄ests? **28** Ki
otopümmo'si Gergesenes istauös̄n'im ito'tatsemiauaie
natsitappii sauumitsistaawx pakh'tok̄nattsiikiax,

aken'iman̄sts itsūx'iax, eks'kainixiikiax, matap'pi
matokottotsitsko'pats. **29** Ki satsit, aisokse'puyiau,
ki an'iau, Tsaakan̄stappikits̄mattop̄nan, ks̄esto'ā ki
n̄estūnan, Jesus, Ap'̄istotokiuač okku'yī? Kikūt'tautotopa
kōkk̄tsik̄mats̄stotoks̄nan otsauomo'tosi
itaiks̄stsikumiopi kōk'k̄tsik̄mats̄stotoks̄nan? **30**
Ki P̄ists̄ksi'pio akaičem ak's̄nix itau'yiau. **31** Ki
sauum'itsistaawx au'kōmōn̄stsiauaie ki an'̄stsiauaie,
saiai'pix̄k̄naniki, nōk'itsip̄s̄naniau ak's̄nix. **32** Ki
an'̄stsiauax kükku'. Ki otsūksax, ak's̄nix itsipim'iax: ki,
satsit, kōnak's̄nix its̄n'aukskasiau inno'ts̄stuppakui,
ki omūk'sik̄imi suioks'kasattomiau, ki inets'iau. **33** Ki
anniks'̄sk matap'pixk ūsks'kūm̄iskax its̄s't̄paukskasiau,
ki akap'ioȳs itsipim'iau ki ai'its̄nikōttsiauax, ki anniks'̄sk
matap'pixk pakhtokk̄inattsixk sauum'itsistaawx
mats'its̄nnikōttsiauax. **34** Ki, sat's̄it, Kōnai'tappix
ikōnai's̄uxkits̄miau akap'ioȳs mōkittatsem̄sau Jesus:
ki ots̄inno'ōssauaie, au'kōmōn̄stsiauaie mōks'̄istapusaie
otau'ōssuai.

9 Ki itsūppo'piu akh'iosats̄s, ki ito'pūmmo ki
otauūtakap'ioyim ito'to. **2** Ki, sat's̄it, itots̄p̄'iauaie
n̄in'nau, ai'pakhpuyiu, īstokhai'tsiu ūks̄n': Ki Jesus
ots̄in̄s'saie otaumai'tūksuiax an̄stsiauaie ai'pakhpuyiuā,
Noko'a, ökh'sitükk̄it; kitsauum'itsitappiis̄sts ūks̄nip'iau.
3 Ki, sat's̄it, sts̄ik'ix ai's̄nakix īstai'au am'o
(nin'nau) makapie'puyiu. **4** Ki Jesus ūks̄n̄im'ěsts
otū'tapuauěsts ki an'iu, kumauk'itsitatopuauaisks
maka'pi ku'skēttsip̄oppauuěsts? **5** Ts̄im'a ks̄istspa'pi,
kōk'ansi, kit sauum' itsitappiis̄sts ūks̄nip'iau; ki

kök'an̄si, Nipuat' ki auōkat'? **6** Ki kōks'ks̄niisuai Nin'a okku'yi ikōts'ks̄n̄m̄ests sauum'itsitappiis̄sts annom' ks̄okkum (itūm'an̄tsiuiae aipakhpuyii) Nipuat', matsit' kitük's̄n̄, koko'ai is'taput. **7** Ki itsipau' ki oko'ai itsitap'po. **8** Ki akai'tappiia ots̄n̄s'sax, skai'etükkiau, ki a'ts̄imm̄immiauaie Ap'istotokiua annök' ikotsiu'ök matap'pix otūmap's̄nni. **9** Ki Jesus otaumatto'si, nannuyiuuaie n̄n'nau, an'istau Matthew, itaupii'lnai itai'ponitatopiaie, ki an'istsiuiae Süp̄pa'k̄t. Ki itsipau' ki pokio'attsiuiae. **10** Ki ün'niitsiu Jesus otsits̄ps'taup̄ssi nap'ioȳs, otau'ȳssi, sat's̄it akai'tappiiau publicanix ki sauum'itsitappiix, itsito'taipimiau ki ipokau'pimiauax (Jesus) ki otüs'ks̄n̄matsax. **11** Ki Pharisees otsinno'össax, itün̄s'tsiauax otüsks̄n̄mats'axaie. Kits̄n'aimoau maukopoks'oyimiax publicanix ki sauum'itsitappiix? **12** Jesus otokh'ts̄saie, an'istsiuax, anniks'isk matap'pixk ikut'totoaxk mats̄imm̄ki tappi'uaxau assokinakki, anniks'isk matap'pixk ai'okhtokosixk k̄m̄ük'ittappiiau. **13** Is'tapuk, üs'ks̄n̄ik man̄stap'ipi, nitokh'sitsip k̄m̄apiis̄nni, ki nimatökhsitsipats ik̄t'stüks̄nni: tük'ka nimat'ütotopa n̄ök'ainiköttosau moköm'otsitappiix mōks'isauaitsasau, sauum'itsitappiix nimut'oto. **14** John otüs'ks̄n̄matsax otsitüm'ittotaakax, ki an'iau, Tsan̄istapiu'ats nimutsauau'yip̄nan nestün'an ki Pharisees, ki kitüsks̄n̄matsax küttaisauauyiu'axau? **15** Ki Jesus an̄tsiuax küttaukotau'yesiuaxau man'okkemuök oko'ai istokos'ix, itsa'kiitawp̄ssi man'okkemuök? Ki annists'isk ks̄istsiku'ists ak'otoiau man'okkemuök otai' akitotoawp̄stskaie, ki akotümsauau'yiau. **16**

Kimatanipsospuau makap'isokōsists; annik' psak's̄nik
aksoksipinikau ki saku'ap̄inikan aksistūpaipinikau.

17 Matap'pix matomaisūppasuyīnīmēsts mani'īsts
mīn'iokkeīsts ūkautokeīssuyīnīsts, öks'kakūmipinikau
ūk'autokeīssuyīnīsts, ki mīn'iokke ak'saikīmsskau, ki
aks'iksistsuyinasiau: Manīn'iokkeīsts itsūppa'suyīnīmiau
man'otokeīssuyīnists ki ai'aketōkhsiau. **18**

Otsakiaisītsīp'sattosax annists'īsk epo'awsīsts,
tukskūm'īni eenakin'ai itoto'īnai ki a'tsīmmīmmiuiae, ki
an'iu, Nitūn'na ūk'ainiu; puk'siput ki kotsīs'i tsīxen'īs, ki
aks'ipui tappiu. **19** Ki Jesus itsipuau', ki itopokom'iuaie, ki
otūksīnīmatsax mat'opokomiauaie. **20** Ki sat'sit ake'uā,
au'atūnikau ūksaumawksaikīmskau otok'tokossīnni
na'tsikoputtuyi stuyī'īsts, itsūp'paatsiuiae, ki itsīx'enīmaie
opekakūn'īmaniaie: **21** Tūk'ka, īs'tau, ksen'īmīniki
opekakūn'īmani, nītak'okuttotoko. **22** Ki Jesus ito'tūkkau;
ki otsīnno'ōssaie, itūni'u, Nitūn'na, ökh'sitūkkit,
kitaumai'tūksīnni kumut'okuttotoko. Ki ake'uā annik'
itokut'totoau. **23** Ki Jesus otsītto'taipiisi eenakin'ai oko'ai,
ki otsīnno'ōssax au'yesīx ki matap'pix eīs'tsekīniau,
24 An'ītsiuax, anīs'tapaauk, ake'kuūn matseniu'ats,
ai'okau. Ki itai'īmiauaie. **25** Ki otsīs'tūpskoōsax
matap'pix, itsipim, ki ito'tsīmaie, otsīs'aie, ki ake'kuūn
itsipuau. **26** Ki otap'īstutsipi, annik' auōsīn'ik,
motūs'ksīnīpaie. **27** Ki Jesus otsīstūpaumatta'atossi,
na'tokūmi naps' tsix nīn'ax ipokiuo'iax, ki aisokse'puyiax
ki an'iau, David okkui', Kīm'okīnan. **28** Ki otsītsipī'si
nap'ioyīs, naps'tsix itoto'yiauaie: ki Jesus an'ītsiuax
kikūtau'maitsipuan nōk'okotūnīstutsīs? An'ītsiiuaiae

A, Nin'a. **29** Itūm'its̄xeniuax oōps'puauax, ki itūni'u, kan̄isto'maitsipuai, ūnnian̄ists̄'. **30** Ki itsikau'opii oōps'puauax: ki Jesus saiemuax mōkstan̄'tosax matap'pix. **31** Ki osto'auai, ots̄'tapusau ikōnai'ts̄nnikoyiauax matap'pix annik'auōs̄'ik. **32** Ki ots̄ksax, sat'sit ito'ts̄piauaie kūttaiai'puyiua sauum'itsistaaw paktō'kīnattsiuaie. **33** Ki sannm'itsistaaw otsai'piks̄stōssaie, kūttaiai'puyinā itse'puyiu: ki kōnaitappix skai'etūkkiau, ki an'iau, mats̄kainip'ats Israel īstauōs̄'im. **34** Ki Pharisees an'iau sauum'itsistaawx ots̄n'aimoauai itai'saipiks̄sts̄iuax sauum'itsistaawx. **35** Ki Jesus itap'auauōkau kōnau'akapioȳsts, ki inūk'akapioȳsts, ki itūs'ks̄n̄imatstokiu ota'toiapioyimoauēsts, ki ai'semokiu nin'naiis̄nni īstōkhs'its̄niks̄nni, ki īk'kuttuts̄mēsts matap'pix otokōnai'oktokosuauēsts ki otokōnau'atūnikauēsts. **36** Ki ots̄nno'ōssae otappiis̄n'na, kaīm'iuaie, tūkka ūs'ts̄msiu, aneto' manistau'anetopiax emūk'ik̄nax saiits'ts̄ssi ūks'kūmokiuā. **37** Itūman̄'ītsiuax otūks̄n̄imatsax, akauo'yī ins̄n'man̄sts, ki ap'otūkkix unna'tos̄miau; **38** Ats̄im'oiikūttok īns̄m'man̄sts īts̄n'nau mōk'itūpskoōsax otīns̄mman̄sts apotūkkix.

10 OTSIPUK'SŪPINNIKÖTŪSAX na'tsikoputtsiau
otūks̄n̄imatsax, ikotsiu'ax otūma's̄nni
mōk'saipiks̄stosauax sauum'itsistaax, ki
mok'ōkuttuts̄sax amian'īstokhtokos̄sts ki
amian'īstatūnikēsts. **2** Na'tsikoputtsixk itokōt'tsiuax
ots̄n'ik̄soauēsts am'ostsiaukiēsts; Matom'itappiu,

Simon, mat'anistau Peter, ki Andrew oskūn: James,
Zebedee okku'i ki John oskūn'; **3** Philip, ki Bartholemew;
Thomas, ki Matthew, annōk' publicanōk; James,
Alphæus okku'i. Ki Lebbæus, mat'anistau Thaddæus;
4 Simon, Canaanite; Ki Judas Iscariot annōk'
aien'üpānistsiuökaie. **5** Anniks'isk natsikoputsixk
Jesus itokōt'tsiuax ki saiem'iuax ki an'ıstsiuax,
Gentiles oksoku'auësts pinitap'pok, ki Samaritans
otakap'ioyimoauësts pinüt'sitsipik: **6** Ki Israel oko'au
otomük'ikñaumix ats'ax ı's'tapuk. **7** Ki auau'ökainoniki
sem'okik, ki anik', spots'im ıstsın'naiisinni aststsiu'.
8 Ai'oktokosix kut'tutokau, leperix ıssin'nomokau,
enix' nipua'atsokau, sauum'itsistaawx sai'aipiksıstokau;
Kitsiksist'okoko, ksistoko'tükkik. **9** Gold ki silver ki
brass pinitüp'pitükkik kitsitai'süpöpumatsoyüuësts, **10**
Assuia'tsıman pinots'ik aumatto'ainoainiki, pinots'ikau
na'tokaists spıks'isokösists, ki a'tsikists, ki otoats'ists;
ap'otükkiuă ak'otsımaie otso'ösün. **11** Annik' akap'ioyısk
kítai'akitsipipika súppo'öttsesatsık annok' oks'apsiuok;
ki annim' stau'pik kitsauomai'sükskitsıssuai. **12** Ki
pim'ınnoiniki nap'ioyıs, ksematsım'attok. **13** Ki ökhs'issi
nap'ioyıs ünnianıstsito'tos kitsın'nüstseisuauësts; ki
sauökhsıssi ünnianıstsska'atok kitsın'nüstseisuauësts.
14 Ki annōk' kiküt'tautokök, ki küt'tauotsımkök
kitse'poawsısts, sükskitsım'ınnoiniki annik'
akap'ioyısk sostsık'asattok. **15** Kitau'münıstopuau
akök'itsımaiksıstsikuă Sodom ki Gomorrha
ak'skitstom annik' akap'ioyısk. **16** Sat'sık emük'ikınax
mıs'tüpskoawkiapis'ix neto'yik kanıstsıs'tüpskopuau:

mokōk'ik man̄stsokōkipi pitse'ks̄inax, ki ūkk̄naps'ik
man̄st̄k'k̄inapspi kūkku'ix, **17** Ki ūsks'k̄umokau
matap'pix; kitakaum̄ts'kaukoau akōk'its̄mani, ki
otatoi'apiyimoauēsts kitakitaipst̄s̄sts̄ip̄s'okoau; **18**
Kin̄n'ax ki om̄ux'īnax kitakitt̄p̄p'iokoai, n̄esto'a
kumut'aiakait̄pipiokoai, kōkkite'n̄pan̄stosau ki
Gentiles. **19** Ki aum̄ts'kaukuīnnoainiki pinstak
kōkūn̄stse'puȳsuai; annik' kitak'okokoau kitai'akanipuai.
20 Kimats'epuyipuau, K̄n'oau osta'aw ks̄esto'au
its̄p̄stai'puyiu. **21** Ki umu'pappiipi akum̄ts'kaiuaie
umu'pappiipi mōks'ēnsi, ki n̄n' a akum̄ts'kaiuaie
okku'i; ki pokax aksen̄pan̄staiau un'oauax ki
oks̄s'toauax mōks'enit̄sauax. **22** Ki kōnai' tappix
kumut'akauk̄imokoaiu n̄esto'i; ki annōk' eikak'imauōk
umuts'ipaitappiuaspi akitsikōmotse'piauaie. **23**
K̄m'ats̄stototsenoainiki tuks'kai akap'ioȳs,
m̄s'tūpokskasik sts̄k'i: kitau'm̄n̄stopuau
kimatakokōnitopuau Israel īstokōnau'akapiyists
otsauomai'akotosi N̄n'au okku'i. **24** Ūsks̄n̄imats'au
matsk̄ts̄miu'ats otūsks̄n̄imats'tokiuā, ki apotūk'kiuā
matsk̄ts̄miu'ats ots̄n'aim. **25** Ōkh'siu ūsks̄n̄imats'au
mōketūm'an̄stsau otūsks̄n̄imats'tokiuā, ki apotūk'kiuā
mōketūm'an̄stsau ots̄n'aim. An̄sts̄n'nikōtt̄sauaie
nap'ioȳs ots̄n'aim Beelzebub, ak'staian̄sts̄nnikōttaiau
its̄p̄staupixk oko'ai? **26** Pin st̄n'nokau; matsekipats
akstaisaiipasok̄nn̄s; matsitsiks̄s'pats ak'staisaiīsks̄n̄s.
27 K̄itse'its̄nikopuai ski'natsii matai'its̄nikok
ks̄stsiku'inatsii: ki kitai'okhtsipuai kotokh̄s'suai, sem'ik
spots' im nap'ioȳsts. **28** Ki pinst̄n'nokau anniks'īsk

akenitomixk mostüm', ki sta'aw matokotsen̄itsiau'ats:
stün'nok annök' i kots'en̄its iuǒkax mostüm' ki
staaw stakhts'im. (**Geenna g1067**) **29** Natokümix
š̄stsix kütтомütaiponita'atsax nitsipün'asaini? Ki
tuks'küm matakittotsiu'ats ksök'kum sauüs'ksñoüssi
Kin'oau. **30** Kitoku'yik̄ns̄sts ikönüks'topiau. **31**
Piniko'puk; kitots'itskukaïxküm̄mipuaau akaiëm'ix
š̄stsix'. **32** Annök'aie'nüpan̄istsiuök matap'ii
nësto'i, osto'i nitaks'enüpan̄istaau nñn'ä spots'im.
33 Annök' nñt'saietokök matap'piuök, osto'i
nítak'saietoau nñn'a spots' im. **34** Pinstak nimut'oto
ÿnnüst'sinni nökitsit'apixsi ksök'kum: nimat'otopa
nökitsit'apixsi ÿnnüst'sinni, innu'stoan nimut'oto
(nökitsit'apiks̄tos ksök'kum). **35** Nimut'oto nñn'au ki
un'ni mök'itsipots̄sts̄immotseisau, ki otün'ni ki oks̄s'tsi,
ki äum'si ki maawks'i mökkitsipots̄sts̄immotseisau.
36 Ki nñn'au aks'ikatumümmiuax otopokau'pimix
anniks'isk matap'pixk oko'ai itsipsts' taupixk. **37** Annök'
aīs'tüpükömmiuök un'ni nësto'i nimatokotsinanük'ats:
ki annök' aīstüpükömmiuök oku'yi ki otün'ni
nësto'i nimatokotsinanük'ats. **38** Ki annök' sauots'issi
otauïinan'i sauopokiuo'osi nësto'ä, nimatokotsinanük'ats.
39 Annök' ikon'ämök opai'tappiisinni, ak'atstomaie;
annök' at'stömök opai'tappiisinni, nësto'i itat'stomaie,
ai'akokonimaie. **40** Annök' kito'tokök nito'tok; ki
annök' nito'tokök ito'toyeuiae annök' nitse'tokükök.
41 Annök' ito'toyeuök prophet otsiprophetisaie
otak'okuyissi prophet osa'kinos̄nniae; ki annök'
ito'toyeuök moköm'otsitappiuä oto'kömotsitappiisaie,

otak'okuyíssi mokõm'otsitappiuă osa'kinosõnniaie. **42** Ki annõk' ai'akutükkuyiuök sto'kõmi tuks'kõmi anniks'ïsk inüks'tsõmõxk otüs'ksõnõmatsõssaie, kitau'mõništopuau matakatstom'ats osa'kinosõnniaie.

11 KI un'niniitsiu otai'ksõstanõstõssax na'tsikoputsix otüsksõnõmats'ax itsistüpa'atomaie mõkõksõnõmatstoksi ki mõkatsõm'semõksi ot'akapiyimoauõsts. **2** Annok' John itsipsts'taupõssi itai'okiakiopi otokh'tsõsõsts Christ oiapõstutsipõsts'aie, itokõt'tsiuax na'tokõmix otüsksõnõmats'ax, **3** Ki an'õtsiuuaie, kikütami'pa annõk' aiakoto'ök, ki nõk'apsõmmõšinan noke'tsõmi? **4** Jesus an'õtsiuax, mõs'tapuk, matan'õtsõnnomok John annists'isk kõtokh'tsipuauõstska ki kitõs'satsipuauõstska: **5** Naps' tsix üs'sõpiau, üs'tsekaõix ikõm'otauauõkaiau, leperix õssin'aiau, kõttaiai'okhtsõmix ai'okhtsõmiau, enix' aipuau'iua ki kõm'atapsix atsõmsem'aiau ökhs'itsõniksõnni. **6** Ki atsõm'siu annõk' kõttai'itstskõmskõkiuök nõsto'i. **7** Ki otsõs'tapusax, Jesus otaumõtõpäiitsõnnikoõsauaie akai'tappix John, Tsanõstappiuă kumutsitappopuai ksõs'tapsksõkkum kõk'satsipuai? Kõttaitstsip'a apai' sopo'yi itau'ütopõpokaiiu? **8** Ki tsan'õstappiuua kumut'sitappopuai kõk'satsipuai? Kõttaitstsip'a nõn'naii õkikõn'õstotosiu? Anniks'isk õkikõn'õstotosõxk itot'okoyiau Omõx'õnax oko'auõsts. **9** Ki tsan'õstappiuă kumut'sitappopuai kõk'satsipuai? Kõttaitstsip'a prophet? A, kitani'õstopuau skõtsõm'iuaie prophet. **10** Annõk sõnau', sat'sit, nitse'tomotokõtttau nito'tokatatsõsau kostoksõs', ki ake'tomsokapapõstutsimaie koksoku'i. **11** Kitau'mõništopuau anniks'isk itsipokai'õmmokixk akex,

mats'itstsipa ök'sk̄ts̄miaie John Baptist: ki annök' inūks'ts̄mök spots' im īsts̄n'naiis̄nni ai'sk̄ts̄miuaie.

12 John Baptist īstsiks̄'tsikuīsts, puk'sūpiks̄stsikuīsts spots'im īsts̄n'naiis̄nni itusk'o tuitsipiop, ki ūskotui'tsipimix itusk'otuitsipimiau. **13** Konai'prophetix ki okök'its̄mani aie'nūpanistomiauēsts otsauomo'tosi John. **14** Ki mak'ots̄menoainiki, am'auk Elias annök' ai'akotoök. **15** Annök itokh'iuök mök'okhts̄msi ūnanīststokh'ts̄s. **16** Tsa nitai'akanipa annök' o'tappiis̄nök manīsts̄n'naiipuaiau? Netoinits'i au pokax anim' itawk'pumauawpim itau'pix ki ai's̄ts̄psattsiau otük'auauax, **17** Ki an'īstsiauax, kitsik'ūttomop̄nan ki kimat'spiipuau; kitau'ȳmop̄nan ki kimau'kaiisuauēsts kimatakipuauēstsau. **18** John oto'tosi matauyiu'ats ki matais̄miu'ats, ki an'iop pakh'tokn̄atsiu sauum'itsistaaw.

19 N̄n'au okku'i oto'tosi, au'yiу ki ai's̄miu, ki an'iop, sūm'm̄s, aistoks'oyiu ki aistok's̄miu, publicanix ki sauum'itsitappix otük'auauax. Ki mokök's̄nni o'kos̄x oto'kōmots̄stutokaie. **20** Itau'mütüp̄s̄ts̄psattomēsts akap'ioȳsts anim' ots̄it'ap̄stutsip̄sts ot'ap̄stutüks̄sts otsauomai'sauaitsitüsax. **21** Kitak'oks̄nip maka'pi, Chorazin! Kitak'oks̄nip maka'pi Bethsaida! Nits̄it' tsipstsap̄stutsip̄sts kitakap'ioyimoauēsts nits̄tsipstsap̄stutükkitopiau Tyre ki Sidon īstak'apiȳsts is'taisümmisauaitsitaupiau īks̄im'matükkiap̄stsists ki makh'sk̄tsists, **22** Ki kitan'īstopuau Okök'its̄mani īstsiks̄'tsikui manīstaksiksists'papsipi ks̄esto'a, aks'īsiks̄stspapiau Tyre ki Sidon. **23** Ki ks̄esto'a Capernaum, kitsp̄n'noko spots'im, hades

kitaks'innissimoko; omük'apotüksısts kitakap'ioyim
itap'ıstutsipiau ittsipstsapistutükkiopiau Sodom,
ı's'taisakiaitaitsiopi. **(Hadēs g86)** **24** Ki kitan'ıstopuau,
Okök'itsımani ıstsiksı'stsikui manıstaksiksısts'papspi
ksěsto'au, aks'ısiksıstspapiu Sodom. **25** Annik'
Jesus an'iu, nitökh'sitükki nňn'a, spots'im ki
ksök'kum ıstsın'aimi, kitai'ksısatokiauests annists'isk
mokok'ietappix ki kitaipaso'kınomoaiau inük'sipokax. **26**
Ünnianısts'it Nin'a; manıstökh'sipi kitsitsi'tan. **27** Nin'a
otokönai'nanısts nitokok: ki matsitstsipa ıskınnu'yuaie
okku'iae Nin'a nits'ksınnuyuaie; matsitstsipa
ıskınnu'yuaie Un'ni, okku'i nits'ksınnuyuaie, ki
annök ıskınnımats'stoköttseuök Un'ni. **28** Puksipa'akik
könai'ikapotükkix ki ikönüs'soksıstsix, ki kitak'okotopuau
ıssık'sıstsikosınni. **29** Nokhkın'ni kın'attok, ki ıskıno'kik;
nitsık'kınapsi nimat'omükimuspa; ki kitak'okonipuau
ku'skëttsipöppuauěsts ıstsık'sıstsikosınni. **30** Nokhkın'ni
ksısts'papiu, ki nitopa'tüksın sök'otsiu.

12 AN NIK' Jesus Issık'opiiksıstsikui itsisüp-
poka'atoměsts napaiěninsımmenısts; ki otüsksınnımats'ax
au'notsiax, ki aiin'asısts aumütüp'otsimiax ki
itaumütüp'ioattomiax. **2** Ki Pharisees otsınno'össauax,
anıstsiauaie, süm'mısaу kitüsksınnımatsax mat'ókhsiu
otap'ıstutsipuauěsts annok' ıssık'opiiksıstsikuik. **3** Ki
anı'stsiuax kiküttanıstopuau'ats David otap'ıstutsipi
otau'notssi ki otopokom'ix; **4** Manıst'sipipi Ap'ıstotokiua
oko'ai, manıstau'attopiau otsitau'pipi ıstske'tani
annik' küt'taökhsıik moks'auattosi ki otopokom'ix
moks'auattosaxaie, ki kak!ökhsiu natoi'apiekua

mōksauattosauaie? **5** Ki kikūtan'istopuaus'ats okōk'itsimani natoi'apiekuaax man̄stap'otūkkipiau ūssik'opiiks̄stsikui otsitsips'taup̄sau omūk'atoiapoȳs kimatsikiu'ats. **6** Ki kitān'istopuaau annom' its̄tsiu' tuks'kūm ki sk̄it'stom omūk'atoiapoȳs. **7** Ki kitsks̄ni'topi man̄stap'ipi nitak'ōkh-sitsip k̄m'apiis̄nni, ki nimatakōkhsitsipats ūkit'stūks̄nni, k̄s'taisauotui'mauopiau kūt-tautuitiiaixk. **8** Nin'a okku'i its̄n'auattom̄naai ūssik'opiiks̄stsikii. **9** Ota'ats̄stapusi, otatoi'apioyimoai itsipim; **10** Ki sat'sit, n̄n'au its̄ips'taupīnai, ki ots̄s'i ipo'kōttsiuiae. Ki ais̄ppo'ōtsesattsiuiae, Kūtai'ōkhsiuats ūssk'opiiks̄stsikūsts õk'okuttotōsi? Mōks'enūpan'istūssauaie. **11** Ki an'istsiuax, Ūn'nats n̄n'au kitopokittappi'ūmmoau maksinan'si tuks'kūmi emūk'ik̄na, ūts̄up'popīssaie atūn'iaks̄n ūssik'opiiks̄stsikui, Kūttomai'akstaisautuyiuatsaie? **12** N̄n'au kūttomai'sk̄itsimiuats emūk'ik̄na? Ūn'nikaie itōkh'siu mōk'ōkhsap̄stutūksi ūssik'opiiks̄stsikūsts. **13** Itūman'istsiuiae n̄n'au, Sauksik̄ns'tsiakit. Ki itsauksik̄ns'tsiaku; ki ikut'tutsipaie netoi'nitsiuiae otat'ots̄si. **14** I tūmit'sūksiau Pharisees, ki ikōnau'kōk-its̄mattsiauaie man̄staks'enitawpiauaie. **15** Ki Jesus otsks̄nissaaie, its̄stapu': ki akai'tappix ipokiuo'iauaie, ki ikōnau'kuttutuyiuax; **16** Ki sokap'an̄stsiuax mōkstaiits̄nnikōsax'aie: **17** Mōks'enūpan'istosi Esias otan'ipi, ki an'iu, **18** Sūm'mok, nitap'otomok, annōk' nitse'niniwattauōk; nituk'om̄immau, nu'skēttsipōppi nimut'ōkhs̄immau: nitakitsipotoai'īnai nitsista'awi ki akan̄s'ts̄nmomoyiuax Gentiles okōk'itsimani. **19**

Mataketskau'ats mataksoksičči'ats; mat'akitsipa
matap'pi mōk'okhtisaie otse'poawsists moksoku'čči'ats.

20 Apai' otuk'itsi'ssi mataksinččiu'ats: flax setsi'si
matakūtsim'atsaie otsauomai'tupskisaie okōk'itsimani
mōk'itsskitsstani. **21** Ki otsin'ikōsim Gentiles
ak'aumaitšimiau. **22** Tūks'kūm ito'tsipotoau
pakhts'istūmattseu Sauum'itsiStaaw, naps'tsiu, ki
mataipuyiu'ats: ki ikut'tutuyiuiae, ki naps'tsiuā
it'sūppiu ki kūttai'puyiuā itse'puyiu. **23** Ki
kōnai'tappix it'skaietūkkiau ki aniau kūtamiu'ats
David okkiu? **24** Pharisees otokh'tsim'sau, an'iau, Am'o
nīn'au, matomaisaipiksčči'atsax Sauum'itsiStaawx,
Beelzebub Sauum'itsistaawx otsin'aimoai,
umutai'saipiksččstopiax **25** Ki Jesus isksinnu'yiuax
otū'tapiax ki an'istsiuax, Nīn'naiisinni ai'aketotoki
ak'eitsinikau; ki akap'ioyis ki nap'ioyis aiketotokiau
mataksipuitsiuats: **26** Sauum'itsitappiuā satūp'iksččistussi
Sauum'itsitappiuā, aiketsččistotosiu; ki otsin'naiisinni
kūttonaksipuitsiu'atsaie? **27** Satūp'iksččistainikiau
Sauum'itsiStaawx, Beelzebub nimut'satūpiksččistaiau,
Tūkka'ko'kosix itsatūpiksčči'atsax? Ūn'nikiae
osto'auai kitak'okōkitsim'ččkoau. **28** Ki
Satūp'iksččistainikiau Sauum'itsistaawx Ap'istotokiua
otsista'awmi nimut'satūpiksččistaiau Apistotokiua
otsin'aiisinni kito'taakoai'čči. **29** Miskopin'ai oko'ai
Tsa'akanistokotsipim'atsaie, mōk'itausččistutsi'usaie
ope'kanistsaie, sauotūm'ččksipččistusaie miskopin'ai?
Ki ak'otūmoksččistutsi'maie oko'ai. **30** Annōk'
nikūt'taispiimmokōk, nikōttum'a: annōk'

niküttaupokomoawk'iakimauōk auanit'apiks̄tūkkiiu. **31**
Ũn'nikaie kitan'īstopuau, amian'īstsauumitsappiis̄nni
ki amian'istitūpsauokōmotse'poawsists
Ap̄istotokiuač akitsks̄noaiau matap'pi; ki
annōk' akitūpsauo'kōmotsepuyiuōk Ats̄im'istaaw
matakitsks̄noaou'ats. **32** Annōk' itūp'sauokōmotsepuyiuōk
N̄n'au Okku'i ak'itsks̄noaou, ki annōk'
itūpsauokōmotsepuyiuōk Ats̄im'iStaaw
mat'akitsks̄noaou'ats annom' ks̄ok'kum ki aie'n̄ssi
ots̄is'tūpipuitappiis̄nni, mat'akitsks̄noauats. (**aiōn g165**) **33**
ōkhs'ap̄istutos mists̄s', mōk'ōkhsinasii: ki makap'istutos
m̄ists̄s mōk'okapinasi: mists̄s' īks̄no'au otsin'ass̄nni.
34 Pitse'ks̄naipokax! Sauum'itsitappiinoainiki
Tsa'a kitakokotūn̄stse'poattopuau'astsaii
ōkh's̄sts? Man̄ista'kauoopi u'sk̄ettsipōppi, maoi'
itai'puyiu. **35** Ōkhsin'auā man̄ista'kauoopi
ōkh'si u'sk̄ettsipōppi sau'ots̄imēsts ōkh's̄sts:
Sauumits̄n'nauā man̄ista'kauoopi maka'pi u'sk̄ettsipōppi
sau'ots̄imēsts makap'īsts. **36** Ki Kitan'īstopuau
Kōnai'ks̄istapitse'poaws̄sts otakse'puyisau matap'pix
aksenūp'an̄istomiauēsts Okōk'its̄mani istsiks̄tsikui:
37 Kitse'poaws̄sts kitakokōmotsitappiets'okoiau
ki kitse'poaws̄sts kitak'saietokoiau. **38** Stsik ix
S̄nak'ix ki Pharisees nokūt'an̄istsiauaie ki an'iau, Nin'a
nōk'okapip̄nan itots'tsipi ks̄esto'a. **39** Ki nokūt'anistsiuax
osauum'itsitappiis̄nni ki otau'ōkotaitappiis̄nni
itok'apsats̄miau; ki mat'akits̄tsipa ak'okotawpiau.
Tuks'kai ak'okotapiau Jonas prophet. **40** Man̄ists'itaup̄saie
Jonas mammi' o'koanniaie nioks'kai ks̄istsikuists

ki nioks'kai koko'ısts; ūnniak'anıstsitaupiuiae
N̄inau Okku'i ksök'kum u'skëttsipöppi nioks'kai
ksıstsikuists ki nioks'kai koko'ısts. **41** Nineveh
ıstsın'ax, akopoksipapomiauax o'tappiisınna istots'tsıssi
Okök'itsımani ki akitsautütsepuyiopiau; aisauai'tsitaiau
otatsım'semössax Jonas; ki sat'sıt, annök' skıtsım'iuök
Jonas annom' itau'piu. **42** Amskap'iksökkui
ıstsın'nauake akopoksipapomiuiae o'tappiisınna
ıstots'tsıssi okök'itsımani, ki akitsauotütsepoyiopiau:
umuk'itsipi ksök'kui ito'to mōkitokhtıssi Solomon
otokök'snıniaie; ki annök' skıtsım'iuök Solomon annom'
itau'piu. **43** Sauum'itsistaaw otsai'piksıstıssi n̄ın'au,
ikıtksök'kuyim itap'auauökau ıssık'opıssınni itap'satsım
ki matokonım'atsaie. **44** Itımau'aniu nitak'ätsko noko'ai
numut'sux; ki oto'si ikon'ım nam'itaitsiu, namokh'ipaie,
ki a'natsıstutsipaie. **45** Ki itüm'itappo ki mat'tuyiuax
ikıt'sikümiax sta'awx, itsıs'tüpokapsiax, ki itsipim'inx ki
itoko'attomiax: ki otsako'itappiisınni eikıs'tüpokapiuaie
ototom'itappiisınni. Neto'i ak'anıstsıuaie
ot'okapitappiisınna. **46** Otsa'kiaisitsıpsattosax matap'pix,
Sat'sıt, Oksıs'tsi, ki omu'pappiipix säuauts'im itai'puyiax,
ai'puinümiau mōk'sıtsıpsattösauaie. **47** Tuks'küm
an'ıstsıuaie, Sat'sıt, Kiksıs'ta ki kumu'päppiipix
säuauts'im itai'puyiau, ki ai'puinümiau kōksiisıpsaiisau.
48 Ki anni'ısk otan'ikısk, an'ıstsıuaie, Tükka' niküs'sta?
Tükka' numu'päppiipix? **49** Ki itas'kotuyiuax otsıs'
otüs'ksinımatsax ki an'iu Süm'mokau niküs'tsi ki
numu'päppiipix! **50** Annök' ai'aksıstutsımökknini Spots' im

otsitsi'tani aie, osto'i numu'păppiipa, něskūn', nit'akem,
ki niksīs'ta.

13 ETO'IK ks̄stsiku'ik Jesus it sūks' ki ts̄im
nap'ioyīs, ki omūk'sik̄mi īssoots'i itakau' piu. **2**
Isto'tuitappiix oto'taakax, ki akh'iosasīs its̄tsūppo'piu,
ki itakau'piu; ki īsto'tuitap-piix ikōn'itūssuipuyiau
īssoots'i. **3** Ki an'īstsiuax akauo'iau parables ki an'iu,
Sat'sit, aisūppipum'auā itui'sūppipummau: **4** Ki
otai'sūppipummōssi, moksoku'yī sts̄k'īsts its̄n'nissiēsts,
ki paiu'tax itotoiax'ēsts ki itau'attomiaxēsts. **5** Sts̄k'īsts
okotokssui its̄n'nissiēsts ots̄ts'inūxks̄ökkuaspi; ki
otsai'spixks̄ökkuaspi its̄k'kūmsūskiiau: **6** Oto'tūm̄sköpsi
natos'i, itse'ts̄nitsiau; ki otsau'ok̄tseksau itopo'köttsiau.
7 Sts̄k'īsts its̄n'nissiiau ks̄ssi'ix: ki ks̄ssi'ix
its̄skiiiau ki ito'satsiiauax: **8** Sts̄k'īsts ökhs'ks̄ökki
its̄n'nissiau, kiits̄n'asiau, sts̄k'īsts kep̄p'pui, sts̄k'īsts
nai'ippui sts̄k'īsts nīp'pui. **9** Annōk' ito'kiuōk,
ūnan̄stokh'ts̄ims. **10** Ki; ūks̄n̄imats'ax ito'toyiauaie, ki
an'īstsiuaie, Kumauk's̄its̄ipsattaiīsks̄sixau parables? **11**
Nokūt'an̄stsiuax, kitokokoau kōk'itsks̄niisuai spots'im
ists̄n'naiis̄nni itse'kipi, ki osto'auai matokotau'axau.
12 Annōk' nan'naniuōk, ak'okotauaie, ki akakai'naniu:
annōk küttainan'iiuōk, otsinanattopi ak'otsipaie. **13**
Ūn'nikiae numut'ūn̄sts̄s̄ipsattaiiau parables, īss̄upp̄s'au
mōksta'apsau; okh'ts̄imsau mōkstau'okhts̄imsau,
mōkstai'īsks̄nnisau. **14** Aien'ūpan̄stom'ēsts Esaias,
otan'ipi, okh'tsimeniki kitak'okhtsim, ki kimat'akoks̄nipa;
ki sūppi'niki kitakūts'api, ki kimat'aks̄nipa: **15** Am'o
o'tappiis̄nnna u'skēttsipōpp̄sts mi'ēsts, ki okhtok'oauēsts

matomaipumokhtšmiu'axau, ki oōps'puauax naps'tsiiax;
mōksta'apsax moōps'pix, mōksta'okhtšimsěsts
mokhtok'ısts, mōkstau'okhtšimsěsts mu' skēttsipöppists,
mōkstaisauai'tsitasau, nok'staukuttutuawsau. **16**

Atsım'siau koōps'puauax, aiapiau; ki kokhtok'ısts,
ai'okhtšimiau. **17** Kit au'mün̄stopuau, akaiem'ix
prophetix ki mokōm'otsitappix ai'puññumiau
mōk'satsı̄sauěsts annists'isk kitai'nipuauı̄stsk ki
matsiññim'axauěsts; ki mōk'okhtsisauěsts annists'isk
kitai'okhtsipuauı̄stsk, ki matokhtšim'axauěsts. **18** Okhtok
ai'süpummauă parable. **19** Ma tap' pi okhtsıs'i
nın'naiisı̄nni istse'poawsı̄n, ki sauo'kōmotokhtsı̄ssi,
itüm'ipuksipu Sauum'itsitappiuă ki ito'kasattomaie annik'
itsüp'ipumattopik u'skēttsipöppi. Annök'auk mat'sı̄maie
ı̄stsüpum'ani moksoku'i. **20** Annök' mat'sı̄mök
ı̄stsüpum'ani ok'otokskui, ai'okhtšimiu epo'awsı̄nu,
ki otse'tametüksı̄nni mat'sı̄maie; **21** Mat'auütsitstsipa
kōk'seksi, ki matakisümsu'ats; ikikı̄n'etüksı̄nni ki
ükksı̄stutük'sı̄nni otos'au, atsim'epoawsı̄nni ün'nikiae
ito'toiau, ı̄sts'kı̄mskükui. **22** Annök' mat'sı̄mök
ı̄stsüpum'ani ksı̄ssi'ix, ai'okhtšimiu atsım'epoawsin;
ki annok' pai'tappiisı̄nni ı̄stap'aitsitani, ki spük̄s'sists
ito'satstomiauaie atsım'epoawsı̄nni, ki matsinasiu'ats. (**aiōn**
g165) **23** Annök' mat'sı̄mök ı̄stsüpum'ani ökhs'ksökkui,
ai'okhtšimiu Atsım'epoawsinni, ki mokōm'otokhtsı̄maie;
ki itsin'asiu, stsikix, kepř'puyi, stsik'ix nai'ippuyi,
stsik'ix niip'puyi. **24** Stsik'i parable an'ı̄tsiuax,
ki an'iu, Spots'ım'ı̄stsinnaiisı̄nni netum'anı̄stsıu
Nı̄n'au, annök' ai'süpummauök ökh'sisüpum'ani

otsin'simman; **25** otai'okasax otap'automokix, okatum'i
ito'toyiuiae, ki ökh'sisüpumani ipa'soksüp'pipumau
makap'süpumani, ki itsis'tapu. **26** Ki otsüs'kissi mattuyis,
ki otsin'assi, itümön'akuo makap'süpumani. **27** Ki Nin'au
otapautomokix otsito'taakax ki an'istsiauaie, Nin'a,
Kiküt'taiñsimattop'a ökhsisüpumani kïtsinsimman?
Tsema ito'to makap'süpumani? **28** An'istsiuax,
Katum'a otap'istntüksinaie. Ap'automokix otan'ikax
kiküt'ökhsitükkipa nök'ittotosinan nök'sauotsisnaniau?
29 Ki an'iu, Sa; sauau'tsämñoainikiau, makap'süpumani,
kõkskaküm'sanotsipnaii ökh'sisüpumani. **30**
Unnianist'suskisan mök'itotosi pokiac'sinni: Ki
pokiac'sinni oto'si, nitak'otumanistaiau ai'pokiacix,
matom'omoipotokan makap'süpumani, ki
ïs'ksipikan kök'ksietsinsissuaiau; ki istüp'omoipotokan
napaien'insimman nitapaien'iokoai. **31** Stsik'i parable
an'istsiuax, ki an'iu, Spots' im istsin'naiisinni
netüm'anistsiu mustard istsin'simman, annik'
mat'simök nïnau, ki ai'süpumau otsin'simman;
32 Itsis'tüpskaiinükotsiuiae kõnai'insimmanists;
ki süs'kiissi, itsis'tüpmükkuiau insim'mansts, ki
itsis'tsisasiu, ki paiu'tax itotoiau ki itoko'attomiax
ïsto'küniksists. **33** Stsik'i parable an'istsiuax; Spots'
im istsin'naiisinni nitüm'anistsin itai'kopütstaupi,
annik' mat'simök ake'u, ki kaias'attom niuks' kumi
omük'okosix, napaien itui'tsiau, ki ikõnai'kopütstopiau.
34 Am'ostsk Jesus ikõnai'sitsipsattsuasts matap'pix
parables itai'sitsipsattsu; ki sauomai'sitsipsissi parable
matomaisitsipsatsiuatsax: **35** Mõksenüp'anistossi

Prophet otanipi, ki an'iu, nimutaksipa'kuiaki parables; nitakse'poattopiau annists'isk kai'sattop'istsk ksök'kumă sauomap'ăstotoawsı. **36** Ki Jesus aiſ'tüp-skuyiuax matap'pix, ki itsit'sipim nap'ioyis: ki otuskſin̄mats ax otsitota'akax, ki an'iau nokskſin̄m'atsok̄nan parable makap'itaisüppipumaupi ĩns̄m'man. **37** Nok̄t'an̄sts̄iuax, Annōk' itai'süp-pumauōk ökh'si ĩns̄mmani Nñn'au okku'yi am'īni; **38** Ins̄m'man konai'tappiuia; ökh'si ĩns̄mmani, nñn'naiis̄nni ĩsto'kos'ix; ki makap'iins̄mmani, Sauum'itsitappiuă o'kosix; **39** Katum'a annōk' ai'süp-pumattoměsts, Sauum'itsitappiuă itamiu; pokiak'sin̄ni ksökkum aiksiuo'si; ki aipo'kiakix, ats̄im'otokatats̄sau, (**aiōn g165**) **40** Man̄sts'aumoipitükkipiau makap'ins̄mman̄sts ki man̄stse'ts̄in̄tspiau; ak'ün̄ststs̄iu aiksiuo'si annom' ksök'kum. (**aiōn g165**) **41** Nñn'au okku'i aks'istüp-skuyiuax otats̄im'otokatatsix, ki ak'omoipots̄mniauěsts ikōnau'kapīsts ki anniks'isk matap'pix, sauum'itsitappiau ak'omoipotoiyuax; **42** Ki akits̄pst'apiks̄sts̄iauax omūx'tsi; annim' ak'itsts̄iau a sain'sin̄ni, ki satse'kīnani. **43** Mokōm'otsitappix akotüm̄k'kūnasuyeiau, man̄sts̄k'kūnasuyipi nato'si, un'oauai ots̄in'naiis̄nni, akots̄k' kūnasuyaue. Annōk' itokh'iuōk ūnanistokh'ts̄ims. **44** Sts̄iki, Spots'im ists̄in'naiis̄nni nitüm'an̄sts̄iu treasure kaias'attomaie ins̄m'man; kon'issi nñn'au, mat'aiksasattomaie, k̄ otsetam'etüks̄in̄ni its̄s'tapu ki ipum'attopiěsts otokōnai'nan̄sts, ki ipum'attomaie annik' ĩns̄m'man̄k. **45** Sts̄ik'i, Spotsim ists̄in'naiis̄nni nitüm'an̄sts̄iu

awkh'pumapiakuūn otap'sūmmōssi ḍkh'six pearls:

46 Kon'issi tuks'kumi pearl akai'ixk̄masiu, its̄s'tapu,
ki ipum'attopiests otokōnai'nan̄sts ki ipum'attau.

47 Sts̄k'i, spots' im ȳsts̄n'naiisinni nitūm'aniststsiu
itau'mikaupi, annōk itsuia'pīx̄mōkaie omūk'sik̄mi,
ki itomian'īstomoipitūkkiu:

48 Itui'ts̄ssaie,

itop̄ts'ūsskōpattomiauaie ȳssoots'i, ki ito'piau, ki ḍkh'six
itaisūppits'iau ȳskix; ki makaps'ix ȳsts̄s'tapiks̄stsiiau.

49

Ak'otūman̄stsiiu aiksiuos'i ksōk'kum: ats̄m'otokatatsix
ak'sipuks̄ups̄uxiau, ki akai'aketaipiks̄stsiiau

Sauum'itsitappix ki mokōm'otsitappix; (**aiōn g165**) **50**

Ki akitsipst'apiks̄stsiiau (sauum'itsitappix) omūx'tsii;
annim' ak'itsitsiau a saīn's̄nni ki satse'k̄nani. **51**

Jesus an'īstsiauax kikai'okhts̄mipuauastsau annists'isk?

An'īstsiauax, A, nīn'an. **52** Itūm' an̄stsiauax Annōk'
ai's̄nakiuōk ūks̄n̄imats'au spots'im ȳsts̄n'naiisinni,
nitūm'aniststsiu nīn'au, iko'yiūk, sauauts'īmēsts
treasure manists' ki ūk'ais̄sts. **53** Ki itūn̄sts'tsiu, Jesus
otaiksiu'attos̄sts ann̄sts'isk parables, its̄stūpa'atomaie.

54 Ki otsito'tosi otau'ūtauōs̄ni otat'oiapioyimoai
itsipst'ūks̄n̄imatsiuax, ki ek'skaietūkkiau, ki, an'iau,
Tse'ma itots̄m'ats̄sts am'ok mokōk's̄nik, ki am'ostsk
ot'omūkap̄istutūksists? **55** Kūttomai'sauamiu'ats
ai'satsakiuā okku'i? Kūttomaisauainikōttsiu'ats Oks̄stsii,
Mary? Ki omu'pappiipix kūttomaisauainikōttsiu'atsax
James, ki Joses, ki Simon, ki Judas? **56** Ki ot'akemix
okūttomaisaiiokōnopokomok'atsax? Am'o Nīn'au, Tse'ma
itots̄m'ats̄sts ann̄sts'isk? **57** Ki itś'tssk̄imsk̄uk̄iax
osto'i. Ki Jesus an'īstsiauax, prophet itūs'tsakōttau,

sauomai'tapposiěsts otau'šsíni ki otauūt'okoai. **58**
Otsauomai'tuksuai ūn'nikaie itsauomapistiutükkiu annim'
akatio'yiěsts ūkkük'umapotüksists.

14 ANNIK' Herod tetrarch okhtsím'attoměsts Jesus
otap'istutripists, **2** Ki an'ístsieuax otap'otomokix
am'omauk John Baptist; enio'sínni mat'sipuau;
ün'nikaie ūkkük'umapotüksists itap'ítutsiměsts. **3**
Herod ūkai'eěniuaie John, ki aiš'ksipistiuaie, ki
itsok'iuaie osto'iaie Herodias, us Philip otokeman'īnaai.
4 Tük'ka John an'ístsieuai matókhsiu'ats kök'otođssi.
5 Ki otai'aksenitossaie, stun'nuyiuax matap' pix,
tük'ka ūksinnu'yiuaxauaie prophet. **6** Ki otai'totstsíssi
Herod otsit'sipokaiipi, Herodias otün'ni itüt'sikipiu, ki
itsüp'istutuyiuiae Herod. **7** Itsiks'stoatsieuai atoün'íssinni
mök'ittokotossaie otan'istopiaie. **8** Ki oksis'tsi
otsis'tok, ki an'iu, John Baptist otokön' istüp'potoat
omük'okos ki annom' istoko'kit. **9** Ki omux'ina
itsik'oketükkiu: ki otutoanis'si ki otopokau'yemix,
ün'nikaie itani'u mök'okotosaie. **10** Ki itüp'skokiui,
ki itsi'kawkokitsiauaie John itsipsts'okiawpiaie. **11** Ki
otokön'itsipuk'sipippotopaie, omük'okos itsüp'potopaie,
ki ikotauai'e ake'kuün: ki ito'tsippotuyiuiae oksis'tsi. **12**
Ki otüs'ksinimatsax itoto'iau ki mat'simiau mostüm'
i, ki ai'akotomiau, ki i'tappoiau ki itünis'tsiiau
Jesus. **13** Jesus otokh'tsimsi, itsis'tüpaatomaie
akli'iosatsis itsui'akhiosiu, ki ksis'tapsksökkum
itüpanistappo'aie: ki matap'pix otokh'tsisau
itsiksiuopokiuo'iauaie, otakap'ioyimoauěsts súx'iau. **14** Ki
Jesus itopitsissa'atomaie, ki nan'nuyiuax akai'tappix,

ki kaīm'iuax, ki ikut'tutuyiuax otai'oktokosimoauax.

15 Ki otai'istiukkōpsi, otūs'ksin̄imatsax otsitota'akax, ki an'ist siauaie, annom' ks̄s'tapsksōkkumasiu, ki au'mütüpütükku; o'tappiis̄inna ūnnistüp'skos, mōk'ittapposi akap'ioȳsts, mōk'opumattosi aau'ōs̄in.

16 Ki Jesus an'ist siuax, matokuīstapu'iauats; kotok' mōks'auat topiau. **17** Ki an'ist siauaie, annom' nitsinan'an̄sts n̄sittu'yi ke'tan̄sts ki na'tokumi mammix'. **18** An'iu, puk'sipippotokikau. **19** Ki an'ist siuax kōnai'tappix mōk'opasax mattu'yikui; ki mat'sim̄ests n̄sittu'ȳsts ke'tan̄sts ki na'tokumi mam mix', ki, otspisüp'si itatsim'etsim̄ests, ki itau'minotsim̄ests; ki ikotsiu'ax otūs'ksin̄imatsax ke'tanists, ki otūs'ksin̄imatsax ikotsiu'ästs o'tappiis̄inna. **20** Ki ikōnau'yiau, ki itoku'yiau: ki mat'sim̄ests iau pi'nik̄ests itsitsi'ist na'tsikoputtuyi īksim̄matuk'iissokaīsts. **21** Ki aiiniks'isk au'yixk n̄sitsi' omük'sikepippix n̄n'ax, ki akex, ki pokax'. **22** Ki Jesus eikak'imatsiuax otūs'ksin̄inatsax mōkit'süppop̄sax akh'iosats̄s, mōkotom'apümmosax, otsakiaīs'tüpkoōsaie tappiis̄in'na. **23** Ki ots̄s'tüpkoōsax otappiis̄in'nä, itsitam̄sso' nitum'mo mōkatsimoiikasi; ki otau'tükkussi itsittau'piu. **24** Ki akli'iosats̄s ai'itütsikoo, ki ipawkh'paikimskawp: tük'ka, umut'totsüppopi. **25** Ki n̄ssoo'yi īkska'tüksin̄ni koku'yi Jesus itsitappo'ax, omük'sik̄mi itokh'itauauōkau. **26** Ki otūs'ksin̄imatsax otsin̄no'ossauaie umuttokhitauau'okani omük'sikimi, ap'aitsitaiau, ki an'iau, Sta'awina; ki oko'pusuai itokum'iau. **27** Ki Jesus kaīp'sitsipsatsiuax, ki an'iu, Ōkh'sitükkik; nitam'i; Piniko'puk. **28** Ki Peter

nokūt'an̄stsuaie, Nin'a kūm'āmieniki ani'kit ksēsto'a
nōk'itotosi nōk'itsitūpauauōkasi omūk'sik̄mi. **29** Ki
an'iu, Puk'siput. Ki Peter otīnn̄sa'atossi akh'iosatsis,
itokh'itauauōkau omūk'sik̄mi mōk'ittapposi Jesus. **30** Ki
otsīn̄si eik'sopuyi, itsiko'pum: ki otaumutūp'sūppopiisi
omūk'sik̄mi ita'sainiepuyiu, ki au'aniu Nin'a,
Kōmotse'piokit. **31** Ki Jesus itūp'sauksik̄ns'tsakuiaie ki
itsēn'iuiae, ki an'īstsuaie, ksēsto'a enūkaumai'tükkiua,
kumauk'saietükkiks? **32** Otsito'tosau akh'iosatsis,
itsiks̄st'sopu. **33** Anniks'isk itsūp'popixk akh'iosats̄s
itoto'iuuae ki atsīmmīm'miauaie ki an'iaiu, E'mūmi
kitam'i Ap'istotok'iuā okku'i. **34** Ki otau'pūmmossau,
itoto'iuu Gennesaret īstau'ōssīni. **35** Ki annim' īstsīn'ax,
ots'ksīnuoōssau, itūp'skūkiau kōnūs'ksōkkum sa'akapotsi,
ki itotsīp'iuuae ikōnai'oktokosix: **36** Ki au'kōmōn̄stsuaie
(Jesus) mōkskaks'īxenīsax oso'kōsīm itssaiin'ikaists: ki
manīsts'eipi kaien'īmīx ūn'nīneetsīmi sokap'okuttotoax.

15 AI'S̄NAKIX ki Pharisees, Jerusalem istsitappimix
otsit'totaakax Jesus, ki an'iu, **2** Tsan̄stapiuats
umut'ūn̄stūpaipixipiau ūkaitappix otūn'īssuaiauēsts?
Oyīs'sax ke'tan, matūsts̄miu'ax. **3** Nokūt'an̄stsuaax
ku'maukan̄stūpaipixipuaīsks Ap'īstotokiua
otse'poawsīnni kōk'sats̄saai kiks̄s'tapūnīssuai?
4 Ap'īstotokiua an'iu, atsīmmīm'mīsau kīn'a ki
kiks̄s'ta; ki, annōk' ai'pakosīnikuyiuōk un'ni
ki oks̄s'tsi, unnian̄stse'īnsā. **5** Ki kitān'ipuau
annōk' an'īstsuaōk un'ni ki oks̄s'tsi, kotūk'sīnaie,
kitak'ototokuinanipi nēsto'a, **6** Ki kūt'atsīmmīmmiuax
un'ni ki oks̄s'tsi, paio'toau. Kitse'poawsauēsts

kumut'saiepumap'istutsipaie Ap'istotokiuă otse'poawsăń.

7 Kitsiks's'tapokömmotsitappiansuai! Esaias
prophet kit'sokapenüpánikoau, ki an'iu, 8
Am' ox matap'pix nimut'astokokiau maau'ěsts,
ki nimut'atsímmimmokiau oto'ňniuauěsts: ki
u'skëttsipöppuaněsts nitsip'piokokiěsts. 9

Nitsiks's'tapatsímmimmokiau, ök'aumaitsipřsts
ăt'suaïsksínimats'iauax nňn'ax otan'ipuauěsts. 10 Ki
nan'niköttsiuax o'tappiisínna ki an'istsiuax, Okh'tok,
ki sokap'okhtok; 11 Annik' itsüp'popiik maoi'i
matokap'istotok'atsaie nňn'aii; annik' sük'siik maoi'i
itokap'istutuyiu'iu'aie nňnaii. 12 Ki otüsksínimats'ax
otsítota'akax ki otan'ikax kiküt'üsksínipa Pharisees
otsís'küksau otokh'tsísau annik' epo'awsník? 13
Ki noküt'ňniu, kõnai'süpipumaněsts Nin'a spots'im
oküt'taisüpipumattopřtsi ak'susköpattopiěsts. 14
Amau'patokau; naps'tsiotüppinnükiau naps'tsix.
Ki naps'tsiuă ătüppin'nüssi napstsi'i, atün'iaksinni
akai'akitsüppopiiau. 15 Peter itüman'istsiuaie,
noksksínim'atsokinan am'om parable. 16 Ki
Jesus an'iu, kiküttaisakiaisaauaiokhtsimipiuaua? 17
Kiküttaisauaioklitsimipiuaua, annik' itsüp'opii maoi'i,
itüp'süppopiu mo'koanni ki ipsai'piosop? 18 Ki
annists'isk itsüks'isk maoi'i u'skëttsipöppi itsüks'iax;
ki itokap'istutuyiauaie nňn'aii. 19 U'skëttsipöppi
itsüks'ěsts sauum'itsitsaněsts, inik'siits, auök'otaněsts
kõmos'ěsts, ăstüp'saiepitsinni, atauün'issiits; 20
Am'ostsk itokap'istutuyiauaie nňn'ai'i; ki maks'oyissi
otsauomüs'tsimissi matokapistutuyiuats nňn'aii. 21

Jesus itūmštūpa'atomaie, ki Tyre ki Sidon īstssoots'īsts itsitap'po. **22** Ki sat' sit, Canaan ista'ke itsux'iu annists'isk issoots'istsk, ki itasaine'poattsiuaie, ki an'iu, Kīm'okit Nin'a, David okku'i! Nitūn'na eiko'ks̄istutoau maka'pistaaw. **23** Ki matsitsitsipsattsiuatsiae. Ki otūksn̄imatsax otsitota'akax ki otau'kōmōnikax ki an'iax Ūnništūp'skōs; nitūksauasaine'poūk̄inan. **24** Ki nokūt'anistsiuax, nikak'itūpskoko Israeli īstat'stanix emūk'ik̄naīx. **25** Otsitūmitota'akaie ki otatsim'mīmmokaie, ki an'iu, Nin'a Spum'mokit! **26** Ki nokūt'anistsiuie, matōkhsiu'ats mōk'otsissi pokax otsau'ōšnoaii mōkitūp'apix̄s̄ests imitax'. **27** Ki (ake'uā) an'iu, E'mūniu, Nin'a; ki imitax' au'attomiau pinik̄ests īnn̄ssi'īsts otsin'aimoauai otsitau'yipiae. **28** Jesus itūmok'anistsiuie, Ake', omūk'o kītaumai'tūksinni: Ūnnianīstsits'ts̄s kitsitsi'tatopi. Ki otūn'ni ikuttotoaīnai annik' itai'ks̄istsikumiopik. **29** Ki Jesus its̄s'tūpaatomaie annim', ki itast'toto Galilee istomūk'sik̄mi; ki ita'mīssō nitum'mo ki itau'piu annim'. **30** Ki akai'tappix otsito'taakax, ki ipokom'iauax ūs'tsekaiix, naps'tsix, kūttaiai'puyix, iko'mūksix, ki akaiēm'ix sts̄k'ix ki Jesus okt's̄sts its̄n'apiks̄istsiuax; ki ikut'tutuyiuax: **31** Ki kōnai'tappix ek'skaietūkkiau, otsinno'ōssauax kūttaiai'puyix otse'puyissax, ki iko'mūksix otokut'totoōsax, ki ūs'tsekaiix otauau'ōk̄asax, ki naps'tsix otsaps'ax: ki ūs'tsaköttsiau Israel īstap'īstotokii. **32** Jesus itūmin'niköttsiuax otūksn̄imats'ax, ki an'iu, nitai'kīmaiau o'tappiis̄inna nioks'kai ks̄istsiku'īsts nitopokau'pimokiau, ki

matokoyiu'axau: ki nimat'aksistüpskoauaxau
otau'notssau ḥkskakümitseni'au moksoku'i. **33** Ki
otüsksinimatsax an'istsiauaie Tse'ma nökitotsipřnan'a
ke'tani maništo'mükopiau mök'otkuisěsts o'tappiisěnna?
34 Ki Jesus anistsiuax, Tsanetso'a ke'tanists
kitsinan'oauěsts? Ki an'iau, Ikit'sikaiau, ki unna'tosimi
inük'umix. **35** Ki an'istsiuax o'tappiisěnna, ksök'kum
mökittopasax'ax. **36** Ki mat'siměsts ikit'sikaiěsts
ke'tanists ki mammix', ki a'tsimoiikau, ki a'minotsiměsts,
ki ikotsiuax otüsksinimats'ax, ki ūksinimats'ax
ikotsiu'ax o'tappiisěnna. **37** Ki ikönau'yiau, ki ikuyi'au;
ki mat'simiau pinikěsts ūtskim'iauěsts ikit'sikaii
řksimmatük'isokaiěsts itui' tsists. **38** Anniks'isk au'yixk
nišsøyim'i omük'sikeprippix niň'ax, ki akex, ki pokai.
39 Ki its'tüpskuyiu o'tappiisěn'na, ki its'it'süppopiu
akh'iosatsiš, ki ito'to Magdala ūtssootsišts'i.

16 PHARISEES ki Saducees ipok'itotoiau
ki as'saksksinnyiauaie, ai'puinumiau
mökanis'tsinnomoösax spots'im ūtsep'stosinni.
2 Noküt'anistsiuax, autükkus' si, kitan'ipuan
ak'etameksištsi ku; āmawk'issoksistsikuists. **3**
Ki ksískünna'tünnissi, ak'akapiksistsiku annok'
ksistsikui, amawkissoksistsikuists ki ūkikin'inatsiu.
Kitsiks'tapokämotsitappiansuai! Kitokot'ainipuau
assoksitsikuists ostokso'auěsts; ki kimatokot'ainipuau
annists'isk ksístsiku'ūtsk ūtsap'stosists. **4**
Otsauum'itsitappiisěn'na ki otau'ökotaitappiisěn'na
ap'satsimiau apsto'sinny; ki matakokotau'axau
apsto'sinny; prophet Jonas otap'stosinny akokotauaie'.

Ki sk̄tsiu'ax ki its̄s'tapu. **5** Ki ot̄s'ks̄n̄matsax
otau'p̄ummosau pakhts'esaīsks̄n̄miau mōk'at̄ksau
ke'tani. **6** Jesus it̄um'an̄stsuiax Mokōk'ik ki iskskats'īk
Pharisees ki Saducees īstsi'kopūtsketats̄sau. **7** Ki
ai's̄ts̄ipsattseiau, ki an'iau, nimatotsip̄nan'a ke'tani,
8 Jesus ots̄inno'ōsax, an'istsuiax, Inūk'aumaitūkkix,
kumauk's̄ts̄ipsāttseipuauaisks, kitsauo'tūksuai
ke'tani? **9** Kikūt'taisakiaisaokhts̄mipuaua,
kikūttaisauūsk̄s̄nipuaua n̄sito'mūksikepippix
matap'pix īsts̄s̄ittu'īsts ke'tan̄sts, ki tsanetso'ā
kitots'ipuauēsts īks̄immatūk'isokaīsts? **10**
N̄istoȳm'i omūk'sikepippix matap'pix īstok̄tsikaists
ke'tan̄sts ki tsanetso'ā kitots'ipuauēsts
īks̄immatūk'isokaīsts? **11** Kumauk'staiokhts̄mipuauaisks
kimat's̄ts̄ipsatttopuau'ats ke'tani, kōk̄skskatsissuai
Pharisees ki Saducees īstsi'koputsketats̄sau? **12**
It̄um'īks̄n̄miau matsemiu'atsax mōks̄skats̄saie ke'tani
istsi'koputsketats̄s, ki ai'semiuaxmōks'īskats̄saie
Pharisees ki Saducees ots'ks̄n̄mats'tūksuaiax. **13**
Jesus otsito'tosi Cesarea Philippi, ai's̄ppoōtsesattsuiax
otūsk̄s̄n̄mats'ax, Tsa aniu'axau matap'pi nesto'a
n̄n'au okku'i nōk'ūmsi? **14** Ki an'iau, stsik'ix John
Baptist: stsik'ix, Elias: ki stsik'ix, Jeremias, ki stsik'ā
prophet. **15** An'īstsuiax Tsa kitak'anipuau nōk'ūmsi?
16 Ki Simon Peter nokūt'an̄stsuiiae ks̄esto'ākauk
Christ, Ap'istotokiua ipai'tappiuūk okku'i. **17** Jesus
nokūt'an̄stsuiiae kitats̄m'si, Simon Bar Jonas. Ik'sisakuyi
ki aa'pūni kimat'ūsk̄s̄n̄matsok'astsau: nin'a spots'im
kitusks̄n̄mats'ok. **18** Ki kita'atan̄isto, ks̄esto'ākauk

Peter, ki am'om ok'otokum nitak'ittokhitokoška church; ki Hades istokh'sepištan̄sts matakatsiu'atsaie.

(Hadēs g86) 19 Ki kitai'akokoto spots' im istsin'naiisinni itotai'kauaipix̄xt̄kiopi; ksök'kum kitai'akomian̄stomopipi, spots'im ak'itomopipo; ksök' kum kitai'akomian̄stapotsippi spots'im ak'itapotsip. 20 Itüm'an̄stsiuax otüsksin̄mats'ax mōkstaitsin̄nnikoösax'aie osto'i otüm'si Jesus Christ. 21 Annik' Jesus itaumütüp'an̄stsiuax otüsksin̄mats'ax man̄stakittappopi Jerusalem, man̄staks'ipuinaistoto'awpianaie omük'ímix ki omük'atoiapiekuax ki ai'sinakix, ki manistaks'enitawpiauaie, manistaks'ipuauistotoawpiaue nioks'kai ks̄stsikui. 22 Peter itümo'toyiuiae, ki aumütüp'sitsipsattsiuiae, ki an'iu, Nin'a kōkün̄stsip'piokosi; matakittotsiu'ats ks̄sto'a. 23 Ki itapotükau'aie, ki an̄stsiuiae Peter apüt'tokokit, Satan; kōk'kītstssk̄imsk̄uki; kimatssk̄umu'ats Ap'istotokiūä kitsksska'tüksists annom' ksökkum. 24 Itüman̄stsiuax otüsksin̄mats'ax Iststsi'ki matap'pi makopokiuo'össi něsto'a, ünnian̄ist'auütsikimats̄stotos, ki ünnian̄istto'ts̄s̄ otauai'staksin̄ni, ki ünnian̄istopokiuos něsto'a. 25 Annök'aiakitsikömötsepriosiuok opai'tappiisinni, akatstomaie': ki annök' itai'akatstomök opai'tappiisinni, něstoi umutak'atstomaie, ai'akokonimaie. 26 Tsanetso'ä matap'pi ak'okuiistüpaskuiüm'ats minan'attüssi könüs'ksökkum, ki atsto'si otsipai'tappiisinni? Awx'a otai'akokotawpiaie opai'tappiisinni? 27 Nin'au okku'i akototo'ȳnaie Un'ni ots'tsapin̄asinni

ki oto'tokatatsix akopokiuo'iax, ki kōnai'tappix manīstsi'i pīests otap'otūksuauēsts ak'ūn̄istokotsiuax.

28 Kit au'mūn̄istopuau stsik'ix annom' itai'puyiau, mataksattots̄m'axau ēno's̄nni otsauomai'nōsau n̄n'au okku'i otsin'aipuksipusi mōks'īnaiisi.

17 OTAIKSIUO'ĒSTS nauyi ks̄istsikūsts Jesus mat'toyiuax. Peter, James, ki John oskūn', ki itūn̄istūp̄p'iuax spi'tummo. **2** Ki otsakiainōsauaie it'oketsistūmīnai; ki ostoks̄s'i īkkūn'natsiuiae manist'īkkūnnasuyipi nato'si, ki ots̄stotos'ists ksix'īnatsiēsts manisti'ks̄ixnat̄spi ks̄istsikui. **3** Ki sat'sit, itsina'kuaiēmiau Moses ki Elias, ki ai's̄ts̄ipsattsiauaie. **4** Peter itūm'an̄istsiuiae Jesus, Nin'ā, ökh'siu annom' nōk'ittaupis̄nan: ökh'sitūkkieniki, nōkap̄istuts̄s̄inan annom' nioks'kai api' manists; tuks'kaii kōksinan'attosi, ki tūks'kaii Moses mōksinan'attosi, ki tuks'kaii Elias mōk sinanattosi. **5** Otsakiai'puyissi, sat'sit īkkūn'aisoks̄stsikuyi ituyi'kūnakoaiau: ki sat'sit, epo'aws̄nni itots'tsiu assoks̄s' tsikui, ki an'iu, Am'o nitūk'om̄imokos nitsekökh'simmau; okh'tok. **6** Ki ūks̄in̄mats'ax otokh'ts̄sauaie itopi'iau ostokso'auēsts, ki eks'kaikopumiau. **7** Ki Jesus ito'to, ki i ts̄xen'iuax, ki an'iu, Nipuauk', ki piniko'puk. **8** Ki ot's̄upsau mats̄nnuyiau'axau matappix, kaks'īnnuyiau Jesus. **9** Ki nituin'moyi otsin̄issat'tosau, Jesus itsem'iuax, ki an'iu, Pinan̄s'tok matap'pi kits̄nip'uauēsts, N̄n'au okku'i otsauomāt'sipuausi ēns̄n'ni. **10** Ki otū'ks̄in̄matsax aisūppoōttsesat tsiauaie, ki an'iau, mauk'auanīsks̄xau ai's̄nakix ak'otomoto Elias? **11** Ki Jesus nokūt'an̄istsiuax, E'mūniu, Elias ak'otomoto,

ki akokǒnau'kǒmototom. **12** Ki kitan'ǒstopuau, Elias
ǔk'auto, ki matsksǒnnuyiu'axauaie ki nitsǒs'tutuyiauaie
manǒstǔp'stapiau. Neto'yì akǔnǒstai'puǒnattsiauaie
Nǐn'au okku'i. **13** Itǔm'ǒsksinǒmiau ǔsksinǒmats'ax
umutai'sitsipsi John Baptist. **14** Otsito'tosau o'tappiisin'na,
nǐn'aii otsito'taakaie itsito'topǒstuksǒsano'piǒnaie,
ki an'iu, **15** Nin'a kǐm'is noko'a; au'atusǒnau ki
eks'ipuǒnǔm: ai'kapitsuiopiu istsii ki ai'kapitsuiopiu
okke'. **16** Ki nitsitotsip'iaiauaie kǐtǔksinǒmats'ax
ki matokotokuttotu yiuaxauaie. **17** Jesus itǔm'ǎniu,
o'sauomaitǔkkesinna ki otapok'apitappisinna! Tsanetso'a
kitakopokau'pimopa? Tsanetso'a kitak'itsitattopu
aua? Puksipip'potokik. **18** Ki Jesus seǒtsip'sattsiuaie
sauum'itsistaaw; ki itsǔksiinai; ki annik' pokau'
ikut'totoau. **19** ǔsksinǒnats'ax itǔm'itotoiauaie Jesus ki
an'iau, numauk'sauokotsatǔppiksǒstǔnan? **20** Ki Jesus
an'ǒstsiuax, Kitsauomai'tǔksinssi: kǐtau'mǔnǒstopuau,
kemǔk'enǔkotsissi kitaumai'tuksinssi, manǒst'omǔkopi
mustard itotai'sǔpipumaupi kitakokot'anǒstop am'om
netum'moyi ðk'ǔmǒstǔpotosi omim', ki ak'itǔpitsiu;
ki matakitsipsa kikǔt'taakokotsistutsipuaii. **21**
Am'oi ǔnanǒstap'pi matomai'sǔxiuats saiits'tsisiu
a'tsǒmoiikani ki sauau'yisinni. **22** Ki otsa'kiitaupissau
Galilee, Jesus an'ǒstsiuax, Nin'au okku'i ak'okotau
matap'piix: **23** Ki aks'inittsiuaie, ki nioks'kasi
ksistsiku'ists, akǔtsitsipu'atsau. Ki eks'kaǒkikinǒtǔkkiau.
24 Ki otsitto'tosau Capernaum, anniks'isk
au'tujixk mix'kim, itoto'iau Peter, ki an'iau,
kǔttomisauaiponitau'atskitsin'aim? **25** An'iu, A, ki

otsip's'i nap'ioy's Jesus i'tomsitsipsattsuaie, ki an'iu Tsa
kitsta'pa, Simon? Tükka' au'tuyiu mřx'křm ksókkum
řstsň'ax? Otauút'okosix, ki pie'tappix? **26** Peter
an'řstsuaie. Pie'tappix. Jesus an'řstsuaie, o'kosoauax
matakotümaiponitau'atsax. **27** Ki, nökstaisau'kosatsđsau
řs'tüpuk omük'sikřmi, ki suia'piksřstsř amik'atsřs, ki
mammi kitotom'omikani mattos'; ki pakuiň'ainiki
kitak'okonoau mix'kim: annök' mattos', ki ko'tsřsau,
kitak'siponitanuni.

18 AN NIK' otüsksřnřmats'ax itoto'iau Jesus
ki an'iau, Tükka' mřstřpomřksřm'a spots' im
istsň'naiisinni? **2** Ki Jesus itsň'iköttsuaie inük'sipoka
ki itřt'sikipotoyiuax. **3** Ki an'iu, kitau'mřništopuau
saiisau'aitsinoeniki, ki saie'tumanřstsřnoeniki
inük'sipokax, kimataksipi'puaua spots'im řstsň'naiisinni.
4 Annök' aks'inřksipokařstutosiuök manřst'inřkstřmipi
am'o pokai'i, itsřs'třpomřksřm spots'im řstsřnnaiisinni. **5**
Ki annök' ak'autuyiuök tuks'kai inük'sipokaiřstotosiřsk,
něsto'i nitau'tok. **6** Ki annök'řstsskřm'skřukiats'iuök
tuks'křmi anniks'řsk inük'sipokaxk nitau'maitokixk,
řkh'siu pikiač'ikotoki křn'attossaie, ki inets'řssi
omük'sikřmi. **7** Istsskřm'skřukiats'iuök
ksókkum, Istsskřm'skřukiats'iuök
aks'ksřnřmaie maka'pi! **8** Ŕn'nikiae kotsřs' ki
koköt'si řstsskřmskřukiats'otsenikiau, křoksřinit'au,
ki mřs'třpapiksřstaiau: itřkh'siu křk'kitsipřssi
opai' tappiisinni křoks'řstsekaiisi ki křk'opokřksi,
křokstaitřp'apixkřsi křuttaiaiapunstsiuasi ki

kitai'akokōtsists ki kitai'akōtsists. (aiōnios g166) 9
Ki koōps'pi īstsskīm'skūkiatsotseniki, sauau'tos,
ki mīs'tūpapiksists: itōkh'siu kōk'kitsip̄issi
opai'tappiisīnni tuks'kūm moōps'pa; kōkstaitūp'apixīkosi
kūt'taiaiapunstsiuasi, ki kitaiakoōpspix. (Geenna
g1067) 10 Mokōk'ik kōk'stauks̄stotoawsi tuks'kumā
am'oksk inūks'tsimix: kitān'īstopuau spots'im
oto'tokatatsuauax ūksks'skatsīmiau Nin'a ostoksīs'aie
spotsim otsitau'pipi 11 Nīn'au okkui ito'to
mōkitsikōmotse'piōsaie annōk' at'stauōk. 12 Tsa
kitūs'tapuau? Nin'an minan'attūssi kep̄p'pi emūk'ikñax
ki tuks'kūmi itūnīs'tapu, kūttomisauūsskītsīmu'axau
piksīp'pi piksi'koputsi, ki kūttomisauaitappo'ats
netum'moīsts, ki kūttomisauapsūmmiuats annōk'
nittūppu'ōk? 13 Ki ikūm'okonoōssaie, kitau'mūnīstopuau
manīstse'tametūkkipiax piksīp'pi piksi'koputsi
otsaiīs'tapusax itsīs'tūpskaietametūkkiu annōk'
ikon'īmauōk. 14 Neto'i omat'sitsitanats Kin'ā spots'im
tuks'kūmi anniks'isk inūx'tsimixk mōk'saiinakuaiīssau.
15 Stsik'i, kumu'pappiipi sauo'kōmots̄stototseniki,
matan'īstsīs otsauo'kōmotsitappiisīnni, ksēsto'a ki
osto'i namīs tsitappiik; okh'totseniki kitse'motsau
kumu'pappiipi. 16 Ki saiiokh'totseniki, tuks'kūm
tsōktau na'tokumix pokitappomīsau, kōnai'poawsīsts
mōks'eikosau, otokh'tsīsau natsitappix, tsoktau
nioks'kaitappix. 17 Ki sauokli'tōusax, anīstsīs'church:
ki sauōkh'tsīssi church, ūnnianists'is sai'etūkkiuā
ki publican. 18 Kitau'mūnīstopuau, kitsit'aiipipi
ksōk'kum, akitaiipip spots'im: ki kitsitapotsippi

ksökkum, akütsitapotsip spots'im. **19** Kimat'anistopuaau,
netum'anistsitsitainoainiki kitak'aukömönisuai,
Nin'a spots'im aks'ıstutomoyiuaxaie. **20** Natokümi
tsoktau nioks'kumi nitsın'ikösim itsitomo'oaupi
nít'sitaitütsikiaupi. **21** Peter itümitotoiae, ki an'ıstsuaie,
Tsanetso'awtau numu'pappiipa nöksauumitsüstu-
tuyıssi, ki nöks'ksınnnoössi? Akokitsikaiasts? **22**
Jesus an'ıstsuaie, Kimatanıstopa ikıt'sikaiests,
ikitsikippuiests ikit'sikaiests. **23** Spots'im ıstsın'naiisınni
nitum'anistsiu omük'ına annök' ak'okökitsımaiauök
otsitappim'ix. **24** Ki otau'mütüpükstükkisi tuks'küm
ot'sittotsippotokaie, ke'pi omük'sikepıppoyi mix'kimix
otai'akokotopixaie. **25** Otsai'itstsıssi m ökokotösai'e,
Otsın'aim an'iinaie m ök'apikosaie, ki otokem'an
ki o'kosix ki otokönai'nanısts, ki m ökotoku'yısx
mix'kimix. **26** Otsitappimi itopıstuksısan'o p iınaie ki
atsımmımmı'ınaie ki an'iinaie Nin'a, pinane'tükkit ki
kitaksüpans'tsokoto. **27** Ki annök' matap'piuök otsın'aim
kaiım'iuaie ki paio'toyiuuaie ki ünnim iks'ksınnuyiuuaie.
28 Ki neto'ök matap'piuök s üx'iu, ki tuksküm'i
otopok'apotükkimix ikon'oyiuuaie otai'akokok'isk kepıp'pii
a'pünasainix; ki een'iuaie, ki paiu'tsiniuaie ki an'iu,
Ponitat' kitai'akokokipix. **29** Ki otopokapotükkim'i
itoipıstuksısanopıınaie, ki auköm'önıstsuaie, ki
an'iu, pinane'tükkit ki kitaksüpans'tsokoto. **30** Ki
matökh sitükkiu'ats; ki itappo' ki itsipsts'tapiksıstsuaie
itai'okiakiopi, otsauomasıüpansıtsiponitasae
m ökstaisüksaie. **31** Otopok'apotükkimix otsını'sax
eks'kaikikinötükkiu, ki ito'toiau, ki otsın'aimoauai

aiitsňikuyiauěsts. **32** Ki otsň'aim otsň'niköttossaie, an'ístsuaie, Sauum'itapotükkiuă, kitai'akokokipix kitsň'omokitan'ikipi: **33** Kanň'tsikimopi kumauk'sauanistsikimaisks kitopokap'otükkimokă? **34** Ki otsin'aim ȇstse'tükki'ňnai, ki itsitüpumüts'kaiuaie pu'ňnaitappix otsauomai'süppiponitassaie. **35** Neto'i Nin'a spots'im kitak'anistotokoau saiisin'íminoainiki ku'sskëtsipöpuauěsts **36** kumut'aukimaupuai kumu'pappipix.

19 KI Jesus annists'isk epo'awsısts otaiksiu'attosěsts Galilee itsištüpa'atomaie. Ki Judæa istssoots'ists, Jordan mís'taputsim, itoto': **2** Ki akai'tappix ipokiuo'iauaie; ki annim' ikut'totoyiux. **3** Pharisees itoto'iauaie, ki as'saksksınnuyiauaie ki an'ístsuaie, ökhsiu'ats nňn'au kõnai' nükünistapısts mök'anistüpskoösaie otokem'an? **4** Ki noküt'anistsiuax kikütanıstop'ats sinak'sin, annök ıstsitsap'ıstutuyiuokax ap'ıstutuyiuax nňn'au ki ake'u. **5** Ün'nikaie nňn'au itai'akskitsiu ax un'hi ki oksı'tsi, ki ai'akükommımu otokem'an: ki akitum'anistoksisakumiau. **6** Ün'nikaie matsıstoküm'axau, **7** itse'tumanıstoksisakumiau. Ap'ıstotokiua otsipo'totopısts, pinit'stsı̄ matap'pi mökai'aketotosěsts. **8** An'ístsuaie, niauk'anii Moses ök'okotösi sinak'sin, ki ök'ünistüpskoawsi? **9** An'ístsuaie Moses, kumut'sipotomokoau kitse'usskëtsipöppisuai, kökötünistüp'skoössuai kotokem'anoauax; ki ıstsitsi'i matütünistsiu'ats. **10** Ki kitanıstopuau annök' akünistüp'skuyiuök otokem'an, sauau'ökotasaie, ki otai'kaokemaitaii stsık'i itau'ökotau: ki annök'

ikem'attauōk itüp'skoauōk, itau'ōkotau. **10** Otūs
ks̄nimatsax an̄stsiauaie Ūnnian̄sts'issau nin'au
ki otokem'an, matōkhsiu'ats mōk'okemsi. **11** Ki
an̄stsiauax kōnai'tappix matokot'otsimaxaie annik'
epo'aws̄nik, anniks'isk iko'taxk nitts̄miauaie.
12 Itstsi'i iuai'itax itsipo'kaiiau; ki sts̄k'ix
matappix iuai'itsiauax, ki sts̄k'ix iuai'itastotosiau,
Spots' im ists̄nnais̄nni umut'uaītastotospiau.
Annōk' ikot'tots̄mōk ūnnian̄stots'isaie. **13**
Inūk'sipokax itotsipotoaii mōk̄ttokhitsik̄ns'tsaksax,
ki mōkitats̄moikasi: ki ūks̄n̄mats'ax an̄stsiauax
unnai'e. **14** Ki Jesus an'iu, Pok̄ts̄m'mokau
inūk'sipokax ki pinan̄s'tokau nōkstai'puksipaaīsau.
Ūn'nian̄staps'iau spots' im ists̄n'naiis̄nni. **15**
Ki itokhitsik̄ns'tsakuax, ki its̄s'tūpaatomaie.
16 Ki, sūpp̄it, tuks'kumi itsitotoīnaie ki an'iu,
ōkhs̄n'ai, tsan̄stap'iua nōk'ōkhs̄stutsipi, nōkkuinan'si
ūsk'sipaitappiis̄nni? (aiōnios g166) **17** Ki an̄stsiaue,
Kumauk'ainikük'iks ōkh'si? Matūtsitstsipa ōkhs̄i,
nitüks'küm, Ap̄'istotokiua, itōkh'siu: makitsipim'eniki
opai'tappiis̄nni, sat'sitēsts okōk'its̄man̄sts. **18**
An̄stsiaue Ts̄sts̄mä? Jesus an'iu, kimataksenik'ipa,
kimatakau'ōkotapa, kimataksik̄mos'pa,
kimatakitüp'saiepitspa. **19** Ūkom̄m'm̄sau k̄n'a ki
kiks̄s'ta; ki, kitak'an̄stūkom̄mmau kitopokau'pimau
kan̄stük'om̄mmospi. **20** Man'ikōppi an̄stsiaue.
N̄tokōnüs' satsipiau am'ostsk nitsōk'umapiisi.
Tsan̄stap'iua niküt'tomūssatsipi? **21** Jesus an̄stsiaue
maksūpan̄s'tsiminiki matap'ikōttoat kitsinan'ipi ki

ko'ts̄isau k̄im'atapsix, ki kitak'okuinani treasure spots'im: ki puk'siput, pokiuot' n̄esto'a. **22** Ki man'iköppi otokh'ts̄im'si annik' epo'aws̄nik, its̄ikikin'iistapu: tük'ka ek'akaoui otsinan'ists. **23** Jesus itüm'an̄istsiuax otüsksin̄mats'ax, kitau'mün̄stopuau, ako'tsapsiuă ak'skotoitsipim spots'im ūtsin'naiisinni. **24** Ki kimat'an̄stopuau aks'istüpiks̄istspapiu'camel mōkotsisüpoksūx atünau'ksis ūtakün'ikai, ki mataksiks̄istspapiu'ats ako'tsapsiuă mōk'itsip̄issi spots'im ūtsin'naiisinni. **25** Otüsksin̄matsax otokh'ts̄imsax ek'skaietükkiav, ki an'iau, Tükka' akokotsikōmotse'piau? **26** Ki Jesus ūs'sümmiuax, ki an'istsiuax matap'pix matokotsistutsim'axau; Ap'istotokiuaă ikotokön'apistutsiměsts. **27** Peter itüm'an̄istsiuiae, sat' sit, nitokönüsskipřnan ki nitopokiuo'přnan ks̄estu'a. Tsa nitakan̄istokuinan'ipřnan? **28** Ki Jesus an'istsiuax, kitau'mün̄stopuau, ks̄estu'au kitopokiuo'puau nesto'a, Nřn'au okkui otak'ittokhittaup̄issi ots'tsapinaiso'pōts̄s, ks̄estu'au kitak'ittokh ittau pipuau na'tsikoputtuyists asso'pōts̄ists kōkitokök'its̄imattosau Israel ūtsistsikoputsix matap'pix. **29** Ki anniks'isk skim'ixk oko'auěsts, ki anniks'isk skits' ixk umu'pappiipuauax ki ot'akemoauax ki un'oauax, ki oksist'oauax ki otkem'anoauax ki o'kosauax, kiotsin'simmanoauax, něsto'i itskim' iauěsts, kepřip'pi ak'okuyiau, ki akokuinan'attomiau ūsk'sipaitappiisinni. **(aiōnios g166) 30** Ki akai'tappix matom'six ak'sakoissiau, ki sako'issix ak'otomsiau.

20 SPOTS' IM ūstsīn'naiisīnni netoi'nitsiu nřn'au,
nap'ioyīs ūstsīn'aim, annōk kōk'kōnisuxiuōk mōk'anīstosi
ap'autūkkix, mōkapotomoyīsax otsīn'sīmman. **2**
Ki ökh'situkkisax mōkokuyīsax tuks'kai ks̄stsikui
tūks'kumi apūn'asaini itūp'skuyuiax otsīn'sīmmani.
3 Ki nioks'kaii itai'ks̄stsikumiopi mat'suxiu, ki
stsik'ix nan'nuyiuax nam'itaipuyiax itau'pumopi,
4 Ki an'ūstsīuax nokōt'sitappoak ūnsīm'man, ki
mokōm'otsīssi kitak'okotopuau, ki itappo'iau, **5** Nau'yī
ital'ks̄stsikumiopi, ki piksu'yī itai'ks̄stukumiopi,
mat'sūxiu, ki netoi' mat'anīstsiu. **6** Ki nitsiko'puttuyi
ital'ks̄stsikumiopi, itsūx'iu ki ikon'oyiuax stsīk'ix
nam'itaipuyix, ki an'ūstsīuax konai'ks̄stsikuyi
kumaukai'amitaipuisks annom'? **7** An'ūstsīuaie
mats'itstsipa matap'pi nōk' anikīnan. An'ūstsīuax,
Nokōt'sitappoak ūnsīm'man; ki mokōm'otsīssi
kitak'okuinanipuau. **8** Ki autūkkus'si, ūnsīm'man ūstsīn'aim
an'ūstsīuaie otap'otomoki, ninikōt'sīsau ap'autūkkix,
ki ko'tsisau saiak'inosattaupiau, matom'okotsīsau
sako'īssix, ki tūm'okotsīsau matom'six. **9** Ki ūstoto'sau
nitsiko'puttuyi itai'ks̄stsikumiopi itaumūtūp'apotūkkix,
kōnai'īnax ikōno'kuyiau apūn'asaini. **10** Ki matom'six
ūsto'sau, ūs'taiau mōkoku'yīsauaie stsīk'i; ki ikōno'kuyiau
apūn'asaini. **11** Ki otoku'yīsauaie, itūpaukape'poawtsīuaie
nap'ioyīs ūstōkhsīn'ai, **12** Ki an' iau, anniks'isk
sako'īsixk nituk'skau itai'ks̄stsikumiopi itapotūkkiau,
ki kanīstokotaiau kanīst'okokipřnan ki ks̄stsiku'i
ūstsīks's'utsīssīnni nitap'autūkkipřnan. **13** Ki
an'ūstsīuaie tuks'kumi, Napi'a, kimat'omaikīmats'otopā:

kiküt'tomaiōkhsitükkipa tuks'kumi apün'asaini? **14**
Matsit' kitsinan' ki mís'taput; nitak'anistokotau
am'o sako'issiu kanšt'okotopi. **15** Kütтомökhsiuats
nitsinan' nanıstsitsitapi nök'anıstutsıssi? Kütauakapiu'ats
koöps'pi, mök'ökhıssi nitsinan'? **16** Ki sako'issix
akotom'siau, ki matom'six ak'sakoıssiau; tükka akaiem'ix
ni'niköttaiau, ki un'natosımix mat'toaiau. **17** Ki
Jesus otsitüpamıssosi Jerusalem, na'tsikoputtsix
otüs'ksıñımatsax itünıstüp'iikax, ki an'ıstsiuax, **18**
Sat' sit aitüpamıssau'op Jerusalem, ki nın'au okku'i
akıtüpomüts'kau omük'atoiapiekuax ki ai'sınakix,
ki akünıstokökitsımüts'tsiiuaie möks'eınsaie. **19** Ki
akütsitüp'omütskau Gentiles mökitapapıstotoıssauaie,
ki mökitstsipı'sıssauaie, ki mökauai'stısauaie;
otsoks'kaiksıstsikusi ak'ütsipuau. **20** Zebedee
oku'ix oksıs'toauai ipok'itotomiauax oku'ix, ki
atsımmım'miauaie, ki au'kömönıstsiuaie tuks'kaii.
21 Ki an'ıstsiuaie, Tsa kanıstsitsitapa? An'ıstsiu
aie. Anit am'ox nitai'akokosıx mökittaupısa
kitsın'naiisınni, tuks'kuma netots'i, ki tuks'kuma
e'aksısaıotsi. **22** Jesus an'iu, kimatsksınip'uua
kitau'kömönikipuai, Kikütaiakokotsımipuau annök'
kos'ök nimutai'aksıimpük? Kikütaiakokotüstapınükipuau
üsta'pınıksınni nimutai'aküstapınükipi? An'ıstsiuaie,
nitokot'ünıstspınan. **23** An'ıstsiuax kitak'ütsımipuau
no'kosä, ki kitak'üstapınükipuau üsta'pınıksınni
nimut'aküstapınükipi; ki nimatsinaněstsau kökokołosuai
kökittaupisuai netots'i ki e'aksısaıotsi nesto'a, ki
anniks'isk matap'pixk Nin'a ük'aisüppütsıstotomoyiuax,

otaksinan'oaiau. **24** Ke¹ pix otokh'tsímsau
ňstsímmím'miauax na'tsitappix ipapiňmmotseiix. **25**
Ki Jesus ninikč'siuax, ki an'istsiuax, kits'ksňnipuau
Gentiles otsňn'aimoauax otain'aiškotokoiauax ki
anniks'isk omúx'ňnaxk nokčtai'naiškotokoiauax. **26** Ki
mataketčumanistsiu'ă ksěsto'au: annök' ak'omüksňmök,
ňnančstap'otükse; **27** Ki annök' kitaks'ňnnauňkök
ňnančstap'otükse: **28** Nin'au okku'i matútoto'ats
mök'apotomoňsaie, mök'apotomoňsi umut'oto, ki
mök'itatsuaumňtskotosi akaitappix opai'tappiisinni. **29**
Ki otsčstüpaatosau Jericho, akai'tappix ipokiuo'iauaie.
30 Ki satsit, natsitappix naps'tsix pitsiko'-otsim i tau'
pix otokh'tsňsau Jesus umutak'itsskosaei awk'umiau,
ki an'iau, kňm'okinan, Nin'a David okku'i. **31** Ki
o' tappiisin'na ai'semiauax mökstaie'puyňsax: ki
matsčstawk'umiau ki an'iau kňm'okinan, Nin'a, David
okku'i. **32** Ki Jesus itsipu'iyu, ki nan'nikčttsiuax, ki
an'iu, Tsa kök'ančstutopuau? **33** An'ňstsiauaie, Nin'a
möksikauopiisaii noňps'pňanix. **34** Ki Jesus kaičm'iuax, ki
itsčksen'iuax oňps'puauax, ki oňps'puauax kau'opiau, ki
itopokiuo'iauaie.

21 OTSITASTOTOSAU Jerusalem otsitotosau Bethphage,
itum'uasuaie Olives an'čstop Jesus itčp'skuyiuax
na'tsitappix otüsksňnňmats'ax, **2** Ki an'ňstsiuax,
akap'ioyňs astsi'ňm ňstsipi'ňk, kikitakstümkonau
ňsk'omükstokiua aks'ňksipřstau, ki o'kosepokai
ak'opokitaipuyimiu: apo'tokau ki puk'sipňppotokňkau.
3 Ki sňtsčpsatsenoainiki matap'pi, kitak'ančstaiau
Nin'a au'ančstsiuax; ki ak'otümňtsitčpskuyiuax.

4 I kōnan'īstutsip mōks'enūpanīstosi otan'iipiaie prophet ki an'iu, **5** An'īstok Sion otūn'ni, Sūm'mīs kitsīn'aimau kitsipuksipa'ak, ikīnī'siu, ki ūskomūk'stoki itokhitopi, ki o'kosepokai ūskomūk'stoki o'kosae. **6** Ki ūskšīnīmats'ax itappo'iau, ki Jesus itūn'īstutsimiax manistanīstopiax. **7** Ki itsipuksipīp'piauaie ūskomūk'stoki ki okose'pokai, ki itokh'itstomiau otsīstotos'oauēsts ki itsittokhitstsi'iauaie osto'i, **8** Ki ek'akaitappix saie'kuyiiuaie otsīstotos'suauēsts moksokui; ki stsīk'ix kaiak'īmiau okūn'iksīsts ki moksoku'i itōkh'tūmiauēsts. **9** Ki anniks'isk matap'pixk i'tomaumattoyixk ki itopokiuo'ixk, awk'umiau, ki an'iau, Hosanna ūnnianistsitūp'itsīs David okkui: Atsīm'siu annōk' aipuksipu'ōk nin'a otsīn'ikōsīm; Hosanna mīs'tūpspiu. **10** Otsitsipīs'si Jerusalem, konai'akapioyis ap'aitsitaiau, ki an'iau, Tūkka'ats? **11** Ki akai'tappix an'iau annōk'auk Jesus Nazareth istsiprophet, Galilee īstauōsīm'im. **12** Ki Jesus itsipim Ap'īstotokiuā otatoi'apioyīs ki anniks'īsk itsipst'anmūtskotūkixk, ki itsipstawk'pumaxk natoi'apioyīs, itsai'tūpiksīstsuiuax, ki au'ōtsuautuyixk otsit'aisīnakipuauēsts ima'pīxīmēsts, ki au'mūtskotūkixk kūkku'ix otsasso'pōtsuauēsts ima'pīxīmēsts. **13** Ki an'ītsuiuax, Sīn'aip, Noko'ai ak'anīstop a'tsīmoiikapioyīs, ki ksēsto'au kanīs'tutsipuau kōmos'iepītsix oko'auai. **14** Ki naps'tsix ki ūs'tsekaiiix itsipstotoyiauaie Natoi'apioyīs; ki ikuttotoyuuax. **15** Ki omūk'atoiapiekuaux ki aisīnakix, otīnīs'ēsts skai'pīssitapīsts otap'īstutsipīsts, ki pokax otsitsipst'awkkumsau natoi'apioyīs, otan'īssau Hosanna ūnnianistsitūp'itsīs David okku'i, eks'kaaisauōkhsitūkkiau.

16 Ki an̄stsiauaie, kiküttaiaiokhts̄p'ā otan'iipiau am'oxi?
Ki Jesus an'̄stsuiax, A; kiküttomisauan̄stopa s̄naksin,
pokax ki ū's'tax maau'auēsts kumut'totssūpanists̄stutsip
̄stsak'sin? **17** Ki itsk̄it'siuax ki akap'ioȳs
ittūp'sūxkits̄maie Bethany; ki annim' itsok'au.

18 Ki ks̄sk̄una'tūnni mat'skitapposi akap'ioȳs,
itun'otsiu. **19** Ki ots̄tsinno'ōsi moksoku'i omūx'inīsts̄si,
itoto'aie ki matsitokon̄mau'atsaie, nam'itaitsii
suio'pok̄sts, ki an̄stsiauaie, Ünnian̄ist'sauūksaīn
as it ks̄esto'a. Ki omūx'in̄sts̄s sotūm'ikūnipisuiu.

(aiōn g165) **20** Ki ūks̄n̄imatsax ots̄n̄is'au,
skai'etükkiāu, ki an'iau, Mau'maikipikūnipisuiu!

21 Jesus an'̄stsuiax, kitau'mün̄stopauau
Aumaitükkiēnoainiki, saietükkiēnoeniki its̄stuts'ipi
omūx'inīsts̄si kimataksikaks̄stutsipa, ki
noküt'an̄stom̄noainiki am'o nitum'moi, ün̄istūp'itsit,
ki ün̄istūp'apiks̄stük̄t omūk'sik̄mi; ak'ün̄istutsip.

22 Kitak'omian̄stau'kōmōnipuai a'ts̄moiikainoēniki
aumai'tükkiēnoeniki, kitak'okoksuai. **23** Ki ots̄tsip̄s'i
natoi'apioȳs, omūkatoiapiekuax ki matappix
ot'omūximoauax otūs'ks̄n̄imatstüksi ito'toiauaie, ki
an'iau, Tsan̄istapotūmaps̄n'na kumut'an̄stutsipiau
am'ostsk? Tükka' kit'okokaii am'ok otūmaps̄nnik?

24 Ki Jesus an'̄stsuiax kitak'oks̄ippoōtsesattopauau
tuks'kaii anik'ienoainiki kitak'ōtan̄stopauau otūmap's̄nni
numut'auan̄stutsipi am'ostsk. **25** John otūs'tapinūks̄nni,
Tsema itotstsui'ats? Spots'im, ki matap'pi? Ki
ai's̄its̄psattseiau, ki an'iau, mak'an̄naniki spots' im;
nitak'anik̄nan, kumauk'stauauamaitoauaīksix? **26**

Ki mak'aninaniki ma tap' pi, nitstünnaūnaniau matap'pix; tük'ka ikön'auaniau John mōkoprophetsi.

27 Ki an̄stsiauaie Jesus, ki an'iau, Nimatokot'anip̄nan.

Ki an̄ſtsiuax, kimatokot'an̄stopuau otümap'sinni nimut'auan̄stutsipiau am'ostsk. **28** Ki Tsa kit'stапuau? Tuks'kumi matap'pi, na'toküm o'kosix; Ki matom'sii itoto'aie, ki an'iu, noko'ā, matap'otük kit annok' ks̄tsiku'i nitsin'simman. **29** An'iu Nimat'akittappopa: ki itsako'isauaitsitau ki itsitap'po. **30** Ki matstsik'i itoto'aie ki mat'an̄stsiauaie. Ki an'iu nitak'ittappo, nin'ā; ki matsitappo'atsaie. **31** Tüma' amoxi ūs'satsima un'ni otsitsi'taniaie? An̄stsiauaie, Matom'siuā. Jesus an̄ſtsiuax, kitau'mün̄stopuau kitsauomai'pisuai Ap̄istotokiūa ūtsin'naiisinni publicanix ki mats'akex ai'aksipimiau. **32** Tük'ka John kitsitota'akuau mokom'otsitappiisinni ūtokh'sokui, ki kimataumaitoauau'ats: ki publicanix ki mats'akex au'maituyiauaie: ki ks̄esto'au kitsin'suai kimatsakoisauaitsitapuuaa kōkaumai'toausuai. **33** Okh'tsik stsik'i parable, itsitsiu' tuks'kumi n̄n'au, nap'ioyis ūtsin'aim, itsüppipumattomaie ūnsim'man min'istsix, ki itsitse'piskünattomaie, ki itatun'iakiu itsin'iokkeimskaupi, ki spiap'ioyis itap'istutsimaie, ki itök'kumatokuyiuax ai'ūnsimax ki itsi'pio: **34** Ki otas'tsissi m̄n'ists otai'akitssetspiests itüp'skuyiuax otap'otomokix aiūnsimax mōk'okuyissi ūtsin'ists. **35** Ki ai'ūnsimax mat'tuyiuax otap'otomok-ix, ki tuks'kumi, itauaiak'iauaie, ki stsik'i initsi'auaie, ki stsik'i okotokix itau'aiakiauaie. **36** Ki mats'itüp'skuyiuax

stsík'ix otapatomokix: ki netoi' an'ſtutuyiauax.

37 Ki sako'okhtsim, itüp'skuyiu okku'i, ki aniu, ak'atsímmimmiau noko'a, **38** Ki ai'ſnsímax otsínno'ōssau okku'i an'ſtseiau Am'o otak'sinan; ki, öks'enítai, ki nöksinan'attopňaniau otsinan. **39** Ki een'iauaie, ki itsai'tüpkis̄tsiauaie ſnsím'man, ki initsi'auaie. **40** Oto'si inſím'man istsín'aim, Tsa' akanſtutuyia'atsax anniks'isk ai'ſnsímax? **41** Anſtsiauaie, ak'saiňnaknaiatsſtutuyiuax anniks'isk sauum'itsitappixk, ki ai'akđkkumatuyiuax otsín'simman stsik'ix ai'ſnsímax, anniks'isk aiakokotsiauaie ſtsín'ſts aits'ſsau. **42** Jesus an'ſtsiuax, kiküttomaisauanistopuaišksix natoi'sňnaks̄sts, Ok'otoki, annök itsís'tüpapiks̄stauňk aiokotoksapiokoškaiau, netoi'nitsiu koke'i ſtotom'okotok; am'ok Nin'a ot'apſtutüks̄nni ki skaie'tsip noöps'pňanısts? **43** Ŕn'nikaie kumut'anſtopuau Spots'im istsín'naiis̄nni ak'otsip ksěsto'au ki ak'okotau noke'tappix, anniks'isk aks'inasiňxk. **44** Ki annök' ai'akittutütsínňissiuňk annök' ok'otoki, aksi'ks̄siu, ki annök' matap'iuňk ai'akittutütsínňissiuňk okotoki aksipin'iau. **45** Ki omňk'atoiapiekuax ki Pharisees otokh'tsímsau parables, ſksínňm'iau osto'auai umutai'puyisaie. **46** Ki otap'súmmösax mök'sixenösax, ūs'stünnuyiauax akai'tappix, tük'ka ū, 'taiau mök'siprophetsi.

22 Ki Jesus mat'anſtsiuax parables, ki an'iu, **2** Spots'im ſtsín'naiis̄nni netoi'nitsiu tuks'kumi omňx'inau, okuyi otokem'si. **3** Ki itüp'skuyiuax otap'otomokix moks̄niköttosaxax anniks'isk otüm'axk: ki matúskak'sipuksipuax. **4** Ki mats'itüpskuyiuax

stsík'ix otap'otomokix, ki an'ístsuiax anístok'au
anniks'isk üm'axk, Sat'sik, nikaw'apastutsip nitso'ðssín:
nitap'otskñamix ki nitunístakhtsimix ükainitaiau
ük'okõnaiksístsiiau: Puksipa'atok okem'sínni. **5** Ki
ap'etsímiauaie, ki oksoku'oauësts itappoiau, tuks'kumi
otsín'símmán, stsik'i otsit'aumütskotükkipi: **6** Ki stsík'ix
mat'tuyiuax otap'otomokix, ki au'ksístutuyiuax, ki
initsiu'ax. **7** Ki omúx'ina otokh'tsímsi, itsís'tsetükkiu: ki
itüp'skuyiuax otseën'akemix, ki itsaiñakuaïstutuyiuax
anniks'isk iník'ixk, ki itsín'símaie otakap'ioyimoauaie.
8 Itüm'anístsuiax otap'otomokix, ük'aiksístsíu
mak'okemsínni, ki anniks'isk üm'axk matsipumapsiu'ax,
9 Itap'poak moksoku'ísts ki kít'okõnaukonoaxk üm'mokau
mak'okemsínni. **10** Ki anniks'isk apotükkixk itsitap'poiau
moksoku'ísts, ki ikõnau'moipiauax ot'okõnokonoauax
makap'six ki ökh'six: ki itsúpanís'tsímiau üm'max.
11 Ki omúx'ina otsipís'si mòks'ínnóössax ümmax,
nan'nuyiuiae nín'aii ikem'sínni ístsiso'kösími,
mat'súpskösattomaie; **12** Ki an'ístsuaie, Napi'a, Tsa
kanís'tsipipa kitsauomai'súpskösattosi ikem'sínni
istsiso'kösími? Ki matsepuyiu'ats. **13** Omúx'ina
itüm'anístsuiax otap'otomokix ís'ksipístok otsísts'
ki oköt'sísts, ki ís'tüppíppis, ki satüp'iksístsíski'natsi;
ak'itstsiu asain'sínni, ki papúx'eknínikani. **14**
Akai'tappix naniköttaiau: un'natosímíx mat'toaiau.
15 Itümís'tapuiau Pharisees, ki itauüt'ünístsiiau
mökítokonímósauaie ote'poawsístsae. **16** Ki
ipokitüp'skuyiuax otüsksinímatsauauax ki Herodians,
ki an'ístsuaie, Nin'a, níts'ksínipínan kitau'müni ki

kitau'mün̄sksin̄matstükki Ap'istotokiuă oksoku'i, ki
kimatsuumman'ax matap'pix: tük'ka, kimatsatsipats
manistüp'apitappiopiau. **17** Anik'ınan, Tsa kit'sapa?
Ökh'siuats mök'otsiponitasi Cæsar, tsöktau mat'öksiuaats?

18 Ki Jesus nan'imaie otsau'okomotsitappiisuai,
ki an'iu kumauk'saksksin̄okipuauaiists
kitsiks'stapokomotsitappiansuai? **19** Ün̄s'tsin̄ummokik
mixkim, kumut'siponitapi. Ki ito'tsipotuyiauaie
nitai'pünasainiini. **20** Ki an'istsiuax, tükka' am'o
ostoks's'a, ki tükka' osinaksin'ats? **21** An'istsiauaie, Cæesar
otsinan'. Itüm'anistsiuax kotok' Csesar otsinan'ists,
ki Ap'istotokiuă kotok' otsinan'ists. **22** Otokh'tsimasau
annists'isk epo'awsistsk itskai'etükkiau, ki itskit'siauaie, ki
oksoku'auai itappo'iau. **23** Neto'ik ksistsiku'ik, Saducees,
anniks'isk an'iisk matsitsipats matsipuau'osin̄ni
itoto'iauaie, ki ai'süppoötsesattsiauaie, **24** Ki an'iau, Nin'a,
Moses itüni'u en̄si n̄n'au, ki saitstsissi pokax, oskün'
akokem'atssi'ınaii otokem'an, ki ak'ksistauüttomuyiuiae
us'i pökax'. **25** Annok' ikit'sikümiau umu'pappiipix;
ki matom'si otokem'attosi, its en'iu, ki otsai'itstsissi
o'kosix itskit'siauaie otokem'an oskün' mök'okemattosaie:
26 Neto'initsiu oskün'i en̄si'aie, ki omat'oskün'i ki
ikit'sikümiau ikönen'iau. **27** Ki itsako'ieniu ake'u.

28 Matsipuau'osin̄ni tükka' otakokeman'atsaie,
ikit'sikümix? Tük'ka ikönau'tuyiauaie. **29** Jesus
an'istsiuax. Kitai'patsistutsipuau kimatsksin̄ipuauësts
natoi'sinaksists ki ototümap'sin̄ni Apistotokiuă. **30**
Matsipuau'sax matokemiu'axau matapikau'axau.
Netoi'nitsiau Ap'istotokiuă otatsim'otokatatsix Spots'im.

31 Annik' matsipuau'awsinnik kiküttomisauanistop'ats annik' kitani'iipik Ap'istotokiua. **32** Něsto'akauk Abraham otsinan Ap'istotokiua ki Isaac otsinan' Ap'istotokiua, ki Jacob otsinan' Ap'istotokiua Ap'istotokiua enix' matsinan'oauats, sa'kiaitappiix otsinan'oauax Ap'istotokiua. **33** Ki akai'tappiix otokh'tsimsau skai'etsimiau otuskšinimats'tuskšnni. **34** Ki Pharisees otokh'tsimsau ot'omaupütsössax Saducees, itauütomoi'piotseiau. **35** Ki tuks'kumi, lawyer, ai'süppoöttsesattsiuaie, ki as'aksksšnnuyiuiae, ki an'iu, **36** Nia'a, tse'a omük'o okök'itsimani istse'poawsısts? **37** Jesus an'istsiuaie, Kitak'ükommimmau, Nin'a Ap'istotokiua kitokönai'uskëttsipöppi, kitokönai'staaw, ki kitokönai'tsitani. **38** Am'oi matom'iu ki omük'o epo'awsinni. **39** Ki pok'iotomi netoi'nitsiu, Kitak'ünistükommimmau kitopokau'pimok kanistük'omimmospi. **40** Annists'isk na'tokaistsk epo'awsısts, ikönaukökitsimanısts ki prophetix otan'ipısts ikön'itaitsiiests. **41** Otsakiaumoi'piotseısau Pharisees, Jesus süppo'öttsesattsiuax, **42** Ki an'iu, Tsa kitstatau'ats Christ? Tükka'oko'atsaie? An'istsiuaie David okoai'e. **43** An'istsiuaax, David umut'ainistainiköttaupiaie Nin'ä, otanipi, **44** Ap'istotokiua an'istsiuaie nän'a, netots'i tüpo'piit, nok'ünistutoösau kikatum'ix kitsitautütsekau'pipi? **45** David niniköt'tüssi Nän'a, Tsa otak'anistoko'atsaie? **46** Ki matap'pi matsitstsipa mök'okotsitsipsättosi tuks'kai epo'awsinni, ki annik' ksistsiku'ik matap'pi matokot'sakosüppoöttsesattau.

23 JESUS itüm's̄ts̄psiuax akai'tappix ki
otúsks̄n̄mats'ax, **2** Ki an'iu, Ai's̄nakix ki Pharisees, Moses
otsiso'pōts̄saie itau'piau: **3** Ünnikaie kitomian'istaniipuai
sat's̄ik ki n̄stuts̄ik'. Ki man̄sts̄s'tutsipiau, pinan
̄s'tutsik: t̄k'ka itan'iau, ki mats̄stutükkiu'axau. **4**
Issoks̄s'ts̄sts itau'mon̄miauěsts soku'ěsts mōkopa'tosau
ki matap'pix ots̄stsoauěsts itotom'iauěsts; ki
osto'auai matakots̄stüpakiots̄m'axauěsts tuks'kumi
ok̄t'suaux. **5** Otokōnap'otúksuauests its̄stuts̄imiauěsts
mōks̄nnu'ȳsau matap'pix: itop̄x'istuts̄imiauěsts
phylacteries, ki itom̄x'istuts̄iměsts otsaieno'tūksuauests,
6 Ki ūkome'ts̄miauěsts oye'tan̄sts istotom'iapioȳsts,
ki natoi'apioȳsts istotom'isopōts̄sts. **7** Ki
otsitau'p̄sau itau'pumaupi aiksematts̄ni'otseis̄nni,
ki mōks̄'nikōttosau, Rabbi, Rabbi. **8** Pin̄s'ts̄nikük̄k
Rabbi: tuks'kumā kits̄n'aimoauă, Christ: ki ks̄esto'au
k̄tokōnaix'okoauax. **9** Ki Pini'nikōttok matap'pi, annom'
ks̄ök'kum, k̄n'a; tuks'kumā k̄n'oaua annōk' spots'im
itau'piuōk. **10** Ki pinit̄s̄'ikük̄k Nin'ax: tuks'kuma
kits̄n'aimoaua, Christ. **11** Annōk' om̄x'ímōk ks̄esto'au,
kitak'apotomokoau. **12** Annōk' ak'omux'istutosiuōk,
aks'inūx'istutoau; ki annōk' aksinūx'istutosiuōk,
ak'omux'istutoau. **13** Kitaks'ks̄nipuau maka'pi ks̄esto'au
ai's̄nakix ki Pharisees, kitsiks̄s'tapokōmotsitappiansuai!
Kitsitaiok'iauaiau matap'pix Spots'im ̄sts̄n'naiis̄nni:
ks̄esto'au kimatsitaipipuau'ats, ki aiaksipimix
kimats'epokkitsetomauaxau mōk'itsip̄sau. **14**
Kitaks'ks̄nipuau maka'pi ks̄esto'au ai's̄nakix ki Pharisees,
kitsiks̄s'tapokōmotsitappiansuai! Nam'akex oko'auěsts

kitau'attopuaiau, ki kitaisūmiks̄istapats̄moikapau:
m̄is'tüpkapii kitakoku'yisuai. **15** Kitaks'ks̄inipauau
maka'pi ks̄esto'au ai's̄nakix ki Pharisees,
kitsiks̄istapokōmotsitappiansuai kitotka'atau
ks̄ök'kum ki om̄uk'sik̄imi kök'itokonoösi tuks'kümä
matap'iuä mök̄itanätsitsitasi kan̄stsitsi'tawpi
kitaumaitu'yissi, kan̄stüm'ipuau ks̄esto'au Hell
oku'yix kitak'an̄sts̄istokiaištutoauau. (**Geenna**

g1067) 16 Kitaks'ks̄inipauau maka'pi ks̄esto'au
kitsaps'tsiotp̄nükipauau, kitan'ipuau annök'
akitup'ütauüniuöök om̄uk'atoiapoyä matsikiu'ats,
ki annök' akitüp'ütauüniuöök om̄uk'atoiapoyä
ïsto'tokuiäxkäm, aks'ïstutsämaie! **17** Kitüt'tsapspauau,
kitsaps'tsiipauau: Tsäma' om̄uk'o. Otoku'iäxkäm,
ki om̄uk'atoiapoyä annik' itatsäm'mämmiik
otoku'iäxkäm. **18** Ki annök' akitüp'ütauüniuöök
altar, matsikiu'ats; ki annök' akitüp'ütauüniuöök
kotük'sinni altar itokh̄its'tsipi, ai'aksistutsämaie.
19 Kitüt'tsapspauau, kitsaps'tsipauau Tsäma' om̄uk'o,
kotük'sinni, ki altar annök' itatsäm'etsämök
kotük'sinni? **20** Annök' aiakitüp'ütauüniuöök altar,
itup'ütauüniu altar ki mian'ïsttokh̄itstsii. **21** Ki annök'
aiakitüp'ütauüniuöök om̄uk'atoiapoyä, itüp'ütauüniu
om̄uk'atoiapoyä ki annök' iko'attomök. **22** Ki
annök' aiakitüp'ütauüniuöök spots' im, itüp'ütauüniu
Ap'ïstotokiuaä otspiso'pötsis ki annök' itokhittaupiuöök. **23**
Kitaks'ks̄inipauau makapi ks̄esto'au ai's̄nakix ki Pharisees,
kitsiks̄istapokōmotsitappiansuai! Kitai'ponitasuai mint
ki anise ki cummin, ki issoku'ästs kimatsatsipauuëstsau,

okök'itsiman̄sts, k̄m'apiis̄nni ki aumai'tūks̄nni:
am'osts ökh'si kōk'sats̄suaiau; ki mat'ökhsiuats kōk
staīstuts̄ssuai sts̄k'ists. **24** Kits' apstsiotüp̄nūkipau,
kitai'soautsauau inūx'soisks̄ssi, ki kitaits'īsstimauau
camel: **25** Kitaks'ks̄nipau mak'a pi ks̄esto'au ai'sinakix
ki Pharisees, kitsiks̄s'tapokōmotsitappiansuai! Kōs'ā
ki saītso'kosi sauauts'i kitūs'siipuaiau, ki p̄stots'īm
itui'tsiau minik'otūks̄nni ki auūt'tseis̄nni. **26**
Kitsaps'tsii Pharisee, matom'siitau pistots'im kos'ā
ki saītso'kosa mōk'ūtsitsiksix̄ssi sauauts'i, **27**
Kitsaks'ks̄nipau mak'a pi ks̄esto'au ai'sinakix ki Pharisee
kitsiks̄s'tapokōmotsitappiansuai! Ks̄ikoken'imanīsts
kine'tūman̄istspau ai'ökhs̄nipiau sauauts'ītsi, ki
p̄stots' im itui'tsiau enix' okin'oauēsts ki makap'īsts.
28 Netoi'nitsiii ks̄esto'au k̄ito'kōmotsitappīnipau
matap'pi, ki p̄stots'im kitotuitskitsipuai
ks̄s'tapokōmotsitappiis̄nni ki sauum'itsitappiis̄nni. **29**
Kitaks'ks̄nipau mak'a pi ks̄esto'au ai'sinakix ki Pharisees,
kitsiks̄s'tapokōmotsitappiansuai! Kitap'īstutsipuaiau
prophetix otoken'imanoauēsts, ki kita'nūts̄stutsipuaiau
mokōm'otsitappix otoken'imanoauēsts, **30** Ki kitanipau
nitsa'kiaitappīp̄nanopi n̄n'anix̄ otsa'kiaitappiisau
n̄s'tasauopoks̄istokemaum̄nanopiau prophetix
otsa'apūnoauēsts. **31** Ūn'nikaie kit'auūtanipau,
ks̄esto'auūkauk anniks'isk matap'pixk initsixk'
prophetsix o'kosoauax. **32** Tu'itok k̄n'oauax
otsauum'itsitappiisauēsts. **33** Pitseks̄inax,
opix'exinas̄inna, Tsa'a kitakan̄istupīs'tapixsattopats
Hell īstokök'itsimani? (**Geenna g1067**) **34** Ūn'nikaie,

sat'sík kítakittüp'skoiaiu ksěsto'au prophetix,
ki mokök'ietappix ki ai'sínakix: ki stsík'íx
kitax'enitauaiau ki kitikau'aistauaiau; ki stsík'íx
kitakitsipstüstsipš'auaiau kitatoi'apioyimoauests,
ki kítak'auksístutuaiau amian'ístakap'ioyísts
otai'akitsipšau: **35** Mökíttokh'ittaitsíssi ksěsto'au
könau'kömotsitappaapüni ksök'kum itsai'kimskaii.
Abel moköm'otsitappiuă otsa'apün itüpots'tsiuaie
Zacharias, Barachias okku'i otsa'apüniaie annök',
kitsitsenitaauauök itüt'sikatsi omük'atoiapoyís ki
altar. **36** Kitau'münístopuau könai'sítskă aunok'
o'tappiisínna akítotu'iěsts. **37** Jerusalem, Jerusalem
ksěsto'auă kitai'nitauaie prophetix, ki anniks'isk
itüp'skuaxk ksěsto'auă ok'otokix kumutauauaiak'iauaiau,
nökstanítsikapumoi'piauopi ko'kosauax nípuau'ă
manístau'moipiopi o'kosix ki kimat'ókhsitsipuau'ats!
38 Sat'sík, Koko'auai nam'itaitsiu kít'skítomoko.
39 Kitan'ístopuau, íssoots'i kimatakainokipuaua
sauanenoainiki Atsím'siu annök' paiuksipl'ók
Ap'istotokiuaă otsin'ikösim.

24 Ki Jesus itsüx'iu ki itsis'tüpaatomaie omük'atoiapoyís
ki otüsksínimatsax itoto'iauaie mōkanis'tsínnomoösauaie
omük'atoiapoyís ístap'ístutüksínni. **2** Ki Jesus
an'ítsiuax kiküttaisauainipuauastsau könai'ítsk?
Kitau'münístopuau, matakskít'aupa okotoki
mökstaïna'piksístosi. **3** Otsít'tokhitaupíssi nitum'moyi
Olives, üksksínimats'ax isimitoto'iauaie, ki an'iau,
Anik'ínan Tsanístsíš' akanítsiu'astsa? Ki tsa akanítsiu'a
kitsipukspusínni, ki punsksök'kuasísi? (*aīōn g165*) **4** Ki

Jesus an'ístsuiax Iskskats'ík kökstaipístsiksístutu'yisuai.

5 Akai'tappix ak'útsitotoiau nitsñ'ikösim ki ak'aniau Christ něsto'akauk; ki ak'sipístsiksístutuyiauax akai'tappix. **6** Ki kitakokhtsímattopuaii auakaw'tseisísts ki mak'auakawtseisísts: Sats'sík kökstai'apaitsitasuai; konai'istsk ak'itstsiau; ki umut'aketsnínikawpi matomoto'ats. **7** Aiok'auua aksipua'tseiau aiokauai'i ki nin'naiisínni aksipua'atomiau nñ'naiisínni; ki ak'unnatosiu aau'ðssínni, ki ak'itstsíu okh'tokosísts, ki ksök'kumä otaks'ikaupiisísts, ki akokönau'toitstsíiau.

8 Am'osts Istokönau'mütüpipuňnawkuyii' sists.

9 Kitakaumüts'kakipuau kökítapauksístutoksi, ki kítaks'enikoaiau: ki kónai'okauua kumutaks'tsímmímmokoau nitsñ'ikösím. **10** Ki akai'tappix akístskímskükiau ki akaumüts'katseiau, ki akau'kímotseiau. **11** Ki akaiém'ix ksí's'tapsix prophetix aksipuauiau ki aksipíksís'tutuyiuax. **12** Ki sauo'kómotsitappiisínni otakau'osi, akai'tappix otükome'tüksuaii akstuyiuiae. **13** Ki annök' eikak'ímauök umuk'itsipi aksíkómotse'piau. **14** Ki am'ok nñ'naiisínni ístökh'sitsníksínni ak'anístop kónüs'ksókkum, kónai'okoaua möks'ksníišsauaie; ki umuk'itsipi ak'otümitoto. **15** Niním'ínnoiniki üs'tsímetsep Daniel otan'ístopi atsñ'mapii ístai'puyíssi (annök' an'ístomök ünnísts'ksníssi:) **16** Anniks'isk Judæa itau'pixk ünnianístitüpoks'kasau nitum'moísts: **17** Annok' itokh'itaupiuök oko'ai pínünísts'ínissaatos mök'sauautsíssi itsipsts'tsii oko'ai: **18** Annök' ínsímmán itau'piuök pinüt'ünístsskos mök'otsíssi otsístotos'ísts.

19 Anniks'isk ipitap'piixk ki ū's'takataxk aksksňimiau makapi annists'ısts ksıstsiku'ısts! **20** Atsımoiikak kök'stautsımutasuai stuyıssi, ki ıssık'opiiksıstsikui. **21** Annik' omux'ipuınasınni ak'itstsiu, ıstsıtsı'si ksök'küm, ki annok' manısts'ipuınapsı, aksı'stüpünıstsıpuınapsı, ki ıs'sotsk matakotümanıstsıpuınapsıu'ats. **22** Ki annists'ısts ksıstsiku'ısts sauun'natsıstutsısěsts mat'akitstsipa matap'pi itsikömotse'piaiau; aumai'tükkixk, osto'auai itunnats'ıstutsıměsts annists'ısts ksıstsiku'ısts. **23** Kümıts'tsiki matap'pi kitai'akaniki Süm'mıš, am'auk Christ, ki om'auk; pinau'maitos. **24** Ksı's'tapsıx Christıx akitsıpuau'iau ki ksı's'tapsıx prophetıx, ki akanı'stsınnükıau omuk'apstosısts ki pısatı'kasısts; ki iküm'itstsıki aks'ipıstsıksıstutuyıauax aumai'tükkixk. **25** Sat'sik, kikau'anıstopuau. **26** Küm'anıstsenıkıau sat'sit ksı's'tapsıksökkuyi ün'amauk; pini'tappoat; Sa'sit, sımiap'ioyısts ün'amauk; pinaumai'tükkik. **27** Ksıstsıku'manısttotsıpuksıpu umut'autstsıpi apıñök'kuyi, ki manıstsıtüpınatıspı ame'totsı; netoi' ak'ünıststsiu nın'au okku'i otos'aie. **28** Mıksıniı ıtsıtsı'ıtsı, ün'nım pi'tax akomooi'iau. **29** Annists'ısts ksıstsiku'ıstsıksı ıtsıpu'ınasısts otaıksıuos'au, nato'si aksı'ınüm, ki kokum'ikesüm matakanańımauats, ki kök'atosıx akotots'ıńıssıau, ki spots'im ıtsı'sköpsınni akauüt'apıxi: **30** Ki Nin'auă okku'i otap'stosınni akitsınakoaeı spots'im: ki ksök'kum ıstokönai'tappıx ak'otümauyesıau, ki aks'ınnoyeıau Nın'au okku'i spots'im ıtsıssıoksı'stsıku'ıstsıtsıpsı'otosi, otümap'sınni ki omuxı'k'künnaśınni akopoto. **31** Ki ak'itüpskuyıauax otatsı'm'otokatatsıx ak'soksıkkıax,

ki aumai'tükkixk akitotomoi'piiuaax, nisssoo'ısts sopo'ısts ki spots'im umuk'itsipi: **32** Annok', ıksı̄nik parable omüx'ınıstsı̄s; okün'iksi otsa'kiükkińı̄ssi, ki otsuo'pokassi, kitsksı̄nipuau nepu'yi itasts'tsiu; **33** Neto'i maks'ını̄menoainiki annists'isk, ıksı̄nik, mökaststsı̄ssi, ito'to okh'sepı̄stanı̄sts. **34** Kitau'münı̄stopuau am'oi o'tappiisınaii mataksı̄stapu'ats otsauoması̄panı̄s'tsiosau annists'isk. **35** Spots'im ki ksök'kum ak'eitsı̄nikau, ki nitse'poawsı̄sts matakeitsı̄nikau'ěstsau. **36** Annik' ksı̄stsiku'ik ki annik' itai'ksı̄stsikumiopik matsksı̄nım'ats matap'pi, Spots'im ı̄stso'tokatatsix matsksı̄nım'axauaie, Nin'a nits'ksı̄nı̄maie. **37** Noe otsiksı̄s'tsikumı̄sts manistsi'piěsts, netoi' ak'anı̄sttsiiěsts Nı̄n'au okku'i oto'saie **38** Otsauomo'könaiokkeuasi ksökkum manı̄stau'yipiau ki manı̄stai'sı̄mipiau, manı̄stok'kemipiau manı̄sta'piköttükkipiau, itüp'itsiu annik' ksı̄stsikuik, Noe otsit'süppopı̄ssi akh'iosatsı̄s. **39** Ki matsksı̄nım'axau otsauomo'könaiokkeuasi ki itsau'inakuaiı̄stutuaiau; netoi' ak'anı̄stsiu Nı̄n'au okku'i oto'saie. **40** Natsitappiix akotümıtai'piiua insım'man: nituks'kümi ak'otoau, ki stsık'i ak'skıtai. **41** Natsitappiix akex' akitaipık'iakiau; nituks'kümi ak'otoau, ki stsık'i ak'skıtai. **42** Ün'nikiae mokökik: kimats'ksı̄nipuau annik' itai'ksı̄stsikumiopik kitsın'aimoau otai'akıtotopik. **43** Am'okä ı̄ksı̄nık', Napioyı̄s ı̄stökhsı̄n'auä otsksı̄nım'opi annik' itai'ksı̄stsikumiopik otai'akitotosi kōmos'iepı̄tsı̄ua ı̄s'taiüskskümiuopi, ı̄stai'saiepukıtsetsı̄mopi oko'ai ı̄stokitsım'i mökopokse'ı̄saie. **44** Ün'nikiae ük'aisüppuiapı̄stotosı̄k; kitsit'sisauaitatopuai, Nı̄n'au

okku'i ak'itoto. **45** Tükka' aumai'tükki ap'otükkiuă, ki mokök'i apotükkiuă annök' otsin'aim otinaiäts'okök oko'ai ūtsitappim'ix, mök'okomotokotðsax otso'osnoauësts?

46 Atsim'siu annök ap'otükkiuă, otsin'aim oto'saie otak'okonokaie netoi' it'ünitsistutsimaie.

47 Kitau'münistopuau, akokönitainaiäts'iuiae otoköna'i'nanists. **48** Ki annök sauum'itapotükkiuă, makotots'anissi u'skëttsipöppi ai'sümsiu nitsin'aim; **49** Ki makaumütüpauaiak'iüssi ot'opokapotükki max, ki makopoks'oyimüssi ki mak'opoksümimüssi ai'simix; **50** Annök' ap'otükkiuă otsin'aim ak'oto annik' kustsiku'ik otsauomüsks'këmosaie, ki annik' itai'ksëtsikumiopik otsauomüs'ksënniissi, **51** Ki akaiaketsin'iuiae, ki aiakokotsiuiae mök'itaupissaie otsitau'pipiax ksëstapokömotsitäppiansix: anim' ak'itstsiu asain'sinni ki satse'kënnani.

25 SPOTS' IM ūtsin'naiisinni aketum'anistsiau ke'pix ake'kuax, anniks'isk mat'tuyixk ot'anakimatsuauësts, ki itsux'iau mökota'tsemösau annök' ai'akokemiuă.

2 Ki nës'itsix mökök'iau, ki nës'itsix mat'tsapsiau. **3** Anniks'isk mat'tsapsixk nito'tsëmiau ot'anakimatsuauësts, ki, mattotükkiu'axau okke'anakëmatsës: **4** Ki mökök'ixk ipok'iotscmiau otanakimatsuauësts okke'anakëmatsis, kos'ix itsup'pitükkiu. **5** Annök' ai'akokkemiuă otai'sümsi, ikönai'okano'piiau ki ikönai'okax. **6** Ki itüt'sikiikokoi ikum'iüstutsip, sat'sik, ak'okemiuă ai'puksipu; Süksik' kôkotatsemössuai.

7 Itümokönaipuau'iau am'ox ake'kuax, ki ikön'itaisüppasuyinükiau otanakimatsuauësts. **8**

Ki mat'tsapsix an'ıstsiauax mokök'ix, kok'ınan
kitök'keanakımatsuai; tük'ka, nitan'akimatsınaněsts
ük'aiitsınikaiau. **9** Ki mokök'ix an'ıstsiauax, Sa;
matakakauo'ats ksěstün'un: Is'tapuk aumüts'kotükkix
kök'opumattosuai. **10** Ki otsakiaitapposau
mök'opumattosau, aiakokemi ito'to; ki anniks'isk
sopuiap'ıstotosıxk ipok'sipimiauaie okkem'sınni: ki
ai'okip. **11** Sako'okhtsi mat'tsapsix noküt'otoiau
ki an'iau, Nin'a, nin'a, kauai'pıxılkınan. **12** Ki
an'ıstsiauax, kitau'münıstopuaau kimats'ksınopuaauats.
13 Ün'nikiae mokök'ik', tük'ka, kimats' ksınipuaauats
annik' ksıstsiku'ık ki annik' itai'ksıstsikumiopik Nin'au
okku'i otai'akıttopik. **14** Spots'im ıstsın'naiisınni
netum'anıstsıu nıñ'au annök' piuo'ök, ki niniköt'tsiuax
otap'otomokix, ki ikotsiu'ax otsinan'ısts. **15** Ki tuks'kai
ikotsiu'aie nıñıtsi'i itawk'pumaupix ki stsık'i na'tokai,
ki stsık'i nituks'kai; ki könai'tappix itanistokotsiu'ax
manıst'okotsıstutsipiau; ki itau'matto. **16** Annök' ikuyiu'ok
nıñıtsi'i itawk'pumaupix itsı'stapu, ki itau'mütskotükkıu,
ki ikuyiu' stsık'ix nıñıtsix itawk'pumaupix. **17** Ki
netoi annök' ikuyiu'ök na'tokumi, ikuyiu' stsık'ix
na'tokümix. **18** Ki annök' ikuyiu'ök nituks'kumi itsı'stapu,
ki itatün'akiu ksök'kum, ki ai'ksasattomaie otsı'naim
otsıxkımım'iaie. **19** Otai'sımmosi, am'ox ap'otükkix
otsı'naimoauai itoto'yıñnai, ki ipokoks'tükimiuax. **20**
Ki annök ikuyiu'ök nıñıtsi'i itawk'pumaupix ito'to
ki ito'tsıpatopiau stsık'ix nıñıtsix itawk'pumaupix, ki
an'iu, Nin'a, kit'okök nıñıtsi'i itawk'pumaupix: Sat'sıt
nitokuinan' matsı'sıtsıx. **21** Otsı'naim an'ıstsiauiae,

kitōkhs'istiututükki, ökhs'apotükkiuă ki emün'apotükkiuă:
kitse'münüssatsipiau un'natosěsts, kitakřnai'atso
akauo'iěsts: Kitsňn'aim otse'tametüksňnni įstsipi'it.
22 Annök' iku'yiuök natoküüm itawk'pumaupix ito'to
ki an'iu, Nin'a, kit'okok natoküumi itawk'pumaupix:
Sat'sit, nimat'okuinani mats'istokai itawk'pumaupix. **23**
Otsňn'aim an'īstsiaie, kitōkhs'istiutükki, okhs'apotükkiuă
ki emün'apotükkiuă; kitse'münüssatsipiau un'natosěsts,
kitakřnai'atso akauo'iěsts: Kitsňn'aim otse'tametüksňnni
īstsipi'it. **24** Annök' ikuyiu'ök tuks'kümi itawk'pumaupi
ito'to ki an'iu, Nin'a kits'ksňno ksěsto'a kitse'ňnai,
kiküt'tomaisüppipumattopi kitai'pokiaki, ki
kiküttomauanit'apixipi kitomoi'pitükki; **25** Ki
nítsiko'pum, ki nitsit'tappo ki nitai'ksasat top
ksök'kum kitsinană itawk'pumaupi: Sat'sit, kňtsinan.
26 Otsňn'aim an'īstsiaie, kitsauum'apotükkiuă
ki kitsistap'apotükkiuă, kitsksňnoki nitai'pokiaki
niküttomai'süppipumattopi, ki nitomoi'pitükki, ni
kütтомauanit'apixipi: **27** Kumaukstauokotaišksňxau
au'awtsoomütskotükki x nitsix'kímimíx, ki nitsitotopi
nök'saitokuyitopi nitsinan'ix ki umut'okuyesix.
28 Mattomok'aie itawk'pumaupi, ki kotok' annök
iku'yiuök ke'pix itawk'pumaupix. **29** Anniks'isk
iku'yixk ak'okotaiau, ki otaksinanoaiau akauo'i: ki
annök' itsau'okuyiuök ak'otomoau annik' ooko'ösňik.
30 Ki īstüp'satüpiksňstsís ap'otükkiuă itsau'okuyiuă
ski'natsii: ak'itstsíu asain'sňnni ki satse'kňnani. **31**
Otak'ítotosi Nin'au okku'i otstsá'pňnasňnni ipokom'össau
otokönatsim'otokatatsix, ak'otümotokhitaupiu

ots̄stsap̄sso'p̄ots̄s: **32** Ki akok̄nipotamoi'piaiau
ik̄nai'okauua: ki aiakan̄staiaketaip̄ks̄staiau
em̄uk'ik̄naikuūn manistai'aketaip̄ks̄stopiax em̄uk'ik̄nax
ki apom̄uk'ik̄nax: **33** Ki akot̄p̄piuax em̄uk'ik̄nax
onet'ots̄s ki ap'om̄ukik̄nax otse'aks̄ssauots̄s. **34**
Om̄ux'ina akot̄um'an̄stsiuax anniks'isk onetots̄s
itau'pixk, Puk'sipuk, Nin'a otatsims'imix, ki
n̄n'naiis̄nni mats̄k' annik' kitap̄stutomokiik,
otsauomap'astutōssi ks̄k'kum. **35** Nitse'nots, ki
kit'okokipuau aau'ös̄n; nitse'naki, ki kitsit'tutokokipuau:
nitsi'piitappi, ki kito'tokipuau: **36** Nimats̄stotospa,
ki kits̄s'totosatskokipuau; nitokh'tokos, ki
kitsip̄s'kotokipuau; itai'okiakiopi nitsitau'pi,
ki kitsittotaakipuau. **37** Mok̄m'otsitappix
akot̄um'an̄stsiuaie, Nin'a, tsanistsi'i kit sits' In o
pin an kitau'nots, ki kits is' so pi Q an? Ki kitse'naki,
ki kitiitakopinan. **38** Tsan̄sts'i'i kits̄ts'ínop̄inan,
kitsi'piitappiisi ki kito'tos̄n̄n? Ki kimats̄stotospa, ki
kits̄stotos'atskop̄inan? **39** Tsan̄sts'i'i kits̄ts'ínop̄inan
kitai'okhtokos, ki kitsitau'p̄issi itai'okiakiopi ki
kitsito'taatos̄nan? **40** Ki om̄ux'ina ak'an̄stsiuax,
kitau'mün̄stopuau kanistitüp̄stutsipuai tuks'kúma
in̄ux'ts̄ma am'ox n̄x'okoax, kitan̄sts'istutomokipuau.
41 Akot̄um'an̄stsiuax anniks'isk ote'aks̄sauts̄s
itau'pixk, is'tapuk em̄ütskax möksēnsau, ūksustsinasii
is'tapuk, ek'aisep̄ts̄stotomoiiauax au'tutsokiuă ki
oto'tokatatsix: (*aiōnios g166*) **42** Tük'ka, nitau'nots, ki
kimats̄ssok'ipuaua: nitse'naki, ki kimat'tutukkokipuaua:
43 Nitsi'pitappi, ki kimat'otokipuau: nimats̄stotospa,

ki kimats̄istotosats'kokipuaua: nitokh'tkos, ki nitsitau'pi itai'okiakiopi, ki kimat'sip̄skotokipuaua.

44 Osto'auai ak'otūman̄stsiauaie, Nin'a Tsan̄stsi'i kits̄ts'īnop̄nan kitau'nots, ki kitse'naksi, ki kit'sipitappisi, ki kitokh'tkosi, ki kitsitaup̄ssi itai'okiakiopi kōkstaikawk'an̄stotōs̄nan? **45** Ai'akotūman̄stsuiax, kitau'mūn̄stopu au kan̄ist'saiitüp̄stutsipuai tuks'kūmā inūxts̄ma amox, kimat'an̄sts̄stutomokipuaua. **46**

Ki am'oxi aks̄istüp̄pitappo'iau ūsk's̄tauks̄istototsipi: ki mok̄om'otsitappix akittappoiau ūsk'sipaitappiis̄nni.

(aiōnios g166)

26 KI itūn̄istsiu, Jesus otaiks̄iste'poattos̄ests am'ōsts epo'aws̄sts, itūn̄'istsiuax otūks̄in̄imatsax, **2**
K̄itsks̄inipuaau aisto'kūssi ks̄istsiku'ists ak'itstsiu passover, ki N̄in'au okka'i itaumūts'kau mōk'ītsiks̄stoxōsi. **3** Omūk'atoiapiekuaax, ki ais̄nakix, ki matap'pix ots̄n'aimoauax itūmitüp̄paumooiau sp'a'toiapiekūn Caiaphas oko'aii. **4** Ki ai's̄its̄ipsattseiau mōk'anistokotsis̄immiotoōsauaie Jesus, ki mōk'itsenitōsauaie. **5** Ki an'iau, pinīts'ts̄s oye'tani ītsiks̄s'tsikui ökskakūm̄istsik̄niau matap'pix. **6** Jesus otsitau'p̄issi Bethany, Simon leper oko'ai otsits̄ipsts'taup̄issi, **7** Ake'ua itoto'aie, ipa'tükkiu alabaster atūxak'sin puye' itsūp'patomaie, akai'īnxk̄masiuiae, ki otau'yisaie itsita'suyin̄nmaie otokōn'iae. **8** Ki otūks̄in̄imats'ax ots̄n̄is'saxaie, īstse'tükkiax, ki an'iau mauk'ets̄nikatopi? **9** Am'ok ipum'atotopi īs'taiekekaiīxk̄masiuopi, ki k̄im'atapsix īs'tauokotaupiauaie. **10** Jesus

otokh'ts̕im̕si, an'̕sts̕iuax, kumauk'sauaiks̕ixinoauaiisks̕ix
ake'uā ōkh'siu nitap̕stutu'yipi. **11** Ks̕esto'au,
k̕imatapsix kit̕usk'sauopoksemokoiau; ki n̕esto'a
kimat'usksauopoksemokipua. **12** Am'ok puye' nost̕um'i
ots̕ita'suyin̕issi its̕tuts'imaie mōk̕tsopuiap̕stutuy̕issi
n̕okitak'itsasi. **13** Kitau'mūnistopuau am'oi
ōkhs'its̕niks̕inni amian̕stan'̕stopi kōn̕us'ks̕okkumā,
am'ok, am'o ake'uā otap̕stutu'spi ak'̕utan̕stomaie,
mōk̕it̕usk̕s̕inoōsi. **14** Na'tsikoputsix, tuks'kūmā, an̕stau
Judas Iscariot, itappo omuk̕atoiapiekua, **15** Ki an'iu,
tsan̕stap̕pi kitak'okokipuai, ki nitakit̕p'omutskau
ks̕esto'au? Ki nitsi'tuyiauaie niip̕pii ks̕ixix'k̕im̕x. **16**
Ki annik' itot'apsatsim mōk̕itamūtsk̕osaie. **17** Ke'tani
kūt'taikop̕tstsii, ̕stotom'iks̕tsikui, usks̕in̕mats'ax
itoto'iau Jesus, ki an'̕sts̕iauaie, Tse'a kit̕stapa
kōk̕sopuiap̕stutos̕nan kōk̕k̕itsoy̕si passover? **18**
Ki an'iu ̕s'tapuk akap'ioy̕s, ki om'um̕ n̕in'auum̕
an̕stok', Nin'a, an'iu, nitsiks̕stsikum'i aststsi'u: koko'ai
nit̕us'ks̕in̕matsax nitak'opoksoyimaiau passover. **19**
Ki usks̕in̕mats'ax man̕stan'̕stopiax itan̕̕sttuts̕miax;
ki its̕po̕ts̕stuts̕miau passover. **20** Ki otau'tukkusi,
ipokitau'pimiua na'tsikoputsix. **21** Ki otau'y̕sau,
an'iu, kitau'mūnistopuau tuks'kūmā ks̕esto'au
kitakaum̕ts'kauki. **22** Ki eks'kai̕kikin'etukkiau, ki
ik̕onau'mūtūpan̕stsiauaie, Nin'a n̕esto'akats? **23** Ki
an'iu, annōk okit̕s̕s̕ nitopoks̕stap̕imakemauok kos'i
nitakaum̕ts'kau. **24** Nin'au okku'i itan̕sts'itappo
nits̕in'awpi: ak'it̕pokapiu annōk' n̕in'auōk im̕ts'kaiuōk
Nin'au okku'i! Kūt'taipokaiiuopi annōk' n̕in'auōk,

ſ'staōkhsiuopi. **25** Judas anni'ſsk itſe'mūtskaukisk, itūm'anīſtsiuiae, Nin'a něsto'akats? An'īſtsiuiae, kitan'i. **26** Ki otau'yīsau Jesus ito'tsīmaie ke'tani ki itatsīm'īstutſīmaie, ki itaumin'īmaie, kī ikotsiu'ax ūskšīnīmats'ax, ki an'iu, Matsīk', oyik'; am'oiauk nostūm'i. **27** Ki mat'tuyiuiae kos'i ki thanks ikotūk'kiu, ki ikotsiu'ax, ki an'iu kōnai'simattok; **28** Am'okauk nitsa'apūn, mananīſts'etoksīnni itūp'itsiu itsai'kimskau akai'tappix otsauum'itsitappiisuuauēsts mōk'sinīsēsts. **29** Ki kitan'īstopuau nimatakūtsīmattopā am'ok mīniokke sauomo'pokitsipstsīmattomīnaniki manīs'si nin'a ots'īnnaīsīnni. **30** Ki otinik'sau natoi'īniksīnni itūp'sūxiau nitum'moyi Olives. **31** Jesus itūm'anīſtsiuax, něsto'a kītak'okōnūsskīmskūkipuau annok'ā koko'ikă: tūk'ka, sīn'aip, nitak'auaiakiau annōk' ūsk'skūmuōk emūk'ikīnax, ki ot'omūkikīnauāsīnnna īsto'mūkikīnax akūneto'iau. **32** Aiksistatsipuau'eniki kitakitūpotoma'topuau Galilee. **33** Peter an'ītsiuiae, ikūm'okōnūstsskīmskūkissau ksěsto'a, nimat'akīstsskīmskūkipa. **34** Jesus an'ītsiuiae, kitau'mūnīsto, Annok' koko'ik otsauomit'awkkumsi nipuau'ā nioks' kai kitakani kimatsksīnok'ipa. **35** Peter an'ītsiuiae ökskakūmopoks'eniop, nimat'akanipa kimatsksīnopa; neto'i ikōnau'aniiax ūskšīnīmats'ax. **36** Jesus itūmitūpopokomiuax Gethsemane an'īstop, ki an'ītsiuax otūskšīnīmatsax, annom' stau'pik, nitakittappo omim' nōkītūt'tsīmoiikasi. **37** Ki mat'tuyiuax Peter, ki Zebedee otsistok'iokuyix, ki itaumūtūpīkīkīn'etukki ki itau'mūtūpeikapitsitau. **38** Itūm'anīſtsiuax nitsitūpīkīkīnetukki e'īnsīnni; annom'

stau'pik, ki ḍk'itūskskatūkkiop. **39** Ki pa'tsištūpaatsiuax, ki ūsstokopi'u ostoks̄s', ki itūt'ts̄moiikau ki an'iu, Nin'a, ikūm'okotsitssts̄ssi am'oi kos'a ūnnianist̄s'tūpipotoōssi; nimatakitsitan'ats, ks̄esto'a kitak'itsitan. **40** Ki matskitoto'ax otūks̄nimats'ax, ki ikon'oyiuax oto'kaniax, ki an'ītsiuiae Peter, Awx'ats? Kikūttaukotūskskūmmokipa tuks'kai itai'ks̄stsikumiopi? **41** Mokōk'ets̄k ki a'ts̄moiikak, kōkstaitsip̄ssuai ūssaks'ks̄nūks̄nni; sta'aw itsitsi'tatomaie ki ūx'isakuyi matsu'uats. **42** Ki mats'īstapu ki itūt'ts̄moiikau, ki an'iu, Nñ'n'a, am'oi kos'a sauomot'ais̄mmieniki sauom̄s'tūpipotomokoeni, k̄itak'itsitan. **43** Ki mat'oto ki mat'okonoyiuax otsok'asax: tūk'ka ūssoks̄m'au oōps'puauax. **44** Ki itsk̄tsiuax, ki mats'īstapu, ki nioks'kai itūt'ts̄moiikau, ki netoi' au'aniu. **45** Itūm'itotoiax otūks̄nimats'ax ki an'ītsiuax okak' annok, ki iss̄k's̄stsikok: sat'sik aststs̄iu' itai'ks̄stsikumiopix, ki Nin'au okku'i itūp'aumūtskau sauuum'itsitappix otsu'auēsts. **46** Nipuak', ḍkittāppau'op: annōk' nitakaumūts'kaukōk aststs̄iu'. **47** Ki otsa'kiai epuyissi, Sat'sik, Judas, na'tsikoputsix tuks'kūmā ito'to ki akai'tappix ipokom'iauaie inus'stoanix ki sōks̄s'ts̄sts ipa'tūkkix, itototoiau omūk'atoiapiekuax ki matap'pix ots̄n'aimoauax. **48** Ki annōk' imūts'kaiuōkaie ikotsiu'ax apsto'sinni, ki an'iu, annōk' nitak's̄innauskippauōk, an'nōkauk: mi'eenok. **49** Ki ikōm'itoto Jesus, ki aniu, Hail, Nin'a; ki its̄n'nausk̄ppiuiae. **50** Ki Jesus an'ītsiuiae, Napi'ā, kumauk'sipuksipuks̄iks? Itūmitoto'iauaie ki een'iauaie Jesus, ki mat'tuyiauaie. **51** Ki sat' sit, anniks'isk ipokom'iskaie Jesus, tuks'kūma itsitūpik̄ns'tsakiuaie

otsin'usstoan itsau'tuyiuiae, ki sp'a'toiapiekūn
tuks'kumi otap'automok ot'auaiakiokaie, ki kōk'sin̄maie
okhtok'isai. **52** Jesus itūm'an̄stsuaie, kitsin'usstoanā
otsits'tsipi īststsi'is; anniks'isk matap'pixk mat'tuyixk
inus'stoan, inus'stoan itax'enittaiau. **53** Kit'stapa
nōkūttokotsitüp'ats̄moiikani nin'ā, ki annok' nōk'okuyissi
ots̄tsks̄stsikoputsix legionix otatsim'otokatatsix?
54 Tsa akokototūmun̄sts̄stutsipa natoi'sinaks̄sts,
mōk'itūn̄sts̄ssi? **55** Neto'ik itai'ks̄stsikumiopik Jesus
an̄stsuaax akai'tappix, kikūt'an̄stsipuksipa'akipuaua
kan̄ist'sitappopuau kōmos'iep̄tsi annōk' pa'tükkiuōk
inus'stoax ki sōks̄s'ts̄sts, kōk'otoksuai?
An̄ts'tsiks̄stsikuīsts kitopokau'pimopuau
omūk'atoiapoyis kōkūks̄sin̄mats'opuau ki
kimatseen'okipuauā. **56** Ki am'ostsk ikōnaīstutsipi
mōks'en̄pan̄stosau prophetix osinak'suauēsts.
Ikōnūks̄sin̄matsax itūm'skittsiau ki ai'ts̄mmutaiau.
57 Ki anniks'isk een'ixkaie Jesus itüp̄piuaie
Caiaphas, sp'atoiapiekūn, itomoi'piawpiau
ai'sinakix ki omūks'īmix n̄n'ax. **58** Ki Peter
piaapūtsitüp'a'tseuaie sp'atoiapiekūn oko'ai, kiitsipim'
ki ipokau'pimiuax ap'otükkix mōkitokonai'n̄si. **59**
Annok', omūk'atoiapiekux ki omūks'īmix n̄n'ax
ki ikōnau'kōkits̄max, īstüp'iks̄stapen̄pan̄iss̄nni
ap'sats̄miau mōks'enit̄sauaie Jesus; **60**
Ki matokonim'axau; otsito'tosax akai'tappix
aiks̄stapen̄panix, matokonim'axau. Sako'okhtsim
ito'toiau na'tsitappiix ai'tapks̄isen̄panix, **61** Ki an'iau,
am'o nin'au an'iu nitokot'opüks̄nip Ap'istotok'iuā

otatoi'apioyis ki nitokot'sokapštutsip nioks'kai
ks̄stsiku'i. **62** Ki Sp'atoi'apiekuūn itsipau', ki
an'̄stsuaie, kitakstaie'puyipa? Tsan̄stapiu'a am'ox
kitse'nūpanipiau? **63** Ki Jesus matsepuyiu'ats. Ki
Sp'atoi'apiekuūn mat'an̄stsuaie, kita'tauūnisto
Āp'istotokiua ipai'tappiuā, kōk'aniks̄nan ikūm'ūmeniki
Christ, Ap'istotokiua okku'i. **64** Jesus an'̄stsuaie,
kitsemūniani; ki kitan'̄sto sako'okhtsim kitaks'̄noauai'̄ni
Nin'au okku'i, otsitau'p̄issi otūmap's̄nni īstset'ots̄si
ki umutsipuk'sipusi Spots'im ītsisoks̄s'tsikūsts. **65**
Sp'atoi'apiekuūn itūmai'pinotsim̄ests ots̄stotos'̄sts ki
an'iu, itūpepo'atomaie Ap'istotokiua; nitak'otskip̄nana
stsik'ix e'ēnūpanix? Sat'sik, kikai'okhtoauau
oks̄s'tapiniköttsimani. **66** Tsa kit'stапuauā?
An'iau, mōks'ēnsi. **67** Itūm'itaisokuttūtsiauaie
ostoks̄s'aie, ki oto'aūsts its̄tauaiak'iauaie: ki stsik'ix
omi'ts̄xik̄nstspaūsts its̄tauaiak'iauaie. **68** Ki an'iau,
ks̄sto'a Christ e'ēnūpanik̄nan, Tükka' k̄tauaiak'ioka? **69**
Annok' Peter sauauts'im itau'piu, ītok̄tsim'i p̄istots'im:
ki ake'kuūn itoto'aie, ki an'iu, ks̄sto'a kitopokom'au
Jesus Galilee ītsitappim'i. **70** Ki p̄aiot'an̄stsuaax
matap'pix nimatsks̄noau'ats nimatsks̄nipa kitan'ipi
71 Ki otsitūp's̄uxsi k̄tsim'iapioȳs, stsik'i ake'kuūn
nan'nuyenae ki an'̄stsuaax anniks'isk matap'pix
itau'pix, ani'o nin'au nokūt'opoks̄simuaie Jesus,
Nazareth ītsitappim'i. **72** Ki mata'toūniu, ki an'iu,
nimatsks̄n oau'ats n̄in'au. **73** Ki otai'p̄ists̄ks̄sūmmosi
anniks'isk itai'puyixk itoto'iauaie, ki an'̄stsuaiae
Peter, E'mūniu, ks̄sto'akauk tuks'kūmā: kitse'poaws̄sts

kitse'ěnūpaniki. **74** Itūmaumütüpipako'sñepuyiu, ki itaumütüpüttau'ňniu, nimats'ksñoau'ats nňn'au. Ki nípuau'ă sokít'okumi. **75** Ki Peter ūksñin'm'aie Jesus ote'poawsinniaie, annik' itanís'tsiuaie, otsauomokh'kumsi nípuau'a nioks'kai kitak'ani kimatsksñokipats. Ki itsúx'iu, ki itsok'auasainiu.

27 OTAP'INÖKKUSI, kõnau'mükatoiapiekuaax ki matap'pix otsín'aimoauax itüp'okökitsímaiau Jesus möks'enitössauaie; **2** Ki otai'ūksipistössauaie, itünistüppip'iauaie, ki itüp'aumütskaiauaie Pontius Pilate, anni'isk nňnai'isk. **3** Judas, anni'isk otse'mütskaukisk, otsínno'ōsaie, otanís'sax möks'eensi, itsisauai'tsitau, ki mat'skittotsipotuyiuax omük'atoiapiekuaax ki omüks'imix nňn'ax niyp'pix ksixix'kimix, **4** Ki an'iu, nikai'sauumitsitappi nitse'mütskatop mokóm'otsaapünni. Ki an'iau, Tsanistappi nitokanistappikipřnan'a? Ksěsto'a kitak'satsip. **5** Ki itsipsts'istüpapiksistsiuax ksixix'kimix omük'atoiapoyiš, ki itsis'tapu, ki itsiko'köpsiu. **6** Ki omük'atoiapiekuaax mat'tuyiauax ksixix'kimix, ki an'iau, matókhsiu'ats ök'itsüppitsösau atsím'isokaiiš, tük'ka aa'pünni ipum'attomiau. **7** Ki itau'kökotomotseiau ki itopum'attomiau potter otsín'simman, pie'tappix mok'itstsösau. **8** Ũn'nikaie itüsks'unnistainiköttop a'apünni istsin'simman. **9** Itumeěnūpanistomaie annik' otan'ipikaie Jeremy prophet, ki an'iu, Ki mat'tuyiauax niyp'pix ksixix'kimix, umutopum'attopiaie annök' Israel itüniau ünni mōkanistsixkimas; **10** Ki itopum'attomiauaie potter otsín'simman, nanistün'ik Ap'istotokiua. **11** Ki Jesus paio'tsipuyimiuaie,

nřn'aii; ki nřn'auă ai'süppoõttsesattsuaie, ki
an'iu kikütam'ipa Jews otsřn'aimoauai? Ki Jesus
an'řstsuaie, kitan'i. **12** Ki Omük'atoiapiekuax ki
omux'řinax ote'ěnřpanřstřsauaie, matsepuyiu'ats.
13 Pilate itřum'anřstsuaie, kiküttaisauokhtoau'axau
akauo'yi křtse'nřpanikořsts? **14** Ki tuks'kai epo'awsřn
matanřstsui'atsaie; ki Nřn'auă eik'skaietřukkiu. **15** Annok'
oye'tani nřn'aua itřusksaipotoyuuaie tukskřum'i eěn'naii
ot'statauaie matap'pix. **16** Annik', nannan'attsiau
tuks'křumi eěn'naii, Barabbas an'řstau. **17** Ŕn'nikiae
otokřnau'mořsax, Pilate itřunřtsiuax, Třkka'
křt'statauă křoks'ipotomosuai? Tsřktau Barabbas,
tsřktau Jesus, annřk' anřstauřk Christ? **18** Třk'ka
řsksřnřm'aie umutsiksřssat'siuřsau, itaumřts'kau. **19**
Otsitau'řssi okřk'itsimani řstsiso'přotsřs, otokem'an
itřupřt'okřttsuaie ki an'řstsuaie, pinotokan'řstappikit
om'ř mokřom'otsitappiuř: třk'ka akauo'iěsts nit'okuyipists
pu'řnasřsts ni'papaukanřsts annok' ksřstsiku'ik, osto'i
itots'tsiěsts. **20** Ki omük'atoiapiekuax ki omřx'řinax
eikakřmattsuaux matap'pix mřk'aukřmřnřstřsauaie
Barabbas, ki Jesus mřks'eřnsaie. **21** Nin'auă
an'řstsuaix, Třkka' na'tokřmix kitstatauau'a
křoks'ipotomořssuai? An'iau Barabbas. **22** Pilate
an'řstsuaix Tsa nitakřnnřstutoau'ats Jesus, anřstauřk
Christ. Iřkřn'auanřstsuaie, ůnnianřstauaiřstais.
23 Ki nřn'auă an'iu, kumauk'anřstauaisksřks?
Tsanřstapiu'řts otsauum'itsřstutřksřnni? Ki akauo'yi
itsokse'puyiau ůnnianřstauaiřstais. **24** Otsřnřs'si,
otsau'otokanřstappikřssaie, ki otai'akitsřssi šřsinata'pii

ito'tükkiu okke', ki itūs'tsímmiu otsipot'aipuyimōsax matap'pix, ki itūniu', nimat'ototoimoko'ā am'o mokōm'otsitappiaā otsa'apūnni: ksěsto'auā sat'sík.

25 Itūmokōnai'puyiau matap'pix, otsa'apūnni ūnnianīsttots'tsīsaie něstūn'an ki no'kosňanix. **26** Itūmipo'tomoyiuax Barabbas: ki otai'ksīstīstsipřsōsaie Jesus, emüts'kaiuaie ōksiksš'toxōsaie. **27** Ninauā otseěnnakem'ix itüpřp'iauaie Jesus itokōno'paupi, ki itokōnaumoi'piiau eěn'nakex. **28** Ki itsau'tomoyiauaie otsīstotos'ītsaie, ki mawks'isokōsīmi itsūps'kaiauaie. **29** Otai'amitsīnssau ksīssiīstsūmmokōni, itsīs'tsūmmokiauaie ki apai'i itstom'iauaie onet'otsīsaie: ki auanaukopřstuksš'akōttsiauaie, ki ai'ksīstapanīstsiauaie, ki an'iau, Hail, Jews otsīn'aimoauai! **30** Ki ai'sokotuttsiauaie, ki matsīmiau apai'i ki otokōn'iaie itsitau'aiak iauaie. **31** Otai'ksīstsiksīstapanīstūsauaie, asso'kōsīmi itsauts'imiauaie, ki otau'ūtsisokōsīmaie itsūps'kaiauaie, ki itsīstapřp'iauaie mōk'auaiistasauaie. **32** Ki otsūks'au, ikonoyiauaie nīn'aii Cyrene istsitappim'i, otsīnikōsim Simon: ūsskuopa'atsiauaie otauai'staksīn,

33 Ki otsito'tosau Golgotha an'īstop, itokīsasiīk, mūksikinūkotokōnik, **34** Ikotsi'auaie moksīmatossaiaiī' īstspoku'yi ki gall ipa'sokasuyinīmiauaie: ki otūt'totsīsaie, mat'skaksīmattom'atsaie. **35** Ki itau'aiistaiiauaie, ki otsīstotos'īsts, ki aiaketotsipiests, itsi'kōtsotsiěsts: mōks'eěnūpanīstosi annik' otan'ipik prophet, itai'aketotsipiěsts nitsīstotos'īsts ki itsi'kōtsopnaaiua.

36 Ki ito'piiau ki ūs'sūmmiiauaie annim'; **37** Ki itstom'iauaie otokōn'i spots'i ksīs'tapanīssīnni

sinaip', Am'ok Jesus, Jews otsin'aimoauai. **38**
Na'tsitappix kōmos'iepitsix ipauai'istauax tukskūm'i
onet'otsisi ki stsik'i otse'aksissautsī. **39** Ki
anniks'isk itsits'skuixk au'kapsitsipsatssiauaie, ki
auauūkia'pīxīau, **40** Ki an'iau ksēsto'a annōk'
ipūxīn'īmōk omūkatoi'apioyīs, ki nioks'kai ks̄stsikuīsts
itsiksīst'apīstutsimōk, kōmotse'piosit. Ikūm'ūmeniki
Ap'istotokiuač okku'i īnīsa'atoat auai'staksīn. **41** Neto'i
omūk'atoiapiekuax netoi'nitaiksīstapanīstsiauaie,
kiai'sīnakix ki omūx'īmix ipokaniau, **42** Kōmotse'piuax
stsik'ix ki matokotsikōmotsepiosiu'ats. Ikūmūm'īssi
Israel otsin'aim, ūnanistsīnnīsa'atos auai'staksīn, ki
nitakaumai'tauūnan. **43** Au'maituyiuiae Apīstotoki'i:
annok' ūnnianistsikōmotse'piōsaie, maksinan'attūsaie:
tūk'ka iūniu', nēsto'akauk Ap'istotokiuač okku'i.
44 Kōmos'iepitsix ipok'auaistapixk neto'yistsk
nokūtsitūp'apiximiauēsts okhpe'kīsts. **45** Nau'yi
itai'ks̄stsikūmiopi konūs'ksōkkumā itūp'skinatsiu
piksu'yi itaiksītsikumiopi. **46** Ki otsipik'susi
itai'ks̄stsikumiopi, Jesus aisokse'puyiu. Ki itūni'u, Eli, Eli,
lama sabachthani? Annik' ito'kīsasiik, Nitap'īstotokim,
Nitap'īstotokim, kumauk'skīkiks? **47** Stsik'ix itai'puyīxk,
otokh'tsīmsau', an'iau, Am'o nīnau nan'nikōttsiuiae Elias.
48 Ki tuks'kūmā itauks'kasiu ito'tukkiu ai'ksīppuyīnip,
ki ito'kīmuiae ītsipoku'yi, ki itstom'aie apai'i, ki
ikotsiu'aie mōksimattosaiai'i. **49** Stsik'ix an'iau, ki'ka,
ōk'satsip maks'ikūmipuksipusi mōksikōmotse'piūsaie.
50 Jesus ota'atsoksepuyīssi, itaumūts'kaiuaie Sta'aw.
51 Ki Sat'sit, omūk'atoiapioyīs itsi'koksok'iakiopi

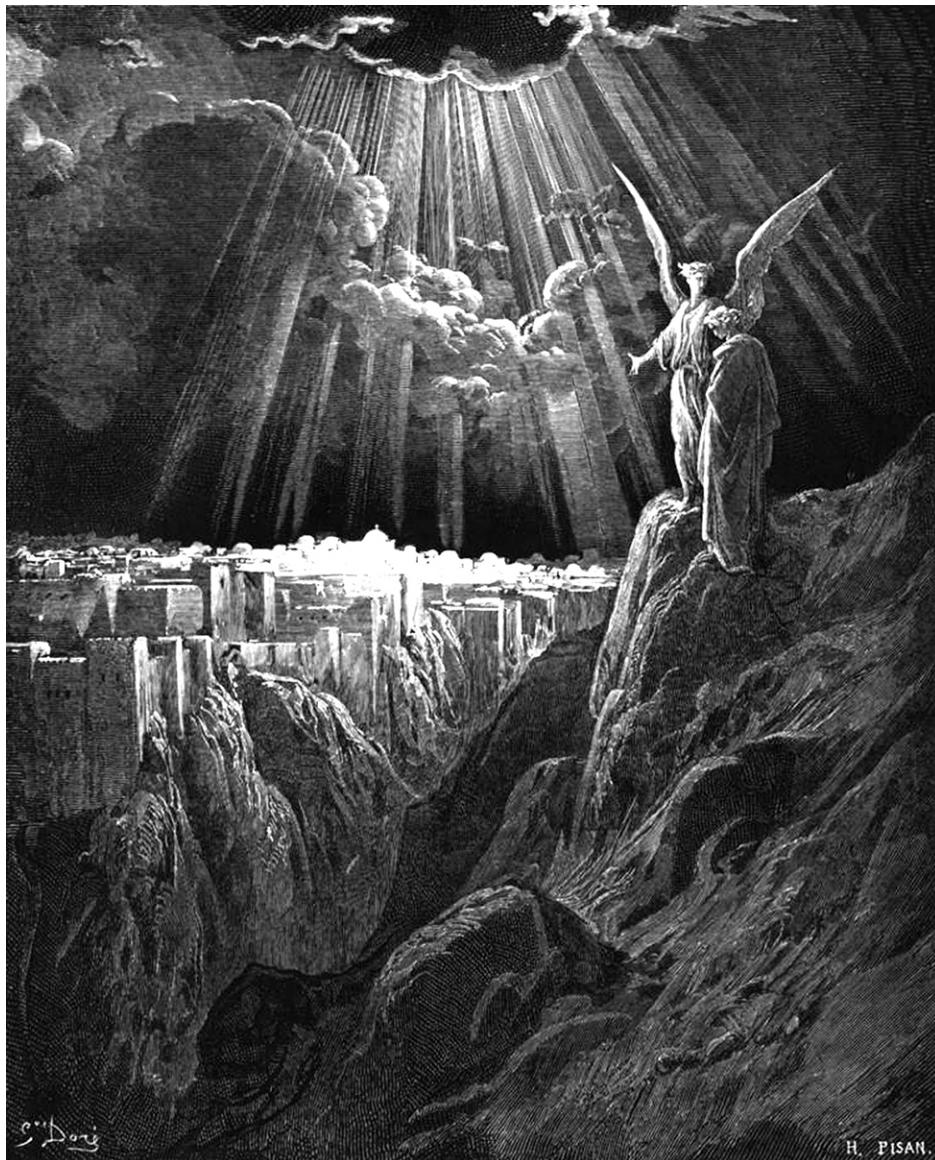
ai'aketsňnikau, spots'im itots'ipinikau; ki ksök'kumă itsi'papuyiu, ki ok'otokskuïsts ai'aketopiiau; **52** Ki a ken 'i man ists kau'opiau; ki atsím'six anniks'isk ai'okaxk akaiěm ostüm'oauěsts itsipuau'ax, **53** Ki ota'atsipuawsí Jesus, itsux'iau aken'imanísts, ki itüp'ipimiau atsímakap'ioyísi, ki otsínok'oaiau akai'tappiix. **54** Annok' eěnakin'au'ă, ki otopokom'ixk, otopokús'satükkiimaxk Jesus, otsínno'ösau ksök'kumi otsi'papuyiisi, ki otsíní'sau annists'isk ūstutsip'istsk, eks'kaikopumiau, ki an'iau am'o emün'iümu Ap'istotokiuă okku'i. **55** Ki akai'tappix akex' pie'tsi itüs'sümmiauaie, anniks'isk itotopokiuo'iixk Jesus Galilee, ki apotomoyiixkaie: **56** Ki ipokom'iauax Mary Magdalene, ki Mary, James ki Joses oksís'toauaii, ki Zebedee okku'ix oksís'toauai. **57** Otau'tükkussi, akotsin'auă Arimathæa istsitappim'i anístau Joseph, ito'to, tuks'kúma Jesus otüsksňimats'aie: **58** Itappo' Pilate, ki iköm'önistomaie Jesus stüm' i aie. Pilate itümün'iu mőkaumütskatosiae mostüm'i. **59** Ki Joseph otots'issi mostüm'i, itsíssso'monímaie ksíxistokh'aipítsi, **60** Ki itsípststotomaie otauút'sinani aken'iman, maniu'aie, annik' itatün'ipik ok'otokskui: ki omük'okotoki itüp'auapímuiae aken'imaní istokitsím'i, ki itsístapu. **61** Ki Mary Magdalene, ki stsík'i Mary, itotau'piauaie aken'imaní. **62** Ki annik' ksístsiku'ik otókhs'apístutosau, mat'apinókkusi, omük'atoiapiekuax ki Pharisees ikönítoto'iauaie Pilate, **63** Ki an'iau, Nin'a, nitüsksksnípřnan om'ă ai'pístsíksístutükkiua otan'ipi, otsakiaitap'piisi, nioks'kai ksístsiku'i nitak'aatsipuau. **64** Anit' ökhs'istutsíssí aken'imaní nioks'kai

ks̄stsiku'̄sts, ot̄s'ks̄n̄matsax m̄kstai'sepiotosax, m̄kstai'k̄mosā'̄sax, m̄kstai'an̄stosauax matap'pix, ūk'aipaua: ki sako'ipats̄stutuks̄nni aks'ist̄ups̄k̄ts top matom'ipats̄stutuks̄nni. **65** Pilate an'̄sts̄iuax mattok'au ēn'akex; īs'tapuk, mi'̄stutsik. **66** Ki itappo' iau, ki mi'̄stuts̄miau ake'niman, īsksk̄um'iauaie ok'otoks̄kh'sep̄stan, ki ̄sts̄i'iauaie ēn'akex.

28 ISS̄K'S̄STS̄KUYII ks̄stsiku'i otai'ksiuosaie, otaum̄t̄papinōk'kusiae īss̄k'atoiks̄stsikui, Mary Magdalene ki sts̄k'i Mary itoto'iau m̄oks'̄nīsau ake'nimani. **2** Ki, sat's̄it, ks̄k'kumā ai'papuyiu: tūk'ka Ap'̄stotokiua oto'tokatats̄ spots' im its̄nn̄sso'īnai, ki ito'to ki matskoap'imiuaie ok'otoks̄kh'sep̄stan ki itop'aiuaie. **3** Ostoks̄s'si netoinitai'natsiuiae popos'ists, ki kaii'ks̄stotosiu neto'i kon'skui: **4** Ki ūsks'katūkkix stun'noyiauaie, ki ai'papuyeian netoi'nitsiuau enix'. **5** Ki oto'tokatats̄ an'̄sts̄iuax a kex', piniko'puk; nits'ks̄nip kitap'ūss̄umm̄auau Jesus annōk' kaīs'toksauōk. **6** Mats̄nakuaiēm'ats: tūk'ka, ūk'aipaua otan'ipi. Puk'sipuk, sat's̄k otsit'sipi N̄n'ā. **7** Ki k̄pi'tappoak, ki an̄stok'ax ot̄s'ks̄n̄matsax otse'̄ns̄nni ūkaipua'atomaie; ki, sat'sit, kitse'tomomattaak Galilee; omim' kitak'its̄nnoauau: sat'sik, kikau'an̄stopuau. **8** Ki itsik̄p'̄stupaatomiauaie ake'niman ai'kopumau, ki eks'kaetametūkkiau; ki auks'kasiau mokitots'ipotosauiae ot̄s'ks̄n̄matsaxaie otse'poaws̄niaiae. **9** Ki otsitappo'sauax m̄kits̄nn̄nikoōsauax ot̄s'ks̄n̄matsaxaie, s̄um'miš, Jesus ito'tatsemiuax ki an'̄sts̄iuax All hail! Ki ito'toiauaie ki ēn'̄miauaie okōt's̄istsaie, ki ita'ts̄imm̄mmiauaie.

10 Jesus itüm'itün̄stsieuax, Pinikopuk; m̄š'tapuk, an̄stok'au n̄ix'okoax mōk'ittapposau Galilee, ki omim' nitak'itsnokiau. **11** Annok' otsa'kiaitapposau, süm'm̄š, sts̄k'ix ūks'katükii itoto'iau akap'ioȳs, ki aitsn̄nikoyiauax omük'atoiapiekuax nitap'ii. **12** Kiotokönau'moösau ki omux'ínax otokönai'puȳsau, ikotsi'auax eén'akex akaičm'i itawk'pumaupix, **13** Ki an̄'stsiauax, ünnik' otüs'ks̄m̄matsax nitsa'kiaokasňan, sepioto'iax ki itsikōmos'attsiauaie. **14** Ki n̄n'a okhts̄s'saie, nitaksemňan ki kitakitsikōmotse'piopřnan. **15** Mat'toyiauax itawk'pumaupix, ki otsks̄nímatseipuauaiax iia'tuts̄miau ki annik' aniss̄n'nik Jews sa'kiauan̄stomiax.

16 Nitsi'koputsiax otüs'ks̄m̄matsax itappo'iax Galilee nitum'mo, Jesus otan'ístopi. **17** Ki otsinno'ösauaie itatsim'm̄mmiauaie: ki sts̄k'ix sai'etükkiax. **18** Ki Jesus ito'toax ki ai'sitsipsattsiuax, ki an̄'stsiauax, könau'tümapsinni spots'im ki ksök'kum nit'okoko. **19** Ün'nikaie, ūs'tapuk, ūks̄nímats'okau könau'mian̄stsitappii, ūs'tapinokau niniköt'tokěsts otsin'ikösíměsts kín'un, ki okku'i, ki ats̄m'istaaw: **20** Isks̄nímats'okau mōk'satsisauěsts křtan'ístopuauěsts; ki sat'sit, kitūks'opoksemopuau an̄stsiks̄tsikuěsts aiksiuo'si ksök'kum. (**aiōn g165**)

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Siksiká at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, "*As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him.*" Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, "*And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned.*" So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, "*Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth.*" 2 Timothy 2:15. "*God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,*" 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Síksiká at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonomous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Blackfoot---Matthew/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aīdios

Romans 1:20
Jude 1:6

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aiōn

Matthew 12:32
Matthew 13:22
Matthew 13:39
Matthew 13:40
Matthew 13:49
Matthew 21:19
Matthew 24:3
Matthew 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

aiōnios

Matthew 18:8
Matthew 19:16
Matthew 19:29
Matthew 25:41
Matthew 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēsē

Romans 11:32
Geenna
Matthew 5:22
Matthew 5:29
Matthew 5:30
Matthew 10:28
Matthew 18:9
Matthew 23:15
Matthew 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
James 3:6
Hadēs
Matthew 11:23
Matthew 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9

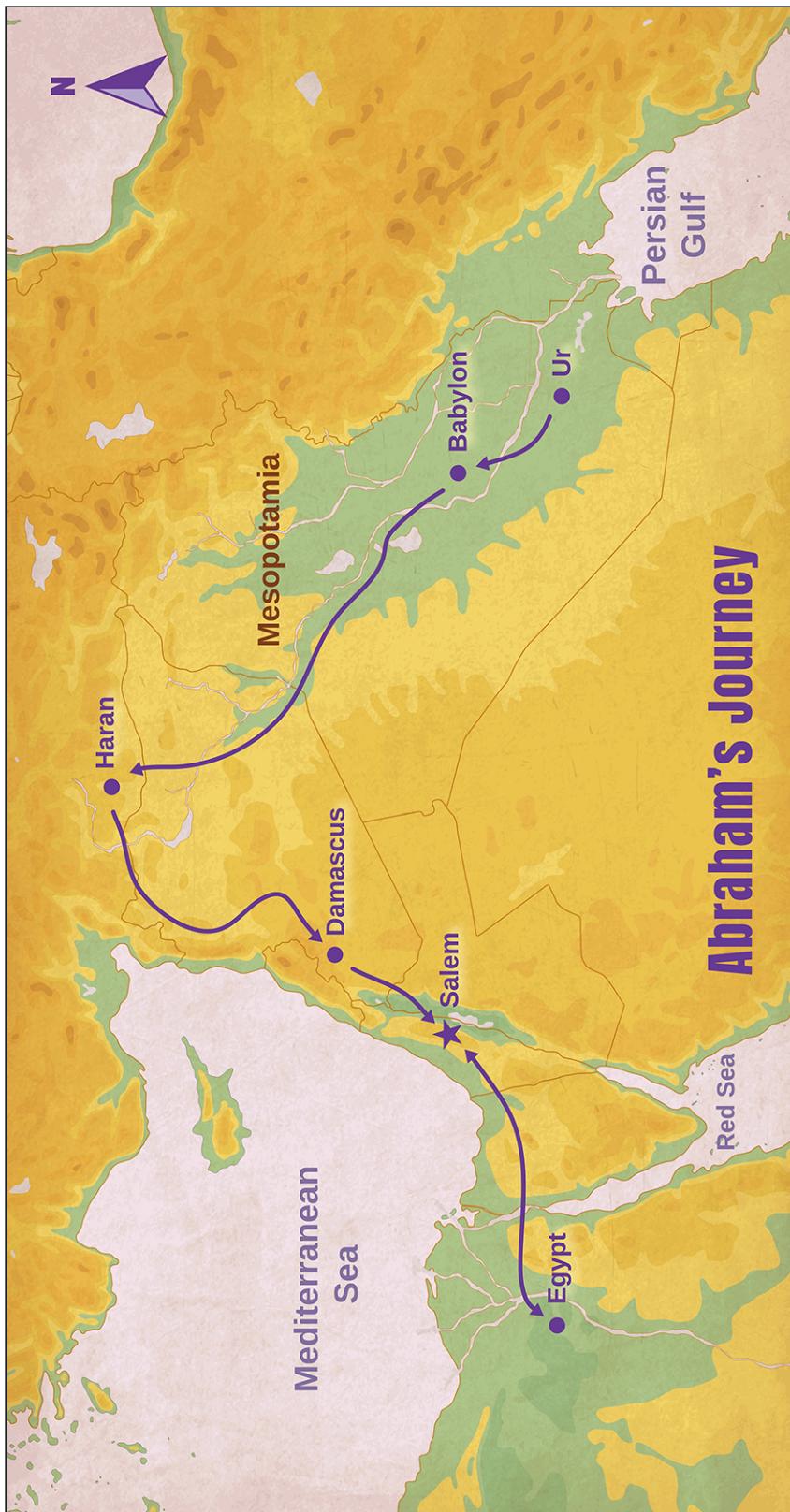
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

Questioned

None yet noted

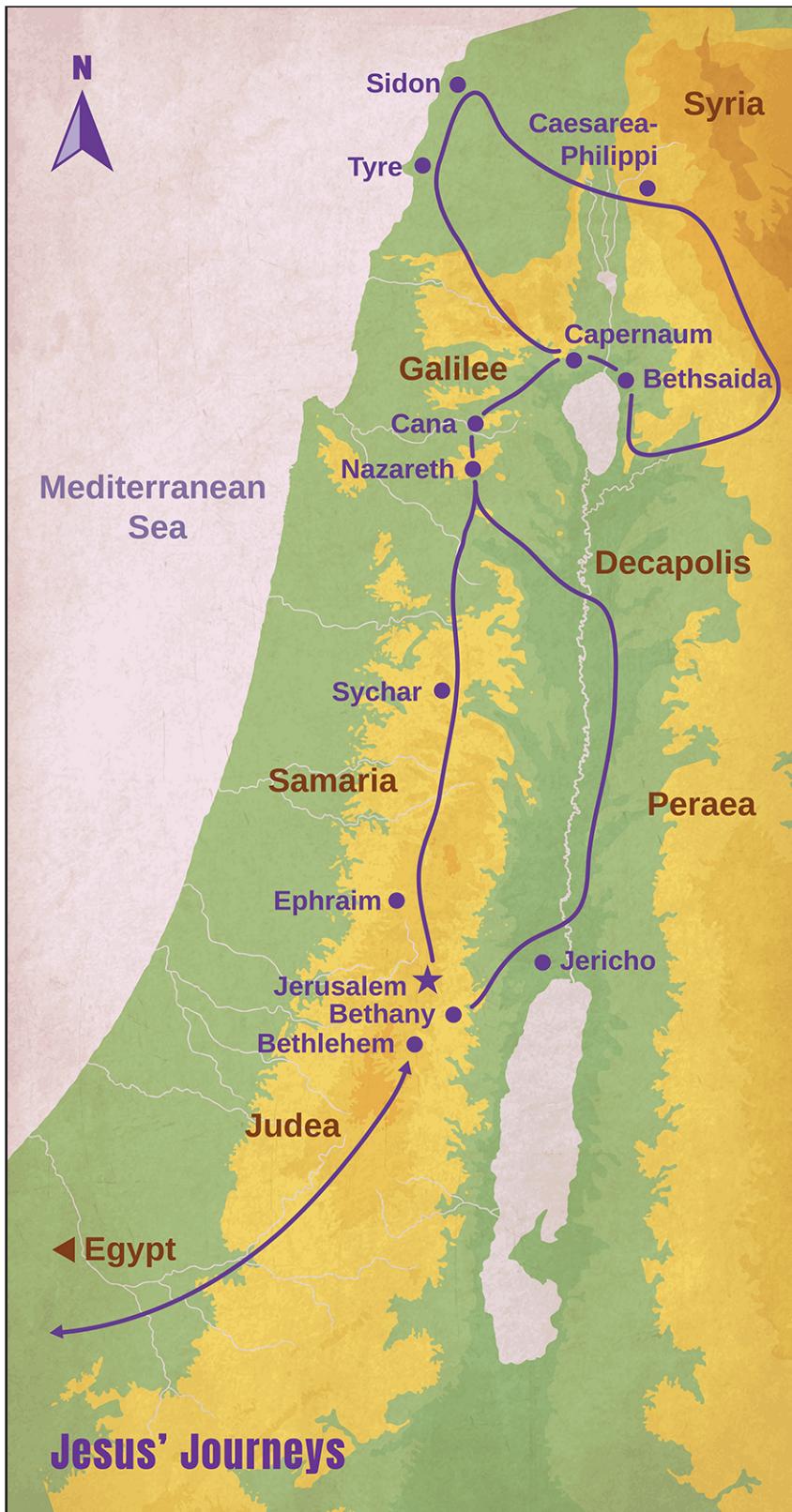

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"

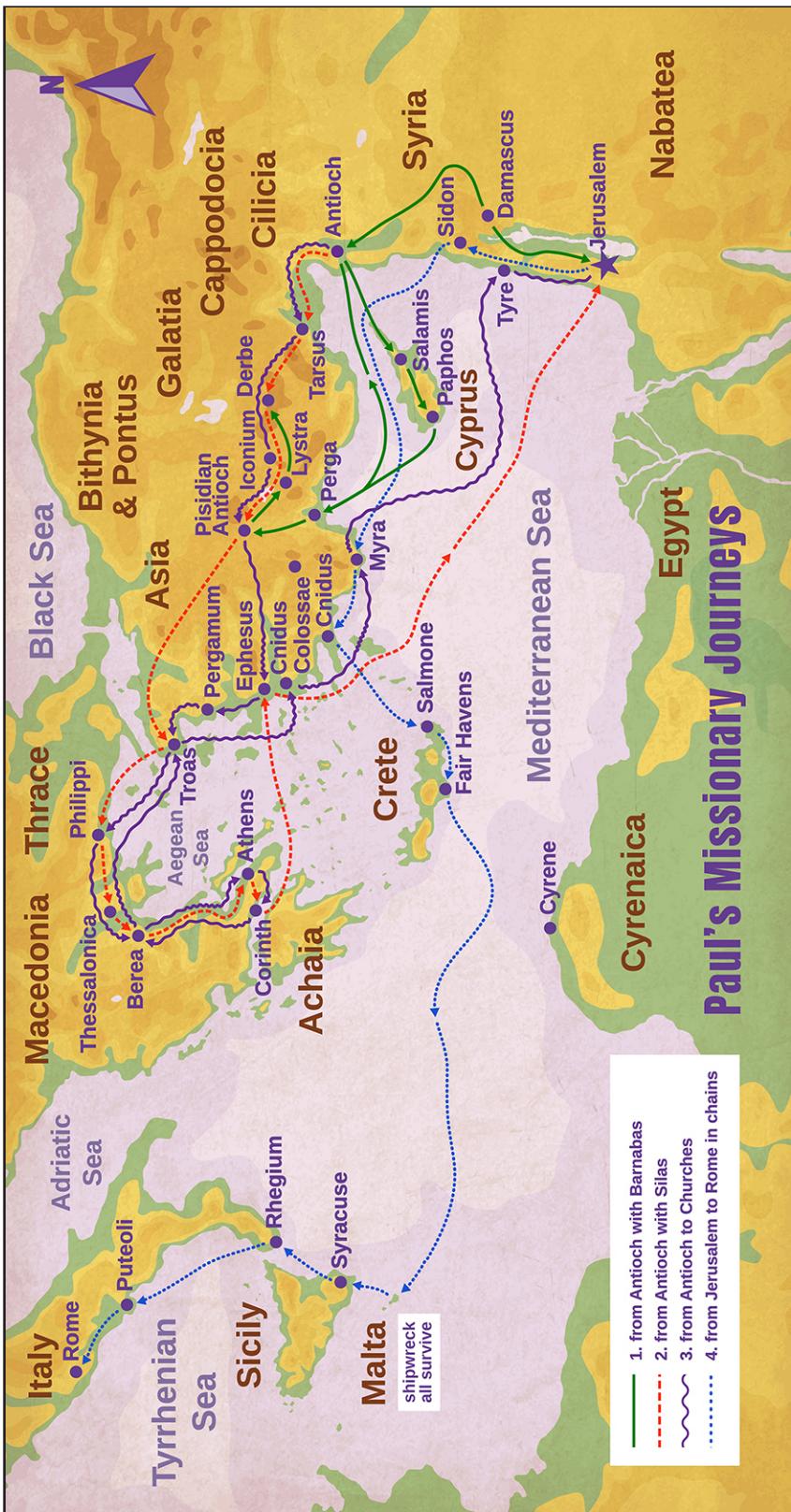
Hebrews 11:8

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"
Mark 10:45

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

- Adam and Eve created
Tubal-cain forges metal
- Enoch walks with God
- Methuselah dies at age 969
- God floods the Earth
- Tower of Babel thwarted
- Abraham sojourns to Canaan
- Jacob moves to Egypt
- Moses leads Exodus from Egypt
- Gideon judges Israel
- Ruth embraces the God of Israel
- David installed as King
- King Solomon builds the Temple
- Elijah defeats Baal's prophets
- Jonah preaches to Nineveh
- Assyrians conquer Israelites
- King Josiah reforms Judah
- Babylonians capture Judah
- Persians conquer Babylonians
- Cyrus frees Jews, rebuilds Temple
- Nehemiah rebuilds the wall
- Malachi prophesies the Messiah
- Greeks conquer Persians
- Seleucids conquer Greeks
- Hebrew Bible translated to Greek
- Maccabees defeat Seleucids
- Romans subject Judea
- Herod the Great rules Judea**

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people
- Jim Elliot martyrdom in Ecuador
- John Williams reaches Polynesia
- Zinzendorf leads Moravian mission
- Japanese kill 40,000 Christians
- Jesuits reach Mexico
- Martin Luther leads Reformation
- Gutenberg prints first Bible
- Franciscans reach Sumatra
- Ramon Llull trains missionaries
- Crusades tarnish the church
- The Great Schism
- Adalbert martyrdom in Prussia
- Bulgarian Prince Boris converts
- Boniface reaches Germany
- Alopen reaches China
- Longinus reaches Alodia / Sudan
- Saint Patrick reaches Ireland
- Carthage ratifies Bible Canon
- Ulfilas reaches Goth / Romania
- Nicæa proclaims God is Trinity
- Denis reaches Paris, France
- Tertullian writes Christian literature
- Titus destroys the Jewish Temple
- Paul imprisoned in Rome, Italy
- Thomas reaches Malabar, India
- Peter reaches Gentile Cornelius
- Holy Spirit empowers the Church**

Jesus Christ born 4 B.C.
(The Annals of the World, James Usher)

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?

Who?		When?				Glory	
		Innocence		Fallen			
	Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne
God	Father	God's Perfect Fellowship	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16	Pre-Incarnate, John 8:58 Everywhere, Psalm 139:7	Incarnate, John 1:14 Indwelling Believers, John 14:17	Paradise, Luke 23:43 All Mankind in the Holy City
	Son	John 10:30					God's Perfectly Restored Fellowship with All Restored Acts 3:21
	Holy Spirit						
	Living Mankind						
	Deceased Believing Mankind						
	Deceased Unbelieving Mankind						
	Holy Angels						
	Imprisoned Angels						
	Fugitive Angels						
	First Beast Demon						
	False Prophet Demon						
	Satan						

Where?

Who?

Where?

Destiny

Siksiká at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels.'*" Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Ü'n'nikiae, is'tapuk, isksinimats'okau kona'u'mianistsitappii, ü'stapinokau niniköt'tokests otsin'ikosimësts kñ'un, ki oku'i, ki atsim'istaaw. - Matthew 28:19